

SVATÝ FRANTIŠEK A PŘÍRODA.

*Legendy
o lásce světcově ke tvorstvu.*

Svatý František a příroda.

Legendy o lásce světcově ke tvorstu

SVATÝ FRANTIŠEK A PŘÍRODA.

*Legendy
o lásce světcově ke tvorstvu.*

*Vydáno na oslavu
sedmistého výročí Skřivánka Božího
svatého Františka Serafinského.*

Věnováno

panu ministru

JUDru Františku Noskovi.

Na omluvu!

K přečetným publikacím vydaným v radostném výročí blažené smrti Chudáčka Božího připojuji i tuto knižičku, jako malou ukázkou z obsáhlejšího svého sběru literatury františkánské. Abych ji mohl ctitelům Prosiáčka Assiskeho vložiti do rukou opravdu za cenu lidovou, použil jsem sazeb i obrázků již i jinde otisknutých, ale přece hleděl jsem ji doplniti také články a obrázky novými. Tím budiž laskavě omluveno, že sazba jest rozmanitá a obrázky příliš různorodé, což by při knize původní zajisté nebylo přípustno. Sleduji tím při dnešní drahotě tisku opatřiti čtenářům nejlevnější českou knihu o velikem Patriarchovi Lásky se zvláštním zřetelem na důvěrný poměr a lásku Světcovu k přírodě.

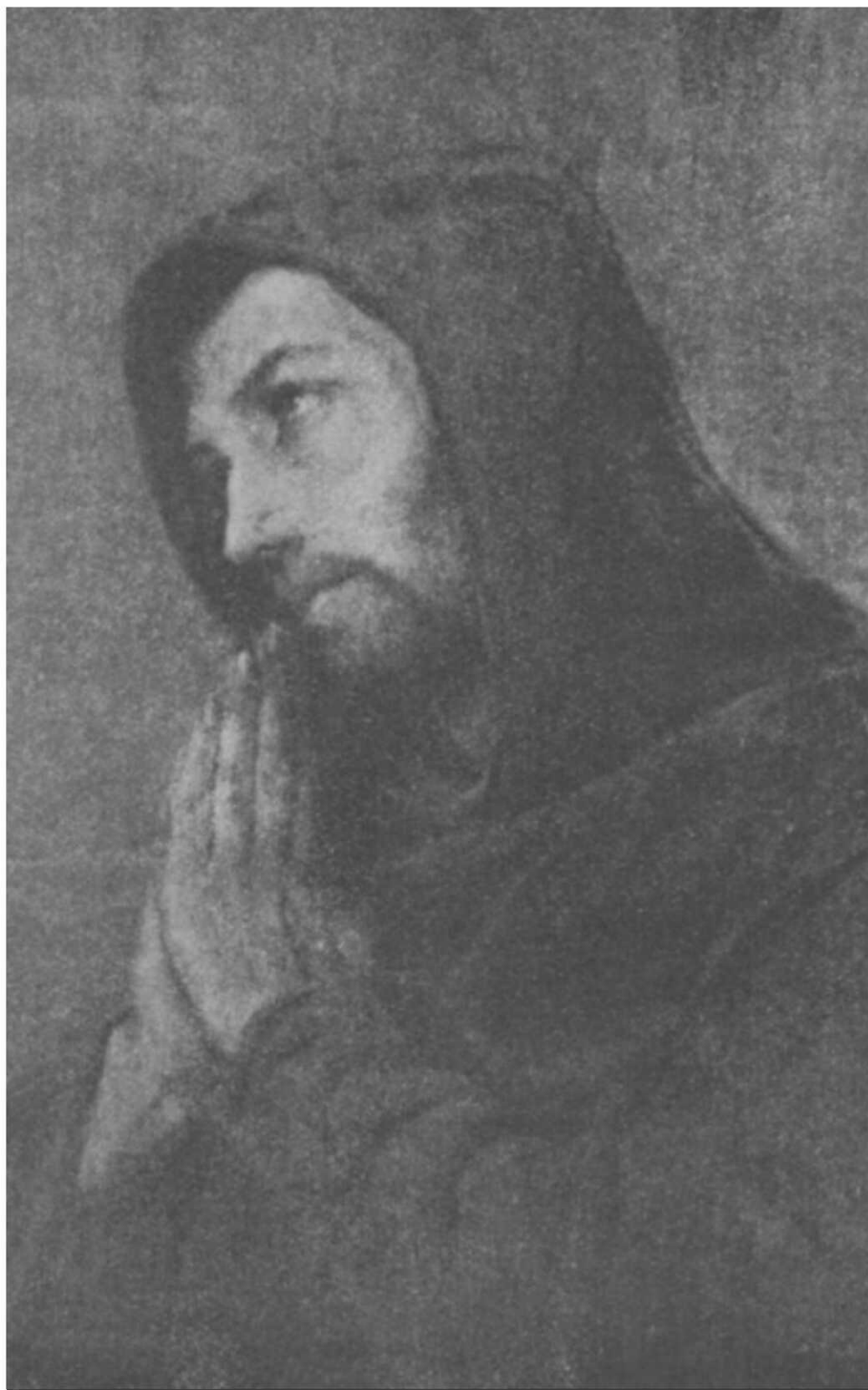
Se zvláštní podporou vyšli mi vstříc. Československá akc. tiskárna v Praze, redakce „Serafinského světa“ v Malackách na Slovensku a p. nakladatel Lad. Kuncir v Praze, kteří mi blahovolně zapůjčili řadu štočků. Můj dík patří též p. A. Lustigovi ze Smichova, který mi dovolil ze svých sbírek rytin reprodukovati dvě pozoruhodné rytiny B. Picarda, znamenitého ryjce francouzského (1673—1733). Umělec ten byl protestantem, ale jak výstižně motivy františkánské

zobrazoval, vystihuje obrázek při titulní straně této knihy, tlumočící Františkovu obsáhlou lásku ke tvorstvu.

Ač již sedm století minulo, co světec říkal vlku „bratře“ a ptáčekové bývali jeho sestřičkami, přece doposud tato jeho láska ve chvíli oddechu oblažuje svět a mnoho básníků, spisovatelů i malířů a sochařů těší se ohlasy této lásky ke tvorům a svoji práci ji oslavují. Zde několik ukázek z různých dob a od různých národů!

A. Š.

V Praze před vánocemi 1926.

*O. C. Medović: Svatý František z Assisi.
Originál v Akad. galerii Strossmajerově v Zagrebu.*

FRANTIŠKÁNSKÝ PŘÍRODOPIS.

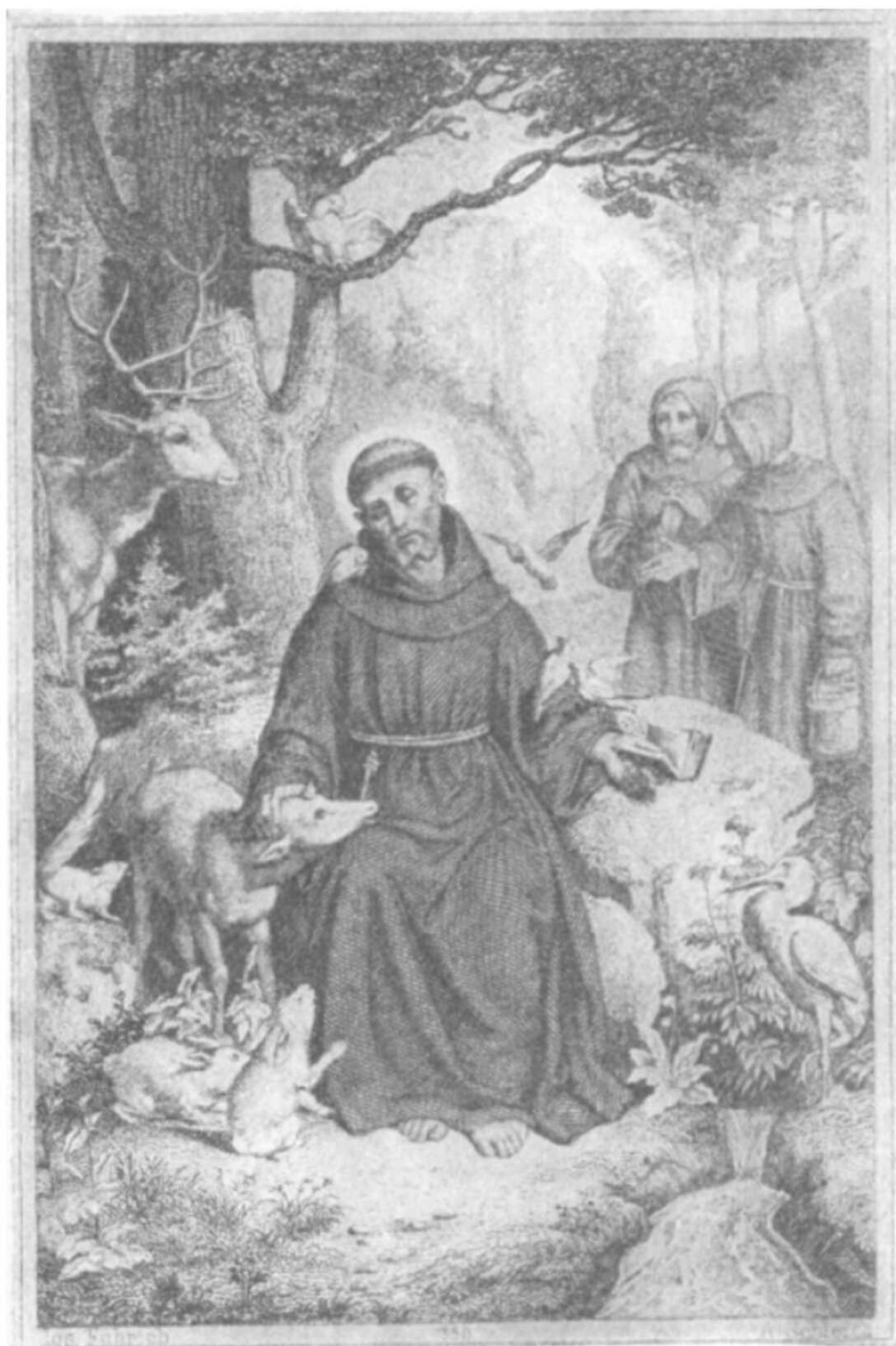
Úvodem.

Od Tvůrce ke tvorům.

Nikoliv přednosti věci v přírodě ani přirozená povaha svatého Františka, nýbrž jeho překypující láska k Bohu jest zdrojem jeho lásky k přírodě. Tak jasně jest to vyjádřeno již v zrcadle dokonalosti: »Všecek jsa pohřížen v lásku Boží, spatřoval svatý František dokonale dobrotu Páně v každém tvorů; proto byl také neobyčejnou a srdečnou láskou tvorům oddán.« Jsa nadšen a unášen myšlenkou, že jest dítkem Božím, spatřoval i ve všech ostatních tvorech velikou rodinu Boží. Obdivoval se na všech moudrosti, moci a dobrotě Stvořitelově. Pouhý pohled na slunce, měsíc a hvězdy, na veliké i malé tvory naplňoval ho nevýslovnou radostí. Poněvadž všichni tvorové pocházejí od Boha, jsou všichni s Františkem v nejužším příbuzenství. Všichni se stali jeho bratřími a sestrami. Ať se zdáli sebe menšími, nepatrnějšími a opovržení hodnějšími, jeho zrak pronikal k nejhlubšímu významu všeho pozemského, k nejvniternější podstatě každého tvora a k nejvyššímu prapůvodu celé přírody, a stále a stále řinula se z jeho nitra slova: »Bratře, sestro v Bohu,

Stvořiteli a Otci všehomíra.« A nespokojil se tímto pouhým pojmenováním; to bylo spíše jen výrazem nejvniternějšího přesvědčení, ano toho, čím žil. Cítil sourozen-ské vztahy ke všem bytostem. Miloval a hýčkal celým srdcem nejen lidi, nýbrž i nerozumná zvířata, vše, co leze a běhá po zemi i každou neživou věc. Mimovolně byl puzen, aby všechny chránil, všem pomáhal. Nemohl snést, bylo-li křivděno i poslednímu z nich třeba jen nešetrným slo-vem. Tak ovíjel okolo celého světa pásku blahého souladu, podobného onomu, jaký byl mezi člověkem a přírodou prvního dne při stvoření světa. Celou přírodou zazníval hlas jeho lásky, a celá příroda vracela ozvěnu lásky. Zvláště jeho obcování se zvířaty ukazuje krásně kouzlo této shody.

Někdy skutečně zdá se nám poměr světcův k nerozumné a neživé přírodě ja-ko kus znovu získaného ráje. Jako by tu františkánským světem vanul dech prvot-ního stavu rajskeho. Zvířata nemají stra-chu ani ostychu před člověkem čistého srdce, který z lásky k Bohu jeví příchyl-nost ke všem tvorům. Slouží mu a jdou za ním, ano i živly jsou mu povolny. Opě-tovně přetrásá životopisec Františkův tu-to myšlenku: »Třeba žasnouti«, praví »že i nerozumní tvorové poznávali, jak srdeč-ně jest jim František nakloněn a vycítovali jeho sladkou lásku.« Snažili se tedy všichni, aby světci spláceli jeho lásku a jemu se odvděčovali po zásluze. Když las-

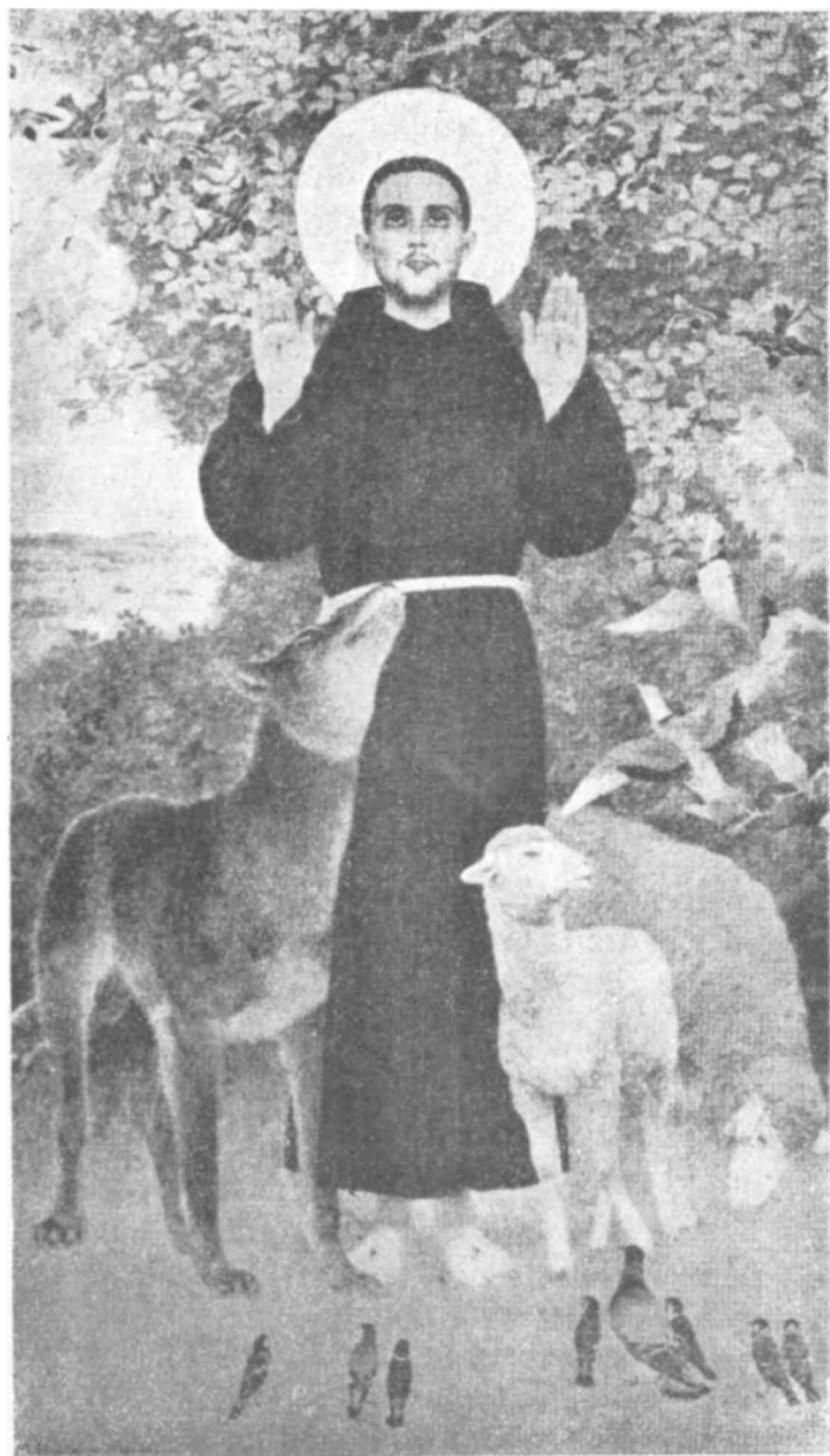
St. Anthony, S. Anthony's Wood, 1861.

kal, radovali se, když žádal, dávali, když poroučel, poslouchali. Tato povolnost tvorů jeví se jednou jako přirozeny ohlas lásky světce, jindy jako nadpřirozená nebo spíše zázračná odplata za jeho lásku k přírodě, ale hlavním důvodem a podnětem tohoto vzájemného poměru jest světceva láska k Bohu. Pěvec Julián ze Špýru to vyjádřil brzy po smrti serafínského otce líbeznými verši:

Všem tvorům poroučí, hle, ten,
jenž svého Tvůrce poslušen
všech pokynů je cele
a slastí, jež mu působí
ať věci, nebo osoby,
ctí svého Stvořitele.

Od tvorstva ke Tvůrci.

Jako láska k Bohu vedla našeho světce k přírodě, tak byla mu příroda vůdkyní k Bohu. Splnila se na něm slova žalmisty Páně: »Ó Pane Bože náš, jak podivné jest jméno tvé na okrsku zemském«! Zakoušel stále, jak pravdivými jsou slova apoštola Pavla, že moc božská i sláva, ač neviditelné, jsou poznávány z věcí stvořených, jejichž bytí i dokonalost zvěstují nekonečnou dokonalost Tvůrcovu. Každá bytost napomáhala mu na cestě do vlasti nebeské; za každé umělecké dílo přírody velebil věčného Umělce; celý svět byl před ním jako zrcadlo božské lásky. Radoval se ze všeho, co učinila ruka

Páně a na tom, na co radostně patřil, rozjímal životodárnou Moudrost a Příčinu. Ve všem krásnu poznával prvotřídní Krásu, vše dobré, jehož se mu dostávalo, volalo na něho: »Ten, který nás stvořil, jest nejlepším.« Po stopách, jež jsou vtisknuty tvorům, šel všude za svým milovaným Pánem; ze všeho tvořil si chodník, vedoucí ke trůnu Božímu. Zvlášt velice miloval a pozoroval věci, v nichž poznával symboly Syna Božího. Tyto věci podněcovaly ho vždy znova k rytířské službě Kristově, jež mu byla vším na světě...

V žalmu nařiká Pán: »Červ jsem a ne člověk.« Františkovi to úplně stačilo, aby si vřele zamiloval červičky. Zdvíhal je se země a kladl je na bezpečné místo, aby je mimojducí nerozšlápli.

Pozoroval-li včely, býval František jako okouzlen. Zdály se mu odleskem nekonečné moudrosti. Nápadná dovednost včel a jejich velmi umělé stavby strhovaly Františka ke hlasité oslavě Nejvyššího, takže někdy po celý den je chválival. V zimě jim předkládal med a nejlepší víno, aby netrpěly hladem...

Bohověda spatřuje ve zbožném rozjímání o přirozených skutcích Božích, stejně jako i v uvažování o nadpřirozených pravdách prostředek a měřítko rozjímavého života. František byl dokonalým mistrem této pravé přírodní mystiky. Pohled do vesmíru se vším, co v něm žije a jest, co jím vane a se vlní, co v něm hoří a svítí,

přiváděl ho do zbožné nálady. Krok za krokem zaznívalo k němu z přírody tisíce-
ré »Sursum corda« (Vzhůru srdce) a na-
plňovalo ho poznáním Boha, láskou a
chválou Boží...

Když skoro úplně oslepl a krás pří-
rodních nevnímal, stalo se jeho duševní
nazírání na přírodu tím vniternějším, jem-
nějším a vřelejším. Rozpomínal se na ne-
sčetná dobrodíní a útěchy, kterých se mu
dostalo ode tvorů za celý život. Duše je-
ho překypovala díkem a jásotem. Tu ro-
zezvučely se struny jeho básnického srdce
a František zapěl »Chvalo zpěv B o-
ž í c h t v o r ů n a P á n a.« aby povzbudil
celý svět Boha chváliti, aby všichni vele-
bili Tvůrce v jeho tvorech. Vše ať velebí,
chválí a obveseluje Pána!

Buď veleben, můj Pane, s veškerým tvorstvem
svým,

zvláště se vznešeným bratrem sluncem.

Jež tak nádherně nám svítí světlem svým.

Jest jasné a září leskem velikým,

jsouc, ó Pane, tvým obrazem.

Buď veleben, můj Pane, od sestry luny i hvězd;

na nebi jsi je stvořil

jasné, skvostné a krásné.

Buď veleben, můj Pane, bratrem větrem

i vzduchem a mraky,

i počasím, ať jasným či nevlídným,

jímž udržuješ na živu veškeré tvory.

Buď veleben, můj Pane, i sestrou vodou,

která jest velmi užitečná a pokorná,

spanila i cudná,
Buď veleben, můj Pane, bratrem ohněm,
kterým osvěcuješ noci,
a jenž jest krásný a jarý,
mocný a silný!
Buď veleben, můj Pane, matkou zemí,
která nás živi a opatruje
a všelike plody nám skýtá,
i pestré byliny a květy . . .
Chvalte a velebte Pána mého
a díky Mu vzdávejte, všichni tvorové
v pokore nehlubší, služte Mu, Amen.

O. Runtová: kázání o d'šném.

Povídka o kajícím vlku.

Toho času, kdy svatý František dlel ve městě Agobbio, objevil se v kraji agobbijském vlk převeliký, hrozný a divoký, který netoliko požíral zvířata, ale i lidi, takže všichni měšťané byli ve velikém strachu, protože častokráte se přibližoval k městu; a všichni chodili ozbrojeni, když vycházeli z města, jako by šli do boje; a přes to přese všecko nedovedli se mu ubrániti, kdo se s ním setkával samotou; a pro strach z toho vlka přišlo až k tomu, že nikdo se neosměloval vyjít z města.

Pro kterouž věc svatý František máje soustrast s lidmi toho města, rozhodl se vyjít ven na toho vlka, ačkoliv měšťané vši mocí jej od toho odrazovali; a poznamenav se znamením sv. kříže, vyšel ven z města se svými tovaryši, všecku svou důvěru skládaje na Boha. A když druhí se báli jíti dále, sv. František se ubírá k tomu místu, kde byl vlk. A ejhle, před očima mnoha měšťanů, kteří přišli, aby uzřeli tento div, řečený vlk vyjde proti svatému Františkovi s otevřenou tlamou; a když se k němu přibližoval, sv. František nad ním učiní znamení kříže a zavolał ho k sobě a praví takto: „Pojď sem, bratře vlku; poručím ti jménem Kristovým, abys nečinil zlého ani mně ani nikomu jinému.“

Podivná věc k povědění, jakmile sv. František učinil kříž, hrozný vlk zavřel tlamu a

přestal běžeti; a na daný rozkaz přišel krotce jako beránek a ulehl si svatému Františkovi k nohám. Tu mu sv. František mluví takto: „Bratře vlku, ty děláš mnoho škod v těchto stranách a dopustil jsi se prevelikých zločinů hubě a zabíjeje tvory boží bez jeho dovolení; a netoliko jsi zabil a sežral zvířata, ale opovážil jsi se zabijeti a hubiti lidi, učiněné k obrazu božimu: pro kterouž věc jsi hoden šibenice jako nejhorší zloděj a vrah; a všichni lidé proti tobě křičí a reptají, a celé toto město je ti nepřátelské. Ale já chci, bratře vlku, učiniti pokoj mezi tebou a jimi, takže ty jim již nebudeš ubližovati a oni ti odpustí všechnu křivdu minulou a ani lidé ani psi již tě nebudou pronásledovati.“

Po těchto slovech vlk posuňky těla a ocasu a uší a ukláněním hlavy ukazoval, že přijímá, co svatý František praví a že to chce zachovávat. Tedy svatý František řekl: „Bratře vlku, když tedy se ti líbí učiniti a zachovávat tento pokoj, já ti slibuji, že se postarám, aby ti byla dávána výživa ustavičně, co živ budeš, od lidí tohoto města, takže již nebudeš mít hladu, protože vím dobře, že z hladu jsi učinil všechno to zlé. Ale protože ti vymohu tuto milost, chci, bratře vlku, abys mi slíbil, že nikdy nebudeš škoditi žádnému člověku ani žádnému zvířeti; slibuješ mi to?“ A vlk ukláněním hlavy učinil zřejmé znamení, že slibuje. A svatý František dí: „Bratře vlku, abys mi dal ujištění o tomto slibu, abych se v něj mohl důvěřovati.“ A když sv. František vztáhl ruku, aby přijal ujištění, vlk zdvihl přední nohu a krotce ji vložil do ru-

„Kajci vlk.“

Zmenšená kresba na obálku „Serafinského svíta“, roč. II.

ky sv. Františka, dáváje mu to znamení jisto-
ty, jaké mohl. Tu tedy svatý František řekl:
„Bratře vlku, poroučím ti ve jménu Ježíše Kri-
sta, abys šel se mnou, nic se neboje, a pojďme
potvrditi tento pokoj ve jménu božím.“ A vlk
jde poslušně s ním jako tichý beránek, čemuž
měšfané, vidouce to, náramně se divili.

A ihned se tato novina rozhlásila po celém
oblastě, **pročež všichni lidé, malí i velcí, muži
i ženy, staří a mladí, se hrnou na ná-
městí, aby viděli vlka se svatým Františkem.**
A když se tam shromáždil všecken lid, povstal
svatý František a káže jim, pravě mimo jiné
věci, kterak pro hříchy dopouštíává Bůh takové
moroviny, a mnohem nebezpečnější jest pla-
men pekelný, který bude zavrženým trvati věč-
ně, nežli jest zuřivost vlkova, který nemůže
zabítí než tělo; jak velice tedy dlužno se báti
jíenu pekelného, když takové množství lidí na-
plňuje strachem a zděšením jícen jednoho ma-
lého zvířete? Navraťte se tedy, nejmilejší, k
Bohu a činite hodné pokání za své hříchy; a
Bůh vás vysvobodí od vlka v čase přítomném
a v budoucím od ohně věčného. A dokonav
kázání, svatý František řekl: „Slyšte, moji
bratří: bratr vlk, který jest zde před vámi, slí-
bil a dal mi o tom ujištění, že činí s vámi po-
koj a že vám nikdy v ničem nebude ubližovati,
jestliže vy mu slíbíte, že mu budete dávati po-
třebnou výživu; a já se za něj zaručuji, že bude
věrně zachovávatí smlouvu o pokoji.“

Tu všecken lid jedním hlasem slíbil, že jej
bude živiti ustavičně. A svatý František přede
vším lidem řekl vlkovi: „A ty, bratře vlku, sli-

buješ zachovávatí těmto smlouvu o pokojí, že neublížíš ani zvířatům ani lidem ani žádnému stvoření?“ A vlk pokleknuv a ukláněje hlavu a krotkými posuňky těla a ocasu a uší ukazoval, pokud jest možno, že jim chce zachovávatí veškeru smlouvu. Dí svatý František: „Chci, bratře vlku, jakos mi dal ujištění tohoto slibu před branou, tak abys tady, přede vším lidem, mi dal ujištění svého slibu, že mne neoklameš v mém ručení za tebe. Tu vlk, zdvihnuv pravou nohu, vložil ji do ruky svatého Františka. Pročež i pro tuto věc i pro ostatní, řečené výše, bylo takové divení a veselí ve všem lidu. Jednak pro zbožnou úctu k světcí, jednak pro novotu tohoto divu a pro pokoj s vlkem, že všichni pozdvihli hlasů k nebi, chválíce Boha a dobrořečíce mu, jenž jim poslal svatého Františka, který pro své zásluhy je vysvobodil od ukrutné šelmy. A potom řečený vlk byl dvě léta živ v Agobbio a chodil krotce po domech dveře od dveří, nikomu nečině zlého aniž jemu kdo tak učinil, a lidé jej ochotně živili, a tak chodil po městě a nikdy žádný pes na něj neštěkal.

Konečně po dvou letech bratr vlk zemřel od staroby, čehož měšťané velmi želeli, neboť vidouce jej choditi tak krotkého po městě, rozpomínali se lépe na ctnosti a svatost sv. otce Františka.

Beránek, zvířátko nevinné, Krista lidem připomínající.

Nejsrdečněji a nejněžněji miloval svatý František ta zvířátka která Kristovu sladkou krotkost přirozenou podobností ukazují a obrazy Písma naznačují. Mnohokrát vykoupil berany, kteří vedeni byli na zabití, pamatuje onoho Beránka nejtiššího, kterýž na zabití veden býti ráčil na vykoupení hříšníkův. Když byl kdysi hospodou v klášteře Svatého Verekunda v biskupství eugubském, ovečka tam v noci porodila jehňátko. Naskytl se však k tomu svině předivoká, jež života nevinného nešetříc, dravým kousnutím je usmrtila. Uslyšev o tom něžný otec, divnou útrpností byl jat a vzpomenuv si Beránka bez poskvrny, nařikal zahynutí jehňátka přede všemi, řka: „Ach, běda, bratře beráncčku, zvířátko nevinné, Krista lidem připomínající! Zlořečena buď ukrutnice, kteráž tě zahubila, a žádný z ní nejez člověk ni zvíře.“ A nastojte! Ihned roznemohla se svině zlodějská a tři dni tělesnou mukou pykajíc, posléze mstivou smrtí konec vzala. A uvržena byvši do příkopu klášterního a tam dlouho ležíc, na způsob desky vyschla a nížádnému hladovému nebyla pokrmem. Protož znamenej necitel-

St. Francis of Assisi, founder of the Order of the Friars Minor.
Statue in the church of the Holy Spirit, Katedrál Panníčky
na Žitavě. To show the St. Francis of Assisi.

nosti lidská, jakým trestem budeš na konec stížena, jestliže tak hrozně ztrestána jest dravost zvířecí. Uvaž také nábožnost věřící, jak podivné moci a přehojné sladkosti byla něžnost sluhy Božího, když mu svým způsobem se radovala i nemá tvář. Když totiž ubíral se podle města Sieny, zastihl na pastvině veliké stádo ovcí. A když jich dobrotivě pozdravil, jak obyčejně, ony nechavše pastvy, běžely všechny k němu a zdvihnuvše hlavy a upřevše naň oči, dívaly se naň. Tak velice se radovaly, že i pastýři se divili i bratří, zříce kolem beránky i skopce tak podivně se veselící.

Jednou měl s sebou v Římě beránka, z úcty k onomu Beránku nejtiššímu a vračeje se, dal jej na opatrování urozené paní matroně Jakobě od Sedmi Trůnů. A beránek jako by byl v duchovních věcech vyučen od svatého, nerozlučným tovarštvem družil se k paní, když šla do kostela, v kostele i cestou z kostela.

Nevstávala-li paní ráno dosti záhy, beránek vzchopil se a pošfuchoval ji růžky a pobízel bečením, pohyby i znameními ji vzbouzeje, ať se pospíchala do kostela. Protož beránek, učenník Františkův, mistrem nábožnosti už se stav, jako podivuhodný a roztomilý od paní byl chován.

Beránek sv. Františka.

Syn pastýře, jenž k světci lásku choval,
kdys něžným beránkem ho obdaroval.

Ač horám zvyk a skalinám a luhům,
beránek přilnul k Františkovým druhům,
jim v patách chodě, ochočený zcela;
ba, někdy s nimi šel i do kostela.

Tu svatý František jej napomínal,
by trpělivost bratří nepřepínal,

a zvláště nerušil jich v pobožnosti
svou ovčí hravostí a přítulností.

Beránek kýval hlavou na znamení,
že podrobí se tomu nařízení

a od těch dob, když bratři pěli v chóru,
již nedružil se plachý k jejich sboru.

Leč při mši často, zpěvy bratří slyše,
v chrám dveřmi vklouz a v zástupu stál tiše

a uctivě až do pozdvihování,
ní hnutím neruše lid v rozjímání:

Leč pak, když zvonek cink, tich jako pěna
klek pokorně a zbožně na kolena

a na zem hlavu přitiskl i šiji,
tak nábožně se klaně před Hostií.

Kdo zbožný byl a uviděl to zvíře,
víc láskou plál a silil ve své víře,
a vlašní, nachem studu zapýřeni,
hold Svátosti vzdát spěli bez prodlení.

*B. Picart: Svatý Antonín s oslem a svatý František s ovečkou
klaní se Beránku Božímu.*

Rytina ze sbírky p. A. Lustiga na Smíchovci.

Kterak sv. František kupoval ovečky.

Když svatý František jednoho dne cestoval krajinou ankonskou, viděl na poli pastýře, pasoucího stádo koz a kozlů. Jen jediné jehňátko tam bylo a to šlo skromně podál stáda. Svatý František se zastavil, povzdechl zhluboka a pravil bratru Pavlovi, který ho provázel: „Vidíš tam to jehňátko, které tak klidně jde mezi kozami a kozly? Tak klidně a tiše chodíval náš Pán Ježíš Kristus mezi farizeji. Slitujme se, synu můj, pro lásku Kristovu nad tímto jehňátkem. Kupme je a vyprosíme z této společnosti koz a kozlů. „Poněvadž však neměli ničeho, kromě svého chudického šatu, uvedla je kupní cena do rozpaků. Na štěstí cestoval tudy právě bohatý kupec a ten jim poskytl potřebný obnos. Na další cestě byli provázeni bratrem jehňátkem, které za nimi radostně poskakovalo. Přišli do města Osimo. Tam použil František v kázání podobství o ovci a Kristu, Beránku Božím.

Jindy potkal František v téže krajině muže, který nesl na trh dva svázané beránky a měl je pověšeny přes rameno. Služebník Boží slyšel bekot zvířátek a byl hluboce dojat. Přistoupil k nim a něžně je

E. Burnand: Svatý František mezi ovčákami. Z francouzského vydání Fioretti v Paříži.

hladil, a byl jat stejným soucitem, jako matka nad plačícím dítětem. I pravil k muži: „Bratře, proč tak trápíš moje beránky, proč je poutáš a zavěšuješ?“ Muž odpověděl: „Nesu je na trh, abych je prodal, neboť potřebuji nutně peněz. Světec odpověděl: „A co se s nimi stane potom?“ „Kupci je zabijí a snědí,“ řekl muž. „To se nikdy nestane,“ odpověděl světec: „Zde vezmi místo peněz můj plášť a přenech mi ovečky.“ Muž souhlasil. Nyní měl světec ovečky, ale nevěděl, co s nimi. I vrátil je muži s prosbou, aby jich neprodával, ani jim neubližoval, ale aby o ně pečoval.

A ovečky odplácely mu více než jiná zvířátka jeho lásku láskou a přítulností. Jedenkráte, když se ubíral směrem k městu Sieně, spatřil pasoucí se stádo bravu. Hned se zastavil a pozdravil milé ovečky, jako staré známé. Ty spatřivše jej hned nechaly pastvy, běžely k němu o překot, tulily se k němu a bekotem dávaly svou radost najevo, k nemalému úžasu pastýřů.

Jak ovečky vedly sv. Františka do Jerusalema.

Serafínský Patriarcha prošel Itálií křížem krážem, navštívil na svých cestách Španělsko a Francii, hlásaje všude pokání, o němž za oněch dob zvláště nikdo nechtěl slyšeti a místo posměchu a potupy, jak očekával, sklízel naopak ode všech pocty a oslavy.

— To není pro nás — pravil jednoho dne sv. František věrnému druhu, bratru Illuminatovi — půjdeme do jiných zemí, kde Bůh nám třeba udělí milost koruny mučednické. A vzav jiné bratry, nalodil v Anconě a pustili se do Syrie. Pozdržev se v Antiochii, přidal se pak v Ptolomaidě k oddílu Křížáků, kteří zradili cíl, za němž byli přišli a místo, aby potírali půlměsíc a osvobodili svatá místa, pustili se do hádek a vzájemným opovrhováním se oslabovali, ježto šlechta pohrdala lidem obecným a tento zase vinil šlechtu ze zbabělosti.

František zaplakal nad tímto ubohým stavem, kázal, aby činili pokání, ale nadarmo; vyzýval je, aby nepokoušeli válečného štěstí, aby nepřišlo na ně to nejhorší, ale nedbali jeho rady. Odešel tedy do

Egypta a netrvalo to dlouho a uslyšel o hrozném porážce Křížáků ze 29. srpna.

Ve staré zemi faraonů doufal František dojíti smrti mučednické, ale sultán uslyšev nová slova Chudáčka, hodlal jej zahrnouti poctami a dary. Zarmoutil se proto František, poněvadž ani v těch krajích nebylo mu přáno umřítí pro Krista.

Bratr Illuminatus, u něhož touha po smrti nebyla asi tak silná, navrhoval Františkovi, aby se vrátili k milé Porcinkule a tam vedli rozjímavý život.

— Není to — odvětil František — vůle Boží, poněvadž velká úloha čeká náš řád v zemi Ježíšově. Takto uvažující, toužili se po poušti a byli přepadeni tlupou Saracénů, kteří vrhli se na oba ubohé bratry a zahrnuli je rouháním a stloukli je holemi a nechali je polomrtvé ležeti na zemi.

Jakmile se vzpamatovali, vstali a se-třásli se sebe písek pouště. Tu zazpíval František píseň dokonalé radosti, ježto mu bylo dopřáno milosti, trpěti pro Krista a s tváří prorockou obrátil se k Illuminatuvi: — Bratříčku — pravil mu — Pán mi zjevil, že máme jíti do Jerusalema, odkud odtáhli Křížáci, aby hrob našeho Pána a ostatní svatá místa naší spásy nezůstala navždy v rukou nevěřících. Abychom zabránili tak velké potupě, půjdeme tam, postavíme se na stráž u svatých míst, dokud se k nám nepřipojí jiní naši bratři,

*Prof. L. B. 290. St. Francis touching
the head of a goat. Prof. V. Marinelli's
Pavilion.*

kteří se tam usadí na věky, jak mi zjevil náš Pán.

Bratr Illuminatus, který cítil ještě palčivost utržených ran a pro jizvu na noze sotva šel, pravil Františkovi: — »Vnuknutí toto je svaté a myšlenky lepší by nebylo třeba, ale jak budeme moci pokračovati v cestě, které neznáme v této nekoněčné poušti, jsouce stále v nebezpečí, že přijdou jiní Saracéni, kteří učiní konec našemu žití křivými šavlemi, jak se o to již pokusili.

— Jsi člověk malověrný — odvětil František, — což neřekl náš Pán, že posílá své učedníky jako ovce mezi vlky? My přece musíme býti ovce, jež jdou mezi vlky, aby chránily místa svatá, kde Beránek bez poskvrny se narodil a za nás umřel. Nesmí nás zastrašiti cesta, již neznáme, jelikož Pán náš jest tak dobrý a milosrdný, že najde nám průvodce.

Mezitím co takto hovořili, vyběhly z palmového háje dvě ovečky, které ihned běžely k Františkovi, jenž jal se je hladiti a laskati těmi nejněžnějšími slovy. A tak velká byla jejich společná radost, že František a Illuminatus, aby jí lépe užili, usedli do stínu nejkrásnější palmy, provázení jsouce oběma ovečkami, jež přitulily se k nohám sv. Františka a obveselovaly jej něžným mekotem.

— Nezdá se ti, bratře Illuminate — pravil František, — že jedna z těchto oveček zvláště se tolik podobá oné ovečce,

již jsme potkali na rovině Osimo a již jsem koupil a dal poslati sestře Kláře, aby mi z ní udělala plášť?

— Věru, zdá se býti rodnou její sestrou — odpověděl bratr Illuminatus, jehož přecházel již strach a který nabýval odvahy.

Jak si trochu odpočinuli, František se zvedl a rovněž tak učinil Illuminatus a ovečky, k nimž svatý se naklonil, aby ho lépe slyšely a takto promluvil: — Sestřičky milené, vězte, že musíme jíti daleko daleko, abychom uctili hrob našeho i vašeho Pána, ale neznáme cesty. Vy, které obýváte tuto poušť, znáte ji jistě mnohem lépe než my, budete museti proto nám býti družkami a průvodci tak daleko, až sami budeme moci pokračovati v cestě. Pak s požehnáním Božím vrátíte se sem. — Obě na znamení souhlasu vstaly a podaly pravé tlapky Františkovi, který je stisknul ve svých rukou a uzavřel takto smlouvu.

Jako dva zkušeni vůdcové daly se ovečky na cestu stejným krokem a za nimi následovali František a Illuminatus, kteří velebili dobrotu Páně, že jim dal dva věrné společníky. Když jednou bratr Illuminatus chtěl odbočiti, aby hledal jiný směr, jedna z oveček se k němu přiblížila a uchopivši ho tlamou za lem roucha, dovedla ho ihned k ostatním spolucestujícím.

Jak těžký byl tento pochod! Bosé nohy bořily se do písku pouště, zdvojnásobňující únavu. Ovečky co chvíli obracely se

po Františkovi, aby jej pozdravily a povzbudily k vytrvalosti. Tato láskyplná přítulnost pohnula srdcem serafínského patriarchy tak, že na tento pozdrav odpovídal velebením Boha za dobrotu projevenou jeho tvory.

Po mnohých hodinách pochodu cestující zastavili se ve stinném palmovém lesíku a ovečky s nimi. Pro občerstvení natrhal František datli, jež byly na dosah ruky, podělil jimi hojně rovněž věrné průvodce, aby je posilnil a společně chválili Pána. Odpočínuvše si poněkud, dali se znovu na cestu a nepotkali již nikoho, kdo by je byl obtěžoval.

Stalo se jednou, že bratra Illuminata pálila žízeň, takže jej síly opouštěly. Ohlížel se proto vpravo, vlevo, zda by nenalšel pramene vody. Františka to velmi hnětlo a zastaviv ovečky, řekl jim: — Sestřičky, bratr Illuminatus žízni a vy jej musíte dovésti, kde jest trochu vody.

Krotká zvířátka porozuměla rozkazu, odbočila s cesty a zavedla bratry za hřeben vysokých pískových přesypů, za nimiž rozprostírala se nejrozkošnější oasa plná palem a jiného stromoví pouště, svlažovaného zřídlem čisté, průhledné vody, jež rozlévala se v malá jezírka, o nichž by se bylo mohlo říci, že jsou to tatáž, u nichž před mnohými věky uhasil svoji žízeň národ Boží, když bloudil po téže poušti, aby dosáhnul země zaslíbené. Náhlá radost zářila z očí bratra Illuminata. Běžel k vo-

dě a z dlaně ji pil dlouhými doušky, zatím co František jal se pěti:

Buď pochválen, Pane můj, za sestru
vodičku,
kteráž jest velmi užitečná, skromná,
vzácná a čistá.

Putujícíe takto již několik dní, dosáhli konečně Arimateje, místa to, kde sbíhají se cesty z pouště a ze Syrie. Zde naleznuv František někoho, jenž by mu ukázal zbytek cesty, zavolal obě ovečky a poděkoval jim mluvou sobě vlastní, již ony samy rozumněly, za doprovod a řekl jim, aby se vrátily do pouště ke svým družkám. Loučení bylo velmi dojmavé. Zdálo se, že ovečky nemohou se odloučiti od sv. Františka a když odešly, co chvíle ohlédaly se za Františkem, až jim dobrý otec zmizel za horami, — dospěv do Kubebe, kdež starobylý kostel připomněl mu zjevení se Páně dvěma učedníkům do Emauz jdoucím. Jda po jejich stopách, dosáhl v krátkém čase Jerusalema, touhy a cíle své nejsladší duše, kde byl by rád zanechal srdce své v hrobě božského Mistra.

Zajíc světce Františka.

Noc, jež následovala po bouři, byla vyjasněna. Lijavec téměř se již vypařil. Nebyl již na trávníku než shlukem mlhy v chuchvalech. Bylo by se řeklo, že bavlníky Ráje otevíraly své lusky v zaplavení luny. Houští těžká deštěm řadila se na svazích jako poutníci, ohnutí pod ranci a měchy. Pokoj panoval. Ruka podpírala čelo andělik. Svítání prochvívané zámrazy očekávalo svou sestru zoři a traviny klečící klaněly se svítání.

Nuže, ejhle, zajíc, sedě prostřed louky, viděl, an k němu přichází člověk, jenž nikterak ho neděsil. To bylo po prvé od věkův, od té, co člověk napíná sklopce a luky, že pud prcháni se zahladil v duši Uběhaného Tlapky.

Muž, který se blížil, byl oděn jako stromový pahýl v zimě, když jej odívá hrubé mechoví. Měl kápi na hlavě a sandály na nohou. Nenosil hole. Jeho ruce se spínaly v rukávcích roucha, které stahoval provaz. Měl obrácenou na měsíc svoji kostnatou tvář, bledší než on. Bylo lze rozeznati jeho orlí nos, a jeho oči hluboké jako oči oslů, a jeho černé vousy, kde houština zůstavila vlny beránčí.

Dvě holubic jej provázelo. Snášely se s větve na větev v lahodnosti noci. O milostném pronásledování jejich křídel byli byste řekli, že jsou to plátky otrhaného květu, které by chtěly opět se spojit, a znovu se rozvíti v korunu.

Tři ubozí psi s korálovými obojky vrtice ohony běželi před mužem, jemuž starý vlk olizoval roucho. Ovečka a její jehňátko spěli mezi mechovými šafrány, bečice, nejisti a okouzlení, deptající tyto smaragdové šeříky, zatím co tři krahujci se dávali do hry s oběma holubicemi. Nesmělý pták noční radostí hvízdal mezi žaludy, potom se rozlétl a dostihl krahujcův a holubic, jehňátka i ovečky, psův, vlka i muže.

A muž se přiblížil k zajíci a řekl jemu: „Já jsem František. Miluji tě a zdravím tebe, ó můj bratře. Pozdravuji tebe ve jménu těchto nebes, která odrážejí vody a třpytící se kameny, ve jménu divokých šťovíkův, kor a zrn, jež jsou tvojí potravou. Pojď s těmito nevinnými, kteří mne doprovázejí, a kteří se připoutali na moje kroky s věrou břechtanu, který se pne po stromě, aniž by si řekl, že záhy snad se dostaví dřevorubec. Ó zajíci, přináším ti Víru, kterou máme druh ve druhu, Víru, která jest sám Život, která jest tím, čeho nevíme, a tím, več věříme. Ó zajíci rozmilý a pěkný, ó sladký polaři, zdali pak chceš následovati naši Víru?“

A, zatím co František hovořil, zastavivší se hovádka byla ticha, ležice na břichu či hřadující, majíce důvěru v tato slova, kterým nerozuměla. Jedině zajíc, oči dokořán, jako by nyní se byl znepokojoval ševelem těchto slov, jedno ucho dopředu, druhé nazad, jako zároveň chtěje utéci i zůstatí . . .

Což vida, František sebral s trávniků hrst sena a podal ji Uběhanému Tlapkovi, a ten šel za ním.

Jak usekl bratr Jalovec vepři nohu, jen aby ji dal jednomu nemocnému.

Jeden z nejvybranějších úředníků a tovaryšů svatého Františka, bratr Ginepro, člověk hluboké pokory a veliké horlivosti a lásky, o němž svatý František, mluvě o něm jednou s oněmi svatými tovaryši, řekl: Ten by byl dobrý Menší bratr, kdo by byl přemohl sebe a svět tak jako bratr Ginepro, jedenkrát u Panny Marie Andělské, jako zanícený láskou boží, navštívil jednoho bratra nemocného s velikým soucitem se ho otázel: Mohu ti prokázati nějakou službu? Odvěti nemocný: Měl bych veliké potěšení, kdybys mi mohl nějak opatřiti vepřovou nožičku. Řekl ihned bratr Ginepro: Nestarej se, tu dostanu bez meškání. I jde a vezme nůž, myslím, že kuchyňský, a v roznícení ducha jde do lesa, kde se pásli nějakí vepři, a vrhne se na jednoho a usekl mu nohu a utíká, nechav vepře s nohou tak zkomolenou; a vrátí se a upraví a vaří tuto nohu, a s velikou pečlivostí dobře ji připraviv, přinesl nemocnému řečenou nohu s velikou láskou. A tento nemocný ji pojídá s velikou chutí, ne bez mnohého potěšení a veselí bratra Ginepra, který s velikým rozjařením, chtěje obvese-

liti tohoto nemocného, opakoval, jak útočil na tohoto vepře. Zatím člověk, který hlídal vepře a který viděl, jak tento bratr usekl nohu, s velikým rozhořčením oznámil celý příběh svému pánovi po pořádku. A zvědév o tom, co se stalo, (pán) přišel do kláštera bratří, nazýváje je pokrytci, loupežníky a podvodníky, darebáky a špatnými lidmi, protože usekli nohu jeho vepři. Na tak veliký povyk, který tento člověk činil, přišel tam svatý František se všemi bratřími, s veškerou pokorou omlouvaje svých bratří a jakožto nepovědomý toho, co se stalo, aby upokojil tohoto, slibuje mu, že mu nahradí veškerou jeho škodu. Ale přes přese všecko tento není spokojen, nýbrž s velikou zlostí, s nadávkami a hrozbami rozhněvaný odchází od bratří, znova a znova opakuje, že slomyslně usekli nohu jeho vepři; a nepřijímaje žádné omluvy ani slibu, odešel tak pohněvaný. A svatý František, plný opatrnosti, ani všichni ostatní bratři žasli, zamyslíl se a řekl v srdci svém: Udělal to snad bratr Ginepro v nevhodné horlivosti? I dal k sobě tajně zavolati bratra Ginepra a otázal se ho: Neusekl ty jsi v lese nějakému vepři nohu? Jemuž bratr Ginepro ne jako člověk, který by se dopustil zločinu, ale jako člověk, kterému se zdá, že prokázal skutek veliké lásky, všecken veselý odvětil a řekl: Otče můj sladký, jest to pravda, že jsem usekl řečenému vepři nohu, a příčinu, otče můj, chceš-li, vyslechni trpělivě. Šel jsem na-

vštvíviti toho a toho bratra nemocného; a po pořádku mu všecko vypravuje a pak dodal: Pravím ti, když uvažuji to potěšení, že tento bratr náš okřál po řečené noze, že kdybych byl sto vepřům usekl nohy jako tomu jednomu, myslím jistě, že Buh by to byl rád viděl. Jemuž svatý František se spravedlivým rozhorlením a s velikým rozhořčením řekl: Ó, bratře Ginepro, proč jsi způsobil takové pohoršení? Ne bez příčiny ten člověk si stěžuje a jest na nás tolik rozhněván; a snad nyní chodí po městě a roznáší nás pro takový poklesek a má velikou příčinu. Pročež já ti poroučím skrze svatou poslušnost, abys běžel za ním, až ho dohoniš, a vrhni se roztažený na zem a vyznej svou vinu a slib mu, že mu dáš dostiučinění takové a na ten způsob, aby neměl proč si na nás naříkati, neboť toto jistě byl příliš veliký výstupek. Bratr Ginepro velice se podivil výše řečeným slovům, a druzí s úžasem a podivením hleděli na něj, neboť se mu zdálo, že tyto věci časné nejsou nic, leč pokud v lásce jsou sdíleny s bližním. Odvětil: Nepochybuj, otče můj, že ihned mu zaplatím a uspokojím ho. A proč se vlastně rozčiluje, když tento vepř, kterému jsem usekl nohu, byl spíše boží než jeho, a bylo ho užito k takovému skutku lásky? Běží nebo klusem jde a dohoní tohoto člověka, který byl rozhněván a to beze vší míry, v němž nezůstalo kapky trpělivosti, a vypravuje mu, jak a pro kterou příčinu řečenému vepři jest zkomolena

noha, s takovou horlivostí a plesáním a radostí, téměř jako člověk, který mu prokázal velikou službu, pro kterouž by měl býti od něho hojně odměněn. Tento, pln jsa hněvivosti a přemožen vztekem, řekl britrovi Gineprovi mnoho hrubostí, nazýváje ho bláznem a pošetilým zlodějem a nejhorším darebou. Bratr Ginepro nedbal těchto slov tak hrubých, neboť liboval si v urážkách, ale divil se, mysle, že ten člověk mu dobře neporozuměl, neboť se mu zdálo, že se sluší radovati se pro tu věc a ne se hněvati. I opakuje, co řečeno výše, a padne mu okolo krku a objal ho a políbil ho, a praví, že toto bylo učiněno pouze z lásky a zval ho a prosil, aby také s ostatkem vepře učinil podobně, s takovou láskou a prostotou a pokorou, že tento člověk, jda do sebe, ne bez hojných slz se uvrhl na zem a uznal, že skutkem i slovem těmto bratřím ukřivdil, i vezme tohoto vepře a zabije ho, a uvařiv, přinese ho s velikou uctivostí a s velikým pláčem k Panně Marii Andělské a dal ho těmto svatým bratřím, aby ho snědli, pro lítost nad křivdami, které jiné skutky a slovy způsobil. Svatý František, uvažuje prostotu a velké umění snášeti a takovou trpělivost v protivenství řečeného svatého bratra Ginepra, řekl tovaryšům a jiným vokol stojícím: Bratři moji, kéž by dal Bůh, abych takových Jalovců*) měl veliký les! Ke chvále Ježíše Krista a chudého Františka. Amen.

*) Ginepra = jalovec.

Kázání ptáčkům v české poesii.

Ani Svatý František Serafinský nebyl ušetřen známé bolesti velikých lidí, také Chudáček z Assisi poznal skličující a drtivé chvíle, kdy zapochyboval o sobě, o svém poslání a o správnosti cesty, kterou se ubírá k svému cíli. Bylo to v letech 1211 a 1212, když Světec procházel Toskánsko, že přišla ona těžká chvíle zakolísání. Navštívil tehdy Perugii i Cortonu, kde přijal nové bratry Víta a Eliáše, prošel Arezzo, jež usmířil, došel až do Florencie, kde přijal do řádu Jana, budoucího generála řádu, přišel i do Písy, jež mu tehdy darovala bratříčky Agnela a Alberta, prošel městy střední Toskánie, a když se na počátku 1212 vrátil do Porciunkule, obrátil o velikonocích pannu Kláru... Byla to tedy pout vítězná, plná úspěchů, a přece právě tehdy přišla ona trpká chvíle, kdy přepaden byl pochybnostmi, má-li jaký smysl tento jeho život kazatelský, a jestli by neučinil lépe, kdyby se věnoval životu poustevnickému, k němuž ho lákala samota v Carceri. Pocítil náhlou potřebu obrátiti se na sestru Kláru a na bratra Sylvestra, aby se jich zeptal o radu ve svém váhání. Odpověď obou mu drahých lidí navrátila mu jistotu

a naplnila jej radostí. Když se bratr Masseo vrátil s touto odpovědí, přijal jej Světec s největší láskou, umýváje mu nohy a připravuje pohoštění...

Klára i Sylvestr vyzvali Světce, aby pro spásu jiných vydal se zase do světa kázati. A Chudáček poslechl, vypravil se na novou pout, vzav s sebou bratry Angela a Massea. Obrátili se směrem k Bevagní, městu vzdálenému asi dvě míle na severovýchod od Assisi. Světec putoval s nadšením, jakého ještě nikdo u něho nepozoroval, a které z jeho bytosti šlehalo plameny. Sestra Klára prosbou svou, aby setrval na stezkách potulného kazatele, roznítla v něm horoucí žár. „Jediné její slovo stačilo, aby se mu vrátila všecka jeho odvaha,“ a jeho život prozářen láskou i poesíí, stává se námětem nejkrásnějších legend.

Všichni tři poutníci šli starou cestou polní, vroubenou stromy. Světec dal se právě do jásavého zpěvu, když vtom spatřil na polích i na stromech heina ptáku, která se tu slétla patrně v době stěhování ptactva z jihu na sever. Světec radostí poskočil nad tímto divadlem, a jsa zvědavý jako dítě, běžel hned do polí mezi ptactvo. Ptáci neulétli, ale tlačili se kolem něho, jakoby ho vítali, vzdálenější sletovali k němu se stromů tak blízko, že se jich Světec dotýkal pláštěm. A tu František v radostném zanícení jal se jim sladce kázati: „Ptáčkové, moji bratříčko-

vé, musíte mnoho chváliti a milovati svého Stvořitele za vše, co pro vás učinil. Dal vám peří za oděv, dal vám křídla k létání a vše, čeho vám třeba. Učinil vás nejušlechtilejšími všech tvorů, neboť vám dovolil žítí v čistém vzduchu. Nemusíte ani síti, ani sklízeti, a Bůh stará se o vás, chrání vás a řídí vaše konání..." Legendy vypravují, jak po těchto slovech „všichni ptáčkové počali otvírati zobáčky, natahovali krčky, roztahovali křídélka a uctivě skláněli hlavičky k zemi, dávajíce najevo pohyby i zpěvem, že slova svatého otce působí jim preveliké potěšení a že jim rozumí." A Světec se radoval s nimi, mazlil se s těmi, když přilétali až na jeho ramena, nepřestávaje se diviti tak velikému množství ptáčků, jejich kráse i rozmanité podobě, jejich sladké přítulnosti a vděčné pozornosti. Posléze udělal nad nimi znamení kříže a „dovolil jim odletěti". V té chvíli zdvihli se ptáčkové do výše, a za líbezného zpěvu rozletěli se v hejnech na čtyři strany světové... To je ono slavné k á z á n í p t á č k ů m, ono Františkovo „Predica agli uccelli", jež v dějinách naší kultury stalo se rozhraním epoch.

V té chvíli, kdy Serafinský Světec kázal ptáčkům na poli u Bevagna, rozbřesklo jitro nové poesie lidstva, vyvřel pramen onoho mocného toku tvůrčího obdivu přírody, která stejně jako člověk byla krásným dílem božského Stvořitele.

Zřídlem tohoto mocného hnutí, obdivujícího přírodu jako tvůrčí ztělesněný sen božského Umělce, byla duše Františkova, duše veliké, geniální osobnosti, vyvolené Prozřetelností, aby stvořila věci nové. Zrodilo se v nitru člověka žhnoucího nesmírnou láskou a něhou, a vyvřelo lávou duchovní sopky, v níž se změnila osobnost Chudáčkova. Jak je to vše lidsky teplé a blízké! Světec sám vzpomínal na tu chvíli setkání se s ptáčkou u Bevagna jako na jednu z nejkrásnějších celého svého bohatého života. Je o něm známo, jak byl mlčelivý o věcech svého vnitřního života, proto překvapuje jeho radostná sdílnost, s jakou vždy rád o tomto příběhu vypravoval. Ovzduší, v němž se tato rajsky blažená scéna odehrávala, bylo vytvořeno oddanou duší čisté ženy, vznešené panny Kláry, jedné z oněch bytostí, které pozdější trecento nazvalo „donna angelicata“. Sestře Kláře děkoval za čistý zápal a žár důvěrného, spirituelně slastného obcování se všemi tvory božími, i se zvířaty. Mystický cit pro přírodu byl u něho hluboce vžitý, neboť byl sloučen s nezapomenutelnými zážitky vlastního života, byl živý, zdravý a silný. Proto se mohl Chudáček stát zakladatelem nového uměl. hnutí gotického, jež tak slavně kvetlo v italských preraphaelitech, dozravších básnicky v plodech Dantových a výtvarnicky v malbách Giottoových. Horoucí oddanost jeho uměleckého

žactva pramenila v nové před tím nepoznané síle přirozenosti Chudáčkovy, v níž nebylo přepjaté stydlivosti, plané rhetoričnosti, ani rozumování. Projevy Světcovy byly zpěvem lásky k přírodě, s níž vedl neustálý, tajemný a sladký rozhovor. Proto kázání ptáčkům svatého básníka umbrijského bylo nesmrtelným činem, jímž se skončila umělecká i myšlenková tvorba kultury byzantské, aby ustoupila jitřní rose poesie františkánské.

V bohaté náplni živelů, z nichž se slučuje podivuhodný zjev umělecké kultury františkánské, je cit pro přírodu z nejmohutnějších. Tento nový živel prokázal nosnost tak mocnou, že se projevuje podnes v umění nejmodernějším, nanejvýš v lyrice, v níž došel výrazu nekonečně rozmanitého odstínění. Přírodní lyrika, tato oblast umělecké tvorby, která byla i v české poesii vypěstěna v útvary výjimečné krásy v díle Antonína Sovy, nebo hlubokého pojetí v básních Sigismunda Boušky, měla předchůdce před sedmi stoletími v serafinském Chudáčkovi, který již na prahu třináctého století kráčel přírodou opojen radostí, podívoval se půvabům hor i údolí, kráse květin i zvířat, velebnosti živelů neživých, vnímal zbystřenými smysly barvy, záře, zvuky, vůně, chuti i něžné dotyky stvoření. Znalci osobnosti Světcovy vystihli vynikající vlastnosti, které se v něm slučovaly a uschopňovaly jej k vnímání přírody jedi-

nečným způsobem. Měl zajisté nevinné oko dítěte, čilou obraznost a mocnou citlivost pravých básníků. Nad to měl však ještě srdce člověka, které se dovedlo v Bohu radovati a umělo Boha milovati. Proto jeho rozkoš z přírody, ať smyslová nebo ideová, je vždy prozářena rozkoší lásky k Stvořiteli, která způsobila, že Světcův poměr k přírodě byl v podstatě **n á b o ž e n s k ý**.

Uvedené tři vlastnosti duše Světcovy vytvořily pozvolna nejstarší poetiku františkánskou, která k dvěma prvním prvkům, známým a předpokládaným i estetikami předfrantiškánskými, připojovala prvek nový, ono pojetí náboženské. Světec k němu dospěl dvojí tvůrčí methodou: k svému básnickému oslavení přírody vychází od Boha, k básnickému velebení Boha vychází od přírody.

První směr básnickovy tvořivosti lze zachytiti heslem: **o d T v ů r c e k e t v o r ů m**, a smyslem této cesty je skutečnost, že to nejsou vynikající vlastnosti zjevů přírodních, pro něž je Světec tak něžně miluje, nýbrž že pravý zdroj této lásky k přírodě je překypující jeho láska k Bohu. Tento článek Františkovy poetiky je jasně a lapidárně vysloven již od bratra Leona větou: „Blažený František jsa zcela pohřížen do lásky k Bohu, poznával dobrotu Boží nejenom ve své duši, ozdobené již všelikou dokonalostí i ctností, nýbrž i v každém stvoření, a proto byl nadšen

Věhlasný a světoznámý badatel františkánský P. Viktorino Fachinetti O.F.M. v knize „Svatý František z Assisi v historii, legendě a umění“ vydané roku 1921 v Miláně označuje tuto kresbu od neznámého mistra. „Nový večerník“ ze dne 7. listopadu 1925 (roč. IV., č. 255) přinesl tutéž, ale méně zdařilou reprodukcí s tímto textem: „František z Assisi káže ptactvu nebeskému.“ Pěkný obraz anglického malíře J. S. Marksa poctěn byl cenou londýnské akademie umění. Světec František z Assisi pro svou velkou lásku k přírodě ctěn je i nekatolíky. — Bez poznámek sběratel.

velikou a srdečnou láskou ke tvorům, zvláště k těm, na nichž poznával zobrazenou některou vlastnost Boží nebo přednost řádu" (Cedulae fratris Leonis, 1228).

Z víry Světcovy, že všichni tvorové pocházejí od Boha, vyplynula jistota jejich nejužšího příbuzenství s Františkem. Všichni tvorové jsou velikou rodinou Boží, proto se stali jeho bratřími a sestrami. Nespokojoval se pouhými slovy: bratře a sestro, nýbrž miloval a hýčkal celým srdcem nejen lidi, nýbrž i nerozumná zvířata, vše, co leze a běhá po zemi, i každou neživou věc. Tomáš Celano doznává, že František cítil sourozenské vztahy ke všem bytostem, jsa tímto citem mimovolně puzen, aby všechny chránil, všem pomáhal, aby těžce nesl, bylo-li ukřivděno i nejposlednějšímu z nich, třeba jen nešetrným slovem (Legenda prima, 1229).

Z výše citované věty bratra Leona vyplývá však i vědomý obdiv moudrosti, moci a dobroty Stvořitelovy na jeho tvorech. Slova Leonova dotvrzuje i Tomáš Celano, jenž praví, že i pouhý pohled na slunce, měsíc a hvězdy, na veliké i malé tvory, naplňoval ho nevýslovnou radostí. Ať se tvorové zdáli býti sebe nepatrnějšími a opovržení hodnějšími, jeho zrak pronikal k nejhlubšímu významu všeho pozemského, k nejvniternější podstatě každého tvora a k nejvyššímu prapůvodu celé přírody. Od slunce až k zemskému červíčku, sví-

jejíci mu se u jeho nohou, vše mu tlumočilo nevýslovnou moudrost i dobrotu Boží.

Druhý směr je vyjádřen heslem: o d t v o r s t v a k T v ů r c i. Zavedla-li její láska k Bohu k obdivu přírody, stala se mu příroda bezpečnou vůdkyní k Bohu. Tomáš Celano výmluvně dokládá, jak každá bytost napomáhala Františkovi na pouti do nebes, jak za každé umělecké dílo přírody velebil věčného Umělce, jak celý svět rozprostíral se před ním jako zrcadlo božské lásky. František byl dokonalým mistrem pravé přírodní mystiky, praví o něm Hilarin Felder. „Pohled do vesmíru se vším, co v něm žije a jest, co jím vane a se vlní, co v něm hoří a svítí, přiváděl ho do zbožné nálady. Krok za krokem zaznívalo k němu z přírody tisícíceré „Sursum corda“ a naplňovalo ho poznáním Boha, láskou a chválou Boží.“

Buď veleben, můj Pane,
veškerým tvorstvem svým,
zvláště vznešeným bratrem Sluncem,
jež tak nádherně nám svítí světlem svým,
je jasné a září leskem velikým,
jsouc, ó Pane, tvým obrazem,

zpíval Světec v nesmírném unešení, vzývaje živly pozemské, aby chválily a velebily Otce všech tvorů. Na rozkvetlých loukách vybízel květiny, aby chválily svého Stvořitele, pole a vinice, skály a lesy, rozkošné nivy, řinoucí se prameny, zelené zahrady, zemi, oheň, vzduch a vítr napomínal k lásce k Bohu. Takto obnovoval

prastarou hebrejskou inspiraci básnickou, jak ji poznal z „Chvalozpěvu tří mládenců v peci ohnivé“, nebo z „Žalmu 148“, v němž královský pěvec David rovněž vybízel celé stvoření k chválení Věčného.

Do této druhé kategorie Františkovy přírodní lyriky náleží i jeho **K á z á n í p t á č k ů m**. Ačkoliv se nezachovalo mezi spisy Světcovými a nebývá zvykem uváděti je mezi jeho plody básnickými, lze přece jen plným právem pokládati je za **p r v n í l y r i c k o u b á s e ň p ř í r o d n í** světové literatury, proslovenou u Bevagna na jaře léta Páně 1212. Její text nám zachoval františkánský básník Tomáš de Celano ve své první legendě o Světci, kterou dopsal 1229, v necelých třech letech po smrti blaženého Otce. Čteme tam text kázání ptáčkům v kapitole 58. s podrobným doprovodem o události, jejíž svědkové žili a básníkovi Tomáši ji vypravovali. Celano to výslovně potvrzuje slovy: „Nad tímto kázáním projevovali ptáci, jak **F r a n t i š e k i j e h o p ř ů v o d c i p o t v r z o v a l i**, velké potěšení po svém způsobu“ (Legenda prima, 58). Původní přesný text kázání, nejstarší zdroj všech dalších zpracování, zní dle Celana v doslovném překladu takto:

P t á č k o v é, moji bratři, musíte svého Stvořitele velmi pilně chváliti a jej neustále milovati!

V á m dal On za oděv měkké peří, křídla k létání a vše, čeho potřebujete.

Vás povýšil On na šlechtu tvorstva a v čistém vzduchu připravil vám bydlení.

Vy nesejete, vy nesklízíte, On chrání a vede vás, aniž byste se sami o co starali.

Líbezný námět kázání ptáčkům stal se zdrojem inspirace básníků všech křesťanských národů, kteří jej zpracovali v četných skladbách veršem i prosou. Také v české literatuře básnické je řada plodů, opěvujících pozoruhodně tuto událost. Z povahy věci vyplývá, že vedle umělecké stránky zajímavo jest pozorovati i postupné obohacování námětu novými motivy, měnění a přizpůsobování jeho určitým dobám. Rovněž filosofické pojetí události je někdy důležitó. Mimo to kázání ptáčkům je jádrem velkého mystického ptáčince Františkova, který legendisté stále obohacovali o rozkošné detaily, a o jehož ptácích fantasie básníků nikdy nepochybovala, že se všichni kdysi účastnili slavného kázání. Tím dána je i rozloha studované zde látky.

Nejstarší vypsání rozkošného Františkova příběhu s ptactvem u Bevağna nalézáme, jak výše řečeno, v první legendě žaka Chudáčkova a básníka nesmrtelné sekvence „Dies irae“, františkána Tomáše de Celano (1190—1253). Celano slyšel příběh vypravovati od očitých svědků a sladký čar této chvíle zachycuje i jeho slovesná reprodukce, dýchající lyrismem

ryze františkánským. Jeho **Legend a prima**, dokončená roku 1229 v kapitole 58. vypravuje:

Počet bratří rozmnožoval se, jak již bylo řečeno, vždy více, a blažený otec František putoval údolím Spoletským, až přišel poblíž **Bevagna**.

Tam čekalo velké množství ptáků, holubů, vran a jiných, kterým lid říká straky.

Když sluha Boží ve své žhoucí horlivosti a své vělé lásce k nižším, nerozumným tvorům všecko ptactvo spatřil, přispěchal k němu radostně a zanechal svoje průvodce na silnici.

Jak se k nim přibližoval, pozoroval, že na něj ptáci čekali, a pozdravil je po svém obyčeji. Už a sl nemálo, že zůstali tak pokojní, místo aby odtud odletěli, jak to obyčejně činívají.

Pln radosti nad tím prosil je pokorně, aby vyslechli od něho slovo Boží a mezi jiným řekl jim toto . . .

Kázání, které František k ptáčkům promluvil, uvedli jsme výše, zachovávající jeho čtyřdílnou formu, podobající se nápadně rozčlenění strofickému. Po tomto textu vypravuje Celano dále:

Nad tímto kázáním projevovali ptáci, jak František i jeho průvodci potvrzovali, veliké potěšení po svém způsobu. Natahovali krčky, roztahovali křídla, otvírali zobáčky a vzhlíželi vzhůru k Světcí.

Ten procházel se středem mezi nimi a jeho oděv dotýkal se jejich tělíček i hlaviček. Pak je požehnal, učiniv nad nimi znamení kříže, a dovolil jim, aby se rozletěli.

Pln radosti putoval pak blažený otec se svými průvodci svou cestou dále. Protože

však byl spíše z Boží milosti než od přírody srdce prostinkého, činil si teď předhůzky z nedbalosti, že již dříve ptáčkům nekázal, když oni přece s takovou uctivostí slovo Boží poslouchají.

Od onoho dne povzbuzoval co nejhorlivěji všechny ptáky i čtvernožce, všechna zvířata plazivá, ba dokonce i stvoření neživá, aby svého Stvořitele chválili a milovali. A neminulo dne, aby se sám nepřesvědčil o jejich poslušnosti, jakmile jen vyřkl jméno Ježíšovo.

Vynikající františkánský básník latinských rýmovaných officií, Julián ze Špýru († 1250), dokončil v letech čtyřicátých skvělé *Officium k světcí Františkovi*, v němž se látkově přidržíval takřka výhradně Celanova životopisu „*Legenda prima*“. Nenajdeme proto v jeho básnické skladbě nových motivů, zato je v ní formou zhuštěnou a bohatě rýmovanou vyjádřen poměr Františkův k celé přírodě ve strofě:

Sám chvále, k chvále jiné zval
a v chvále nikdy neustal,
ctě chválou Stvořitele.
A ptáky, též i hovada
a všechno tvorstvo pobádá
ctít chválou Stvořitele.

Druhý františkánský básník třináctého věku, veliký učenec a generál řádu, Svatý Bonaventura (1221—1274), vvlíčil ve svém životě Svatého Františka, nazvaném *Legenda maior* (1263), příběh s kázáním ptáčkům v hlavě 12. v po-

divuhodném souhlase s první legendou Celandrovou, která mu byla asi hlavním pramenem. Bonaventura vypracoval příběh v pravou báseň prosou, krásně zaokrouhlenou a tak lahodnou, že je nutno ji citovati celou.

Když tedy přibližoval se k Bevagnu, přišel jest k místu, kamž rozličného ptactva převeliké množství se bylo sletělo.

Svatý Boží uzřev je, čile běžel k tomu místu a jako by rozumu požívali, pozdravil jich. A všichni čekali a obraceli se po něm, a kteří byli v křoví, nakláněli hlaviček, když se přibližoval k nim, a nezvyklým způsobem se vzpínali k němu, až k nim přistoupil a všech bedlivě napomenul, by poslouchali slova Božího, řka:

Bratří moji ptáčkové, velmi vám náleží chváliti Stvořitele vašeho, jenž peřím vás oděl a křídla vám dal k létání, čistého vzduchu dopřál a bez vašeho pečování vás spravuje.

A zatím co takto a podobně jim mluvil, ptáčkové podivným způsobem se tváříce, jali se natahovati krčky, rozpínati křídla, otvírati zobáčky a pozorně naň hleděli.

A on s divnou horoucností ducha procházel mezi nimi a suknicí se jich dotýkal, aniž který hnul se s místa. Teprve když učinil nad nimi znamení kříže a vzali odpuštění s požehnáním muže Božího, všichni rázem se rozletěli.

To všecko viděli jeho druhové, čekající ho na cestě. A vrátiv se k nim, muž prostý a čistý jal se viniti sebe z nedbalosti, že až dosavad ptákům nekázal.

V století třináctém tkví svými kořeny i překrásné Š e s t n á c t é k v í t k o, kte-

ré čteme ve sbírce drobných italských básní prosou, známých pod jménem *Fioretti di San Francesco*. Duchovní básník čtrnáctého věku, *Fra Hugolin z Monte Giorgio*, těže z latinských textů Celanovy knihy „*Legenda prima*“ a z Bonaventurova díla „*Legenda maior*“, zařadil latinské znění kvítku do svého sborníku „*Actus Beati Francisci et Sociorum eius*“ (1328), odkudž byl s ostatními kvítky přeložen do mateřštiny Františkovy a Dantovy. Kvítek o kázání ptáčkům přináší značné obohacení starého námětu novými motivy a básnickým jich zpracováním stává se samostatným útvarem. František, odcházeje s průvodci z městečka *Savurmano*, přišel až mezi *Cannaru* a *Bevagno*.

A odcházeje dále s tímže záplem, pozdvihl oči a viděl několik stromů podle cesty, na kterých bylo skoro, abych tak řekl, nepřehledné množství ptáků.

Tu se Svatý František podivil a řekl soudruhům: „Počkejte na mne zde na cestě a já půjdu kázat svým bratříčkům ptáčkům. I stoupl si do pole a počal kázat ptáčkům, kteří byli na zemi, a okamžitě ti, co byli na stromech, přilétali k němu a všichni pohromadě stáli potichu, až Svatý František pokázal.

A ani potom nerozlétali se, dokud jim nedal svého požehnání. A jak vypravoval později bratr *Masseo* bratru *Jakubovi da Massa*, chodil Svatý František mezi nimi, dotýkal se jich kutnou, ale žádný se přece ani nepohnul. Obsah kázání Svatého Františka byl tento:

Bratříčkové moji, ptáčci, jste velmi zavázáni Bohu, stvořiteli svému, a vždycky a

na každém místě máte jej chváliti, neboť vám dal volnost létati na každé místo. Dal vám také oděv dvojitý a trojnásobný. Dále, protože zachoval sémě vaše v arše Noemově, aby druh váš nevyhynul. Mimo to jste jemu zavázáni za živel vzduchu, který vykázal vám. Kromě toho vy nesejete a nežnete a Bůh vás živí a dává vám řeky a prameny k napájení. Dává vám hory a údolí za útulek a stromy vysoké, abyste v nich stavěli hnízda svá. A jelikož neumíte ani přísti ani štít, Bůh vás šatí, vás a vaše děti. Tak vás miluje váš Stvořitel, že dává vám tolik dobrodiní, a protož varujte se, bratříčkové moji, hříchu nevděčnosti a vždycky snažte se chváliti Boha.

Když jim Svatý František tato slova říkal, ptáčci všichni všudy počali otvírat zobáčky, natahovat krky, rozprostírat křidélka a uctivě uklánět hlavičky až k zemi a posuňky i zpěvy projevovat, že otec svatý způsobil jim převelikou radost. A Svatý František spolu s nimi se radoval a vyrážel a velice se divil tolikému množství ptáčků a jejich překrásné rozmanitosti a jejich pozornosti a přítulnosti a proto velebil v nich zhožně Stvořitele.

Konečně když bylo po kázání, Svatý František přežehnal je znamením kříže a dovolil jim, aby odletěli. A tu všichni ti ptáci zdvihli se do vzduchu s podivuhodnými zpěvy a potom podle kříže, kterým je požehnal Svatý František, rozdělili se na čtvero částí: jedna část letěla k východu, druhá k západu, a jiná na jih, a čtvrtá k půlnoci, a každý ten zástup odlétal s překrásným zpěvem. Tím naznačovali, že tak, jak jim bylo kázáno od Svatého Františka, praporečníka kříže Kristova, a jak nad nimi bylo učiněno znamení kříže, podle kterého se rozletěli do čtyř úhlů světa: takže hlásání kříže Kristova, obnovené Svatým Františkem, mělo se jím a jeho bratry roznášet celým světem, kteřížto bratři na způsob jako ti ptáci nemajíce nižádné věci vlastní na tomto

světě jediné Prozřetelnosti Boží odporoučejí život svůj.

K těmto třem variantům kázání třeba k vůli úplnosti připojiti ještě čtvrtý, jakýsi p e n d a n t k á z á n í, jak jej čteme v osmé hlavě „Legendy maior“ Svatého Bonaventury. Legendista Františkův o něm vypravuje:

V j i n ý č a s, kráčeje s jedním bratrem bafinami benátskými, přišel na veliké množství ptactva sedícího a švitořícího v křoví. Uviděv je, řekl tovaryši: „Bratří ptáckové chválí Stvořitele svého, pojďtež i my mezi ně a chvály a hodinky kanonické Pánu zpívejme.

A k d y ž vstoupili mezi ně doprostřed, ptáci nehnuli se s místa. Ale že pro štěbet jejich neslyšeli se druh druhá v říkání hodinek, muž svatý obrátiv se, řekl ptákům:

B r a t ř í p t á c k o v é, nechejte zpívání, dokud neodříkáme Bohu povinných chval.

A p t á c i ihned umkli a zůstali mlčky, až oni zvolna poříkali hodinky a vzdali chvály a svatý Boží dovolil jim opět zpívati. A přijavše od něho dovolení, ihned po svém obyčeji dali se do zpěvu.

V č e s k é s l o v e s n o s t i objevují se veršované skladby, zpracovávající námět Františkova kázání ptáčkům, poměrně dosti pozdě. Kdežto Antonínovo kázání rybám bylo opěváno již od doby obrozené a vykazuje řadu pozoruhodných básní, setkáváme se s ptáky Františkovými letmo v krásné „Legendě o Svaté Zitě“, kterou J a r o s l a v V r c h l i c k ý otiskl v knize „Nové básně epické“ (Praha 1881). Báseň uvádí nás

v onen čas, kdy ještě víra
zhlížela se v dětských duších
a se pnula duhou k nebi,
že měl zázrak blízko k lidem,
František když kázal ptákům,
vlkovi též říkal: „bratře“:
v Janově tu, dobrém městě,
žila služkou u prefekta
Svatá Zita, dobrá duše. . . .

Jaroslav Vrchlický byl první z našich básníků, jenž způsobem přiléhajícím zpracoval celý námět kázání ptáčkům. V romanceru „Čáp Svatého Františka“, otištěném rovněž ve sbírce „Nové básně epické“ (Praha 1891), podává nám celého Františka Serafinského v básnické zkratce. Světec dostal se po své smrti rovnou do Ráje, kde se účastnil všech radostí a plesů. Ale uprostřed těch nekonečných radovánek cítil se v Ráji brzo sirým a opuštěným. Padl na kolena před Hospodinem a jal se s pláčem prositi:

„Světlo světel, Bože Otče,
odpustíš a nezazlíš mi,
upřímně když řeknu Tobě:
V ráji Tvojm se mi stýská . . .
V duši mou Jsi příliš mnoho
vložil lásky ke všem lidem,
s přírodou já vždycky živ byl,
jako bratr a syn věrný,
bez ní jsem jak suchá haluz.
Chceš snad vědět, Bože milý,
po čem se mi stýská v nebi?
Chybí zde můj bratr Oheň,
chybí zde má sestra Voda,
chybí zde má matka Země,
z všeho pak, co nejvíc v světě

miloval jsem, chybí ptáci.
Ti v mém dlouhém putování
útěchou a občerstvením
byli oku, sluchu, srdci.
Dobře víš, ó Vševědoucí
Otče světa, co se jednou
v Umbrii mi přihodilo.

Světec je v těchto úsečných verších
vystižen se svou hlubokou láskou k všemu
stvoření, zejména k ptactvu, s nímž pro-
žil jedno z nejkrásnějších dobrodružství
svého blaženého života. Básník v nich za-
chytil i echo nesmrtelné „Slunečné
písně“, neboť vycítil jemně hlubokou
souvislost mezi chvalozpěvem tvorů a
kázáním ptáčkům. Líceň kázání je mi-
strovská.

Šel jsem kázat širým davům
ale běda! marná práce:
hluchá srdce, hluché uši.
Unaven a oklamáný
za město jsem vyšel v smutku,
veliká tam byla louka
plná stromů, středem jejím
tekla voda mezi travou.

Zde jsem hořkost svojí duše
začal vylévat v pláči.
Čejka, která po pažité
chodila jak v přemítání,
hned svůj chochol zčepejřila,
v chůzi své se zastavila,
jak by řeč mou pochopila.
Z keře, kde měl hnízdo v listí
zežloutlém od loňské zimy,
slavík natáh' šedé hrdlo,
od břehu pak přiskočila
pěnkava a za ní stehlík.

Špaček vylít ze tmy sítí,
z louky hejl a černohlávek,
z pole vážný havran přišel,
kavka s vránou slétla za ním,
v azuru svou píseň ztajiv,
bleskem slétl dolů skřivan.
Z hloubi lesa dostavil se
drozd a dudek zamračený,
kos, který má zlatý zobák,
datel, který fuká v stromy.
mandelík a fuhýk dravý,
strakapud a rorejs šedý,
bukáč, v rákosí jenž chraptí,
vlaštovka a konipásek,
střízlík dvorný, žvavá straka.

Komposice skladby projevuje téměř naprostou originalitu básníkovu, který se neváže na žádný ze známých nám čtyř starobylých typů legendárních. Především je tu hned v úvodě odlišné pojetí příčiny, proč Světec šel kázat ptáčkům. Ono zklamání z netečnosti lidí je ohlaselem kázání rybám Antonína z Paduy, neboť důvody Františkovy byly zcela jiné a jsou známy z líčení Svatého Bonaventury i Fiorettů.

Oproti starým pramenům, které znají jen „velké množství ptáků“ a výslovně jmenují pouze holuby, vrány a straky, básník uvádí na jeviště děje celý ptačínec, čejku, slavíka, pěnkavu, stehlíka, špačka, hejla, černohlávka, havrana, kavku, vránu, skřivana, drozda, dudka, kosa, datla, mandelíka, fuhýka, strakapuda, rorejse, bukáče, vlaštovku, konipáska, střízlíka, straku, vrabce a čápa,

vesměs dobře charakterisované. Vrchlický je původní v koncepci i v komposici, obohatil svou skladbou starý námět františkánský a Světec nám přiblížil jako člověka.

Ještě později v básni „Kraj byl pustý“, otištěné ve sbírce „Písně poutníka“ (Praha 1895), vzpomíná Jaroslav Vrchlický, kterak Světec

v srdci oheň lásky vzňatý
jak šel v pustý lán,
kázal rybám, kázal ptákům,
čím vřel a co chtěl. . . .

A v sonetu „Blud umělcův“, zařazeném do knihy „Poslední sonety samotáře“ (Praha 1896), pěkně vystihuje pravý význam Světcova poslání lásky k stvoření.

O něho symbolu, kdy v lesku zoře
František rybám kázal, neb kol hlavy
když ptáky zaslech' letět do dálavy,
zvěst lásky za nimi slal, láskou hoře.

Vrchlický v obou těchto připomínkách připisuje kázání rybám omylem Světcí Františkovi. Je to zajímavý případ záměny dvou různých příběhů legendárních, které se zhusta dopouštějí zejména umělci výtvarní. Lze to snad vysvětliti působením mocného kultu svatoantonínského, zejména v Itálii, kde také památka na zázrak s rybami je velice slavnou a populárnější, než kázání ptactvu. Svatý An-

tonín kázal rybám za účastenství velkých davů, Chudáček měl za svědky pouze dva bratry a jeho případ je delikátnější, vniternější. Jinak ovšem Svatý František mluvil k ptactvu právě tou řečí, jakou Svatý Antonín k rybám, a Arnost Hello krásně připomenul, že „zrak pronikavější, než je náš, upozoroval by pravděpodobně ve světě znamení hluboký smysl těchto tajemných obdobností a vyznamenávání“. Také Chudáček z Assisi měl ovšem svůj důvěrný poměr k rybímu světu. Uviděl-li živé chycené ryby, hodil je nazpět do vody a varoval je, aby se už nikdy nedaly chytit. Tomáš de Celano vypravuje v 60. hlavě životopisu „Legenda prima“, jak Světec jednou seděl v lodičce v přístavišti jezera Rietského, když rybář právě chytil velkou rybu, linka, již Františkovi daroval. Světec přijal linka radostně a laskavě, nazval jej bratrem a pustil jej vedle loďky do vody. Potom začal zbožně chváliti jméno Boží, při čemž si lín hrál vedle loďky, až mu Světec po skončení pobožnosti dovolil odplouti. Svatý Bonaventura příběh v osmé hlavě své „Legenda maior“ opakuje, přidáváje půvabně, že „ryba před mužem Božím hrála si ve vodě a jakoby láskou k němu vábena, nijak se nevzdalovala lodi“. Nikde však v pramenech není stopy po nějakém kázání rybám, které náleží jen a jen Světcům z Paduy a nemá býti Světcům z

Assisi zbytečně připisováno. Dobře to ostatně pochopil František Odvalil, který v básni „Kázání Svatého Antonína“, otištěné v sbírce „Kvetoucí meze“ (Stará Říše 1917), výslovně praví:

Sestry mlčenlivé, slyšte moje slova:
k ptáčkům mluvila kdys ústa Františkova,
může k vám též jeho promluvití žák . . .

Zajímavou je rovněž skladba „Svatý František Serafinský“, kterou Karel Dostál Lutínov otiskl ve sbírce „Sedmikrásky“. (Holešov 1895). Je to druhé významné zpracování námětu, a vykazuje několik příbuzných detailů se skladbami staršími. Úvod básněn je v duchu starých legend a kvítků.

U Bevagna zelená se
ve panenské máje kráse
rosný háj, jím svítí stezka,
stačí právě pro Francesca
a pro jeho nevěstu,
pro Chudobu bezstarostnou,
s nížto dal se na cestu.

Setkání s ptactvem má značnou podobnost s básní Vrchlického, dle něhož Lutínov předvádí rovněž řadu určitých ptáků, nezapomněv ani na jeho čápa. Od legendy liší se tu básník tím, že ptáci sami se dožadují kázání.

Sotva vešli v klenbu skvostnou,
slétají se zevšad ptáci,
kosi, vrabci, ohniváci,
drozdi, špačci, vlaštovice,

sýkorky a pěnkavice,
strnadi a křepelky,
žežulky a trpělký,
prosí Světce bez přestání
o cvičení, o kázání.

Zpěvné krčky natahují,
pestrá křídla napřahují,
piští, sviští v jedné směsi,
na hrud', na bradu se věsí,
ba i čáp, ten filosof,
pozapomněv na žab lov,
za kapuci tahá Světce,
aby promluvil k nim přece!
Dobry Svatý vlídně patří
na tu žízeň: Milí bratři!
začíná pak svatou sklizeň. . . .

Kázání rozpadá se u Lutinova na dvě části. První díl je parafrází Františkovy promluvy, jak ji známe z textu Celanova, obohaceného zde několika epithety.

Bratříčkové okřídlení!
Zdali pak to radost není,
hledět na pestré vám peří,
jak se v slunci třpytí, čeří,
a jak unáší vás z prachu
do blankytu, k slunci, nachu!

Nesejete, nežnete,
žijete přec, pějete.
Za to, bratři, chválím vás!
Pějte díky Stvořiteli,
který tolik lásky, krás
rozlil na vás, na svět celý!

Druhá část kázání zdá se býti invencí Lutinovovou, opakuje seznam ptactva, přiděluje každému jednotlivci přiléhavý

úkol v ptačím Officiu, humorně pojatém,
ale vážně pointovaném opět podle sta-
rých legend.

Zda si ještě vzpomínáte,
jak Syn Boží kolikráte,
když se tísníval naň nával,
za příklad vás lidem dával?
Komu tolik štěstí přáno?
Nuže, pějte každé ráno
v zeleném tom vašem chrámě
jako mniši v kúrské škamně
hodinek sbor neunavný:

Na znamení ranních zvonů
jako bdělý hebdomadář
počne s kříván antifónu.
drozd pak, skvělých tónů vladař.
zanotí hned hymnus slavný.
Nato v hlučném unisonu
do žalmů se všichni dejte,
celý Žaltář přezpívejte.
pěnkava vždy dozpívá
konec žalmu: Gloria!

V posled musí vyvzlykat
slavíček Magnifikát!
Vrahci, pěkně asterisky
zachovávat! Tam a sem
neskotačte! A vy, plísky,
netřepejte ocasem!
Čápe, neklechtej! Buď kliden,
počkej s tím na svatý týden!
A vy, špačci roztržití,
řádně dbejte žalmu nití
a nemaňte do latiny
všední šprým ni jazyk jiný!

Vůbec chovejte se vzorně,
aby člověk, slyšící vás,
ze svých světských bludů vyváz'.

ve kterých se topil vzdorně,
aby hrud', jež pyšna byla,
vděčností se rozvlnila,
aby člověk s důvěrou
snášel muku veškerou,
nechal trudů, bláhovství,
hledal Boží království . . .

Takto svatý otec k synům
domluvil. Hned Matutinum
ptákům z hrdel vděčných znělo.
Světce v dále provázelo.

Epilog skladby je lutinovský a zdá se býti koncipován podle konce známé básně Vladimíra Štastného, o kázání Světce Antonína rybám. Přes to, že kázání pozorně vyslechli, zůstávají i ptáčkové starými hříšníky a lidé řídí se jejich příkladem.

Ale ptáci, ptáci, ptáci!
Jak se vám to z hlavy ztrácí!
Pěkně lidem kážete!
Vrabci, ti jsou hádka samá,
kdy jim zobák svážete?
Pěnka pořád Gloria má,
špak se Světcem neřídí,
s dubu křičí na lidi:
šškrddle — dididi,
slavík, láskou bláhový.
lká jen písně Hálkovy,
a ten mudrc čáp si klechtá,
kdykoli jen zoban lechtá . . .

Podle vás i pěvci lidí
melodie svoje řídí,
a svět, jako byl, je dnes
vzdálen, vzdálen od nebes . . .

Sonet „Svatý František a ptáci“, který František Hrubý Bukovec

otiskl v bohoslovecké revui „Museum“ (Brno 1898), je inspirován čtvrtým typem námětu, jak jsme jej poznali v osmé hlavě „Legendy maior“ od Svatého Bonaventury.

Šel světec František rozlehlým lánem,
jen bratří skrovný hlouček kráčel s ním,
modlitbou ranní rozmlouvali s Pánem
a chvály Bohu pěli s plesáním.

Mrak ptáčat nesl slunečným se ránem
nad hlavou světce, do zpěvu vpad jim,
to radost špatná hostu na nezvaném,
a František děl s lehkým usmáním:

„Mí bratři ptáčkové, teď buďte zticha,
až dokončíme svoje modlení,
pak chvalte zase vy svým zpěvem Pána!“
A nerušeně chvála Bohu vzdána . . .
Tu kynul světec a to znamení
hned rozvázalo ptákům hrdla tichá.

Básnická osnova „Kázání Svatého Františka“, které František Odvalil otiskl ve svém sborníku „Kvetoucí meze“ (Stará Říše 1917), počíná se rovněž výzvou Světcovou k ptactvu, aby umlklo, pokud k nim bude mluvit, ale k starému motivu přidává hned nový, svůj motiv vybidnutí vlaškovky, aby obletěla své ptačí druhy a družky a vyřídila jim důtklivé přání kazatelovo.

Chvalozpěv plesný na malou chvíli
zastavte, ptáčata, bratři:
kázaní kousek upřímně milý
ke službám Božím též patří.
Než rosou naplní květu se číš,
sedněte kdekoli, sleťte se blíž!

Oblétni, vlaštovko, švitorko hbitá,
přikáž jim ticho, jak bývá před bouří,
kdy praskají klasy a z vody se kouří,
kdy žízň vše prahne, úpalem chytá
a ty jen nízko přeletíš,
nad prachem se mihneš
a přec se mu vyhneš,
ve hnízdě z bláta zůstáváš čista . . .
přikáž jim ticho ve jménu Krista,
udělej nad nimi veliký kříž!
Ptáčata, bratři, slyšte mne již!

Dalších deset šestiveršových strof básně je virtuosní variací na motivy dané legendárními texty Celana a Fiorettů, při čemž motiv kříže jest dominující a vrací se refrénem ve všech slokách. Božské dary vzduchu a stromu připomíná Světec ptactvu v prvních dvou strofách Odvalilovy básně.

Před věky z prachu iste ve plesném roji
pokynem Tvůrcovy ruky se vznesli
vzmachem v kraj čistý, výše a výš,
hmota, jež nejvýš nad kolébku svoji
směr našim tužbám k výšinám kreslí
v rozpětí, víte, že vzorem mu kříž?

A když se vrátíte zase k nám domů,
sedáte na sněti rozkvetlých stromů,
na buku pěnkava, na habru číž,
dle jeho slov, jenž do světa všeho
strom nechal rozrůst zrna hořčičného,
víte, že štěp ten Jeho byl kříž?

V třetí sloce dar zpěvu ptácatům vyjádřen je metaforou středověkých záčků a golgotské harfy v duchu „Slavíka Svatého Bonaventury“, v sloce čtvrté pak

Tisíce písní z hrdla vám plyne,
nápěvy různé a hlasy jsou jiné,
chvalozpěv vzdycky je týž . . .
Víte, že harfa, již odposlouchali
bystří jak žáčci Boží jste chvály.
jest kolíky hřebů napjatý kříž?

Tam střetá se všecko. Když koráb se chytal
vrchu hor svatých a Noe tě vítal
se snětí zelenou, holoubku, víš?
To sen byl jen matný v předtuchy vznětu
o hoře jiné, kde zakotví světu
záchrany břevno, sroubený kříž!

Celý nebeský ptačinec zpívá, vzlétá a
tulí se v Odvalilově hluboké skladbě ly-
rické, hrdlička kolébající Jezulátko,
párek holubů doprovázejících Ježíška
do chrámu, sbor ptáčat letících s ním
do Egypta, jiný sbor uhnětených jeho
ručkami z hlíny, Duch svatý vznáší se tu
v podobě holubice, Kristus přirovnán
k slavíčkoví v trní, k orlu, vzná-
šejícímu osláblé ptáče v slunečnou říš . . .
Je to důstojný pendant k jeho hluboce
pojatému „Kázání Svatého Antonína“.

Nový ten Noe, v skořápce těla
stoupaje s nebe, z vás druhy si dělá,
hrdlička Panně kolébá již!
s holoubků párem do chrámu vchází,
svou písní Ho všade vyprovází
sbor ptáčat na útěku v pustiny tiš.

(O závod s vámi pak s milou svou Matkou
píseňku mnohdy zazpíval sladkou,

když klecí mu byla nazarská chýš.
Bylo vás dosti, přec uhněten z hlíny
v ručkách Mu roste pták jiný a jiný,
živ vzlétne, jak nad ním udělá kříž!

Bylo vás třeba tak velice, bylo,
jak lilijí polních pro Jeho dílo,
v potěchu lidem pro srdcí tíž . . .
zrozence říše, již svobodu vlastní.
vy čistí a každým pohybem krásní,
učit se k vám nás posílal blíž.

Svobodě ducha, Duchem jenž Jeho,
v podobě ptáka bělostného
nad ním jenž snes' se u Jordanu níž,
svobodě, jejíž On přinesl svity,
vyštvaný za to a otroky bitý,
ze země utek' k vám na stromek, kříž.

Ba, vás míval rád! Sam slaviček v trn',
plničké vždycky dlaně má zrní,
tam vždy se, ptáče, nasytíš!
Tož k Němu se sleťme s písničkou naší,
toť orel, jenž ptáče oslablé vznáší
laskavě v slunečnou říš.

Má řeč je, bratři, u konce již.
Rosou jest plna světů všech číš,
s chválou se rozleťte, Jemu buď sláva,
jenž lidem i ptáčatům písničku dává
a s písni cestu k nebesům výš!
Vlaštovko, na rozehod udělej kříž!

Ze skladeb, které vznikly k uctění
sedmistého výročí smrti Světcovy, je bá-
seň „Svatý František káže ptákům“, již
Josef Pospíšil otiskl v revui „Život“
(Praha 1926), psána v dantovských terci-
nách a parafrásuje věrně obsah textu ve
Fiorettech. Prostinké původní znění je
tu propracováno množstvím šťastných

epithet, příměrů i metafor, prohlubujících
smysl i zlahodňujících náladu.

I sešel na luka a stanul v stínu
vrb stříbrných a topolů a fíků,
a ptáků mrak, jat mocí jeho kynu,
mu k nohám se stromu slet v okamžiku...

Báseň v prose, již Václav Bělohlávek Svatohor nazval František káže ptáčkům" (revue Život 1926), řeší psychologicky otázku o pravdivosti příběhu u Bevagna a dospívá k přesvědčení, že se skutečně přihodil. Myšlenkový sled práce je originelní, čtenář ji najde otištěnou v tomto sborníku. Bělohlávkovou prosou končí se důstojně řada českých skladeb, věnovaných slavnému Františkovu kázání ptáčkům.

Čáp svatého Františka.

Světcí ve smrtelné nemoci zdá se, že přišel do ráje. Však pocta a sláva, všeobecně mu prokazovaná, nijak jej zde neblaží, ba stýská se mu po matce-Zemi, po bratru-Ohni, po sestře-Vodě. Zvlášť ale chybí mu v ráji ptactvo; vzpomíná na své kázání ptáčkům, na všechny druhy opeřenců, jak jej poslouchali. Jde ke trůnu Boha Otce a vypráví mu o tom, a zvláště o čápví:

Nade všechny ale zbožně,
na své jedné stoje noze,
veliký čáp pozor dával,
poslouchal a kýval hlavou,
svářící a rozcuchané
vrabce klepal občas zobcem,
aby tiše poslouchali.
Já, František, sluha Boží,
povržený lidmi, v poušti
tak jsem kázal vděčným ptákům,
tak jsem ptáky zamiloval,
že mi bez nich trudno žíti.

O jedno Tě prosím, Otče,
pro posty, jež vytrpěl jsem,
pro chudobu, již jsem snášel,
pro choroby, pro nemoci,
pro ty rány na mých rukou,
pro ty rány v moji duši,

dovol, svatý, velký Bože,
abych směl mít v nebi čápa,
abych s ním se mohl těšit,
jako s bratrem důmyslným,
jako s věrným společníkem.

Rozešli se všichni svatí,
František též s těžkým srdcem
šel od trůnu Pána Boha,
myslil již, že Bůh se hněvá.

Za kabát vtom kdos jej tahal,
obrátil se, mohl věřit,
udiveným svým očím?
Před ním velký čáp stál, bílý,
se zobákem rudým, dlouhým,
křídla černě malovaná,
jen se leskla. Vesel klapal,
za Františkem zvolna kráčel.

Světec nemoh' odtrhnouti
očí od věrného druha,
objal hned jej, slzy v očích,
k podivu všech nebešťanů.
Sedl do své židle zlaté,
čápa hlavu na svá prsa
položil, ji hladě rukou.
Šťastným byl v tom okamžiku...

Ale jako dříve sv. Františkovi, nyní se stýskalo
čápu, který toužil po slatinách, po kostelních věžích,
po střechách lidských domků, po vodách Nilu.

A tu v teskném roztoužení
zapomněl, že bydlí v ráji,

zohcem klofal vpravo, vlevo
nedbaje, že často mnohý
svatý se mu v cestu mihnul . . .

Hned se sešli všichni svatí
v jednom nářku s jednou prosbou,
aby čáp byl vyhnán z Ráje.

Se sklopenou holou hlavou
v hávu mnicha, bosonohý
František stál, ruce spiaté,
před trúnem stál Hospodina:
čekal na ten ortel hrozný,
jenž měl zbaviti jej bratra,
milého též společníka.

Bylo ticho. Matka Boží
dívala se dlouhou chvíli
na čápa a na Františka,
a jak vždycky, tak i tenkrát
vládnou byla prostřednicí.

Promluvila a hlas její
jako stříbrné zněl zvonky:
»Oběma lze vyhověti,
Františku i jeho čápu,
Františku i druhým svatým.
Čáp je moudrý, opatrný,
když se mu po zemi stýská,
nuže, ať si dolů slétne
s poselstvím od Pána Boha . . .«

Kynula a ukázala
plný keř nebeských růží,

Karel Peříněk 1926

pod nimž spali ve objeti
růžovi dva andilkové.
Pak se naklonila dolů:
»Tam u lesa stojí chýška,
v chýši bydlí chudí lidé,
chudí, ale bohabojní,
za dítě se vroucně modlí.
Chci dnes jejich přání splnit.
Moudrý, opatrný čápe,
spiciho tam andělíčka
vezmi v zaban a sleť dolů,
proleť mlhy, mračna, azur,
proleť hory, lesy, plaše
přileť lesní ku chatrči,
zaklepej tam na okénko,
vleť do jizby a ku srdci
matky, která v šeru dřímá,
andělíčka s nebe rychle
polož prázdné do kolébky,
ať je radost na té zemi
v srdci chudých, dobrých lidí.«

Moudrý čáp a opatrný
učinil, jak poručeno.
Dívali se všickni dolů,
kterak letěl k lesní chýši,
jak v kolébku děcko vložil.
Na cestě zpět zastavil se
u rybníka v hustém síti,
počíhal a pohodoval.
A již stál zas před Františkem,
který šťasten, spokojený,
hladil hlavu svého čápa,

líbaje šat Matky Boží.
Takto čáp si zvyknul v Ráji
a když mu tam dlouhá chvíle,
anděličky lidem nosí

Jak svatý František miloval zvláště ptáčky chocholouše, protože v nich viděl zobraze- ného dobrého řeholníka.

Blažený František. jsa zcela pohřížen do lásky k Bohu, poznával dobrotu Boží nejenom ve své duši, ozdobené již všelikou dokonalostí i ctností, nýbrž i v každém stvoření; a proto byl nadšen velikou a srdečnou láskou k tvorům, zvláště k těm, na nichž poznával zobrazenou některou vlastnost Boží nebo přednost řádu.

Ze všech ptáků měl nejraději chocholouše a říkával o něm: „Bratr chocholoušek má kapuci jako řeholníci a je pokorný, protože nejraději běhá po zemi a hledá si nepatrné zrnko. A když je najde i třeba v lejnu, vytáhne si je a sezobne. Potom vzlétne a při tom přelíbezně chválí Hospodina jako hodní řeholníci, kteří pohrdajíce světem, myšlenkami zalétají do nebes a úmysl jejich směřuje jen k Boží chvále. Jeho pernatý šat má barvu země a dává příklad řeholníkům, aby nenosili šatů pohodlných a barevných, nýbrž chatrných a téže barvy jako země, protože ona je nejméně cenná mezi ostatními nerosty.“

Protože toto na těch ptácích viděl, velmi rád se na ně také díval. A Bůh dopustil,

Svatý František rozmlouvá s chocholoušem.

*Reprodukce z almanachu assiského komitétu pro oslavy
františkánského roku „Frate Francesco“, roč. 1. z r. 1924*

aby tito přesvatí ptáčci ukázali mu v hodině jeho smrti, že opětuji jeho lásku. Neboť v podvečer té soboty, kdy v noci umřel, přilétlo četné hejno chocholoušků na střechu domečku, kde ležel, mírně poletovali kolem dokola a sladkým šveholem chválili Hospodina.

My, kteří jsme žili s blaženým Františkem a napsali tyto řádky, svědčíme, že jsme ho mnohokrát slyšeli takto mluvit: „Až budu mluvit s císařem, tu ho budu prosit a na něho naléhat, aby pro lásku k Bohu a ke mně vydal zvláštní zákon, že žádný člověk nesmí chytati nebo zabíjeti bratry chocholouše, aniž jim nějak ubližovati. Mimo to, že všichni měšťanostové, starostové obcí a pánové domů mají každoročně o vánocích naříditi svým poddaným, aby nasypali na cesty za město nebo za ves obilí a jiné zrní, aby bratří chocholoušci a ostatní ptáčci měli se dobře o tak veliké slavnosti Páně; dále, z úcty k Synu Božímu, jehož v oné veliké noci položila přeblahoslavená Panna do jesliček mezi volka a oslíčka, aby každý, kdo má volka nebo osla, byl povinen na Štědrý večer založiti jim za jesle dobrého sena. A konečně, že toho dne všichni bohatí mají poskytnouti všem chudým dobrého jídla . . .“

Bratr František a skřivánek.

Po bouřlivé noci opět vzešlo krásné ráno a modré nebe usmívalo se na zemi tak mile jako oko matčino. Svatý František opouští svou světničku a putuje do San Sepolkro u hory Kasale; šel jak obyčejně zadumán. Najednou zrovna před ním skřivánek povznesl se od země. Zdálo se, že schválně tak učinil, jen aby vyrušil milého bratra Františka v rozjímání. Světec mimovolně pozvedl svůj zrak vzhůru a díval se, jak ptáček vždy výš a výše se vznáší, až pak s modré oblohy rozsévá svou jásavou a zvučnou píseň po zemi. František dojat zpěvem, zastavil se a naslouchal.

„Bratře skřivánku,“ tak promluvil František a ptáček ustal ve zpěvu, aby mu ani slovíčko z úst světcových neušlo — „ty jsi mně podařený čtveráček; přede mnou se tváříš, jako bys dovedl milovati Boha právě jako člověk. Chceš mně ukázati, že není tak snadným vzlétnouti až k samému trůnu Božímu?“

Františkovi v odpověď skřivánek rozezpíval se znovu a ta jásavá radostná píseň z hrdélka jeho se řinoucí a křídélka se třepetající mluvila: „Ano, ano . . .“

„Poslyš, bratře“ — pronesl světec a zpěváček opět umkl — „je třeba, abych tě poučil o tvé lásce k Bohu. Ty můžeš, ty smíš, a ty musíš oslavovati Boha, svého Tvůrce — svým hebkým peřím, svým letem, svou jásavou písní — ty Jej můžeš oslavovati jako jiní tvorové Jej oslavují: sestra včelička svým lahodným medem, sestra květinka svým překrásným šatem, bratr pramen stříbropěnnou vodou a tajemným bubláním potůčku, nebo bratr motýl pestrými křídly, jejichžto kráse ani nádherné královské roucho Šalamounovo nemůže se rovnati. Ano, ty Jej můžeš oslavovati jako všichni bratři a sestry v Boží přírodě, ale milovati Jej — pamatuj si — milovati: vědomě, z celého srdce, z celé duše, ze vší mysli, ze vší síly, tak milovati Boha na zemi, to může jenom člověk! —

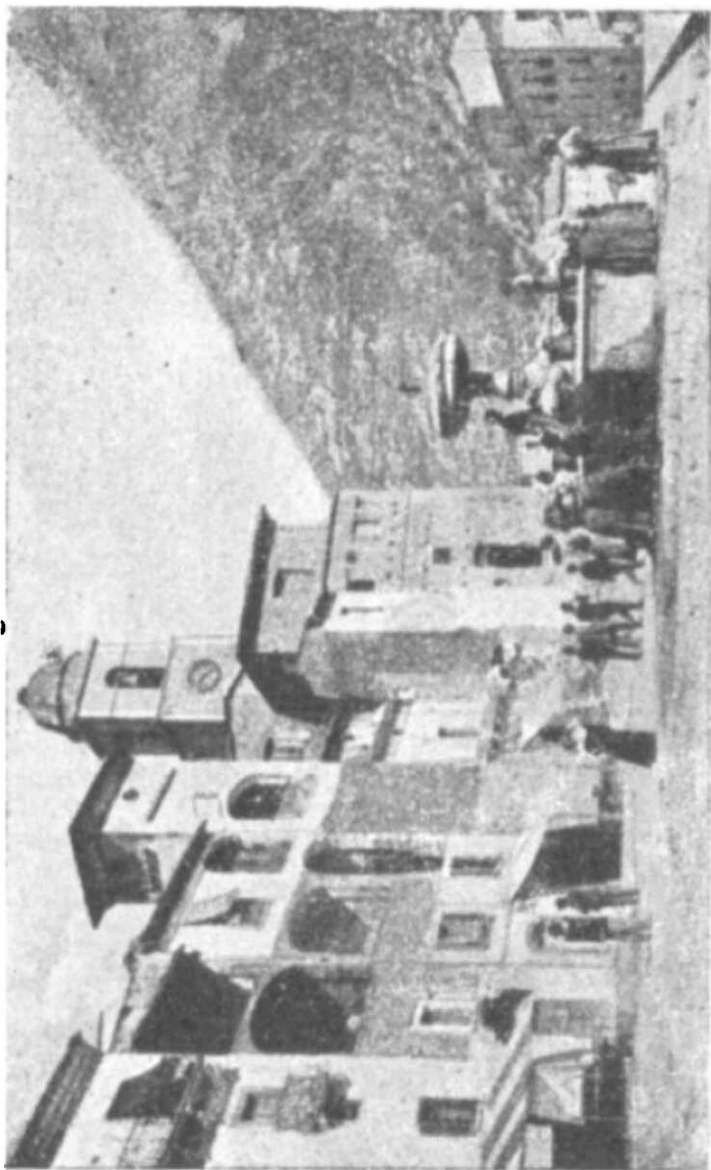
A hlas bratra Františka zmohutněl, a jako by stál před tisíci posluchači, zvolal zvučně:

„Bratře skřivánku, poslyš! Ty smíš milovati Boha. Avšak já . . .“

Najednou se bratr František odmlčel, pokleknul na zeleném pažitě a dokončil svou řeč tichou modlitbou v srdci, ukrýváje tvář do dlaní. —

„Já Jej mohu milovati — milovati bez konce.“

Za hlubokého ticha večerního ubírá se bratří sbor svému otci Františkovi vstříc.

*Rodiště prvního životopisce sv. Františka Celáno v Abruzzech
před zemětřesením 1915.*

A hle, na úpatí hory Kasale našli Františka skoro bez ducha: Pohřížen zcela v hluboké rozjímání jen rty se pohybují a neslyšeně vypravují,

„o lásce bez konce —
ku chvále a slávě Ježíše Krista.“

Holubička — Panna Maria.

Když Světec jednou seděl na malém travnatém pahorku, šla kolem stařena a vypravovala mu o nemocném muži ve vsi, jenž trpí hrozně bolesti a přece svoje utrpení snáší s nadlidskou trpělivostí. Stařena poznamenala, že bratr — neznala jej osobně — vykonal by záslužný skutek, kdyby chudáka navštívil a potěšil v jeho opuštěnosti a bolestech. Jakmile se Světec vzchopil a chtěl jíti, stařena chopila jej za hábit a tázala se důvěrným hlasem, kde asi právě dlí bratr František a zdali jej dobře zná.

„Znám jej dobře,“ odpověděl Světec a pozvedl usmívající se oči. Tu sepjala stařena v radostném údivu ruce a pravila: „Tys to, bratře, sám! V dědině všude mnoho o tobě vypravují a obzvláště o tvých očích, jak jsou veliké, jak krásné a jak plny něhy a dobroty. Když jsi pozvedl víčka, poznala jsem tě dle nich. Nikomu druhému na světě nebylo dáno takových očí.“

Světec ulekl se velmi slov stařeny, jež jeho oči tolik chválila a dlouho na ni pohlízel, jakoby v jejích slovech hledal nějaký skrytý, tajný smysl. Ale jeho duše, již byly otevřeny osudy a vzájemné vztahy

všech bytostí, brzo poznala stařenu. František se hluboce sklonil, políbil starou, vráscitou a upracovanou ruku stařenky a řekl: „Bůh ti žehnej, matko! Bůh tě ke mně poslal, abys chválila mé oči, které On stvořil proto, by viděly, co vidí.“ A v hlubokém vytržení, jež plnilo jeho nitro, potichu doložil: „Požehnány buďtež mé oči, že mohou patřiti na krásu Božího světa!“ A žena líbajíc lem jeho roucha, pravila uctivě: „Syn Panny žehnej tobě, bratře Františku! Jsi ještě mladý věkem; kdys bohatství a krása byly tvojí chloubou, nyní jsou tvojí slávou chudoba a prostota. Ale tvé srdce zůstalo vznešené; vznešené a dobré. Milý Bůh zachovej tvé srdce, jeho vznešenost a jeho dobrotu! Hleď, již břímě tíží moje ramena, jako když sníh ulehl na strom, takže jeho větve se sklánějí a cítí únavu. Ale nyní děkuji Pánu, který dal zasvítiti slunci tvých očí v můj ubohý a smutný život.“ Potom vyprosila si pozdrav pokoje a požehnání a odešla.

Světéc dal se ihned na cestu k nemocnému. Byl právě jeden z oněch teplých a jasných jarních dní, které jsou jako drahoušky na hlavě matky země, plny mohutného a čistého lesku, které srdce naplňují onou tajemnou radostí, o níž nikdo neví, jak a odkud přišla. To pocítoval i Světéc, a protože měl zvláštní dar, že rozuměl řeči všeho stvoření, bubláni pramének a potůčků, zpěvu ptáků a mohutnému hu-

kotu moří, byla světci radost nekonečná jako nebe.

Košaté stromy rozepjaly své zelené baldachýny nad jeho hlavou, a v jich mohutných korunách zvučelo to jako tóny vzdálených, hrajících varhan. Mladé břízy, jež stály u cesty, šeptaly si svými jasnými, panenskými hlasy, jak jsou krásné jich stříbrné šaty, a rozpínaly něžně, s dětinnou touhou svoje větve, by se mohly dotknouti roucha a tváře Světcovy. A lesní ptáčkové, kteří vždy cítili k němu důvěrnou přichylnost a lásku, jakmile se blížil, složili něžně svoje perutě, a pohlíželi naň svýma jasnýma očkama. A mnozí z nich, brzo poletující kol jeho hlavy, brzo usedající na jeho rameno, šeptali sladké jeho jméno.

A Světec, pozvednuv radostně hlavy, usmíval se na vše, co kolem něho žilo, a žehnal všemu stvoření. Tak kráčel rozkošným jarním dnem. Jeho kročej byl lehký jako kročej děčka, a jeho štěstím opojené srdce vyzařovalo jas celého světa jako zrcadlo, v něž padly sluneční paprsky. Všude kol něho šířila se radost; vše, kam dohlédly jeho oči, bylo jako ozářeno jeho štěstím. Všichni pracující a nesoucí svá břemena, zarmoucení a pohrdaní, nemocní a umírající okřávali v jeho blízkosti a zvedali se z prachu svého ponížení. Břímě zdálo se jim lehké v tento den a toužebně obraceli své znavené oči k světlu, jež zářilo ze srdce Světcova. A lodi, které bráz-

dily v ten den hladinu mořskou, pluly tiše a hrdě jako bílé labutě po ztichlé vodní pláni, a jich vysoké stožáry, ozářeny sluncem, snily o stinných lesích své vlasti.

A Světec vystoupil z lesa. Slunce stálo tu jako snop světla a objalo Světce svými zlatými rameny, jako objímá bratr domů se vracejícího bratra.

„Slunko, drahé dítě,“ nadšeně zvolal Světec, „čím jsem si vlastně zasloužil, že mne tak celuješ a pokrýváš můj chudý šat takovým ryzím zlatem, jakoby to byl slavnostní plášť královský? Já ničím přece nemohu to tobě splatiti, poněvadž jsem chudý a ty nesmírně bohaté; vždyť z tvé tváře září tajemné poklady nebes!“ — Vtom zaslechl Světec nad svojí hlavou lehký šelest, jako znavených křídel, a když pozdvihl hlavu, spatřil stříbrolesklou holubičku, jež obletovala jeho hlavu, jako by hledala ochrany a oddechu po dlouhém svém letu. Světec s úsměvem vztáhl ruku a otevřel dlaň. A holubička v letu svém spustila se na dlaň Františkovu, zamávala ještě několikrát křídly, usedla tiše a hleděla svýma chytrýma očkama v oči světcovy. František s upřímným úsměvem vítal svého malého, stříbrošedého hosta a pravil: „Holubičko, sestřičko má, jistě jsi letěla příliš daleko, žes nyní tolik znavena! Chceš si odpočinouti na mé ruce, či mám tě vložit na své srdce? Či snad chceš usednouti na moje rameno a tam si zdřímnout? Jak je ti milo. Hleď, sestřičko, tys

malá a slabá, já jsem však veliký a silný, a nic mi věru nebude milejším, než když tě ponesu a budu tě spící hlídati." Tu vzlétla holubička na jeho levé rameno, jakoby chtěla býti blízko u jeho srdce, přiložila hlavičku k jeho líci a usnula.

Světec kráčet velmi opatrně, aby svého malého spáče neprobudil: Byl by rád třeba stoje ještě prodléval na cestě, ale tichý hlas zněl v jeho duši: „Pospěš, pospěš, Františku, nemocný čeká." Tak přišel brzy na začátek vsi, zde se holubička probudila. Zašeptala několik slov do Světcova ucha a uletěla. Světec v blaženém údivu padl na kolena — viděť, kterak holubička jako stříbrný šíp nese se v modro nebes — a jeho rty zajíkávě vyslovovaly čisté jméno: Maria.

Brzy na to přišlo z vesnice děcko, chopilo něžně Světce za ruku a vedlo jej k domu nemocného. Jeho srdce plesalo a jásallo, jako srdce mladého hrdiny, který jede do války a ví, že zvítězí. Vše zdálo se mu toho dne lehké a radostné; kvetoucí krásná země velebně rozprostírala se u jeho nohou, prameny a řeky proudily a Světec slyšel v jejich tichém šumění hlas vlastní krve. A nad vši tou krásou planulo zlaté slunce, jako veliké požehnání nebes, jako zrcadlo a záruka nezměrné lásky Boží... Tu Světec v záplavě svého štěstí položil ruku na malou hlavinku dítěte a pravil hlasem, z něhož mluvila všechna síla neskonalé lásky: „Věř mi, drahé dítě,

Bůh je dobrý!" A děcko pohlédnuvši na něho s rozradostněnými očima, odběhlo odtud.

Když Světec překročil práh světnice, v níž ležel nemocný, vzpřímil se tento a zdravil Světce vznešenými slovy: „Bůh žehnej tvému příchodu, bratře Františku! Věz, duše má dnes tušila, že dostane se jí nevýslovného štěstí. Nyní jsi přišel, ty sám.“ Světec se usmál a posadil se na postel k nemocnému. „Jak to přijde, bratře Františku?“ pokračoval nemocný, v radosti své duše, „ještě dnes ráno trpěl jsem, v hrozných bolestech a myslil jsem, že zhynu ve svém utrpení, moje údy byly mdlé a těžké jako olovo, ale jak den pokračoval, jakoby je nějaké milosrdné ruce osvobodily, byly lehčí a lehčí, a nyní, když se šíří, jsou tak volně, že bych mohl létat. Nebýváť přece bolest všech nemocných večer větší než zrána?“ Ale Světec přesedl na židli, neposlouchal, co nemocný vypráví, neboť myslel na holubičku, která odpočívala na jeho rameni a jeho oči se rozjasňovaly víc a více. A světlo jejich naplňovalo setmělou světnici zlatým jasem, tak že nemocný se najednou ulekl a náhle se odmlčel, poněvadž nevěděl, co to znamená. Tu pohlédl na něho bratr František přívětivě. Položil mu laskavou ruku na čelo a pravil: „Nechceš spáti, bratře? Věř mi, Bůh je dobrý a spánek je milý a sladký. Spi!“ A tak něžně neodolatelná byla

jeho slova i hlas, že nemocný unaveně sklopil víčka a usnul.

A spánek utkal mu podivuhodný sen, jako vzácný obraz z drahokamů na krvavém koberci. A sen byl takový:

Putoval kamenitou pouští a neznal ani cíle, ani účelu své cesty. Špičaté kameny drásaly jeho chodidla a slunce pouště pražilo na jeho hlavu. A paprsky jeho nebyly mírné a plny čistého ohně, nýbrž sálaly dolů jako jedovaté šípy a zraňovaly jako ostrá kopí jeho znavené a rozpálené tělo. Tak šel s krvácejícíma nohama den za dnem, a slunce na nebi nikdy nezapadalo a nikdy nenastala toužená, chladná noc. A když tak putoval mnoho dní (jemu však se zdály jakoby to byla celá léta, ba dlouhá století), tu zmocnila se zoufalost jeho mysli, a on klesl na cestě jako zvíře, jež umírá. Vtom, co k smrti vzdychaje, na zemi ležel, zazněl hlas těsně u jeho ucha: „Pozdvihni oči a pohleď!“ A on pozdvihl oči a hleděl. Viděl v dáli mohutný strom, nádherný a vzácný, jaký jen zřídka je viděti. Jeho kořeny hustě a do nesmírných dálek vinuly se pod zemí, byly do sebe různě zarostlé a objímaly a pronikaly celý svět. Jeho větve vážně se houpaly ve světle nebeském, a nesly květy a plody nevídané krásy a jakosti. — Vida strom, vzcho- pil se poutník se země v nezměrné touze a palčivé žízni, aby utrhl z ovoce stromu. Skákal přes ostré, špičaté kamení, přes propasti a skály, ploval nekonečnými mo-

ři — a ať jakkoli spěchal, utíkal a ploval, strom stál ustavičně stejně daleko a nikdy nebyl blíž či dál. Poutník, blížek malomyšlnosti, smuten padl na kolena, — a hle! Ve stínu stromu ukázal se muž a kynul mu pozdviženou rukou. A muž ten měl podobu a tvář bratra Františka. „Pojď jen, pojď!“ kynuly mužovy ruce, a v té chvíli buď poutník stál již u stromu nebo strom přiblížil se k poutníku — to těžko vysvětlit. A muž, který stál pod stromem, vyzdvihl poutníka na svá ramena a ruce poutníkovy chtivě sahaly k větvím stromu, které nesly květy i plody zároveň. Vtom spadl jeden plod, lesknoucí se do zlatova, v jeho otevřené dlaně. A když poutník se na něj podíval, viděl, že je to nádherné, podivuhodné granátové jablko. A jablko samo se rozdělilo ve dvě půle, a žíznivý poutník viděl jeho střed červený jako krvavé srdce, a jádra jako vzácné drahokamy ležela v srdci, a vonná, posilující šťáva tekla po jeho rukou a prstech. I sklonil poutník hlavu ke svým rukám a pil, pil a pil... A šťáva proudila jeho tělem jako chladivé mléko a jako ohnivé víno. A poutník cítil, kterak v jeho těle všechna krev se omlazuje, a cítil ji jako tryskající proud kolotati svými žilami a naplňovati jeho srdce nevýslovnou slastí. Jeho zraněné nohy ozdravěly. Slunce stálo na nebi a jeho zlaté paprsky byly vlahé, takže příjemné teplo rozlévalo se vúkol. A poutník radostně zaplesal a pravil: „Kde zůstala

poušť? Kde kamení a rozsedliny? Buď veleben strom, který nese plody i květy!" A s úsměvem seskočil s postele a procítl.

Jasně oči nemocného, ještě zářící štěstím snu, hledaly světce u postele. Ale místo jeho bylo prázdné.

Posvátná hrůza z milosti sevřela jeho duši. Vstal rychle se svého lože a spěšně oblékl své šaty s hbitostí mladíka. Nebot jeho tělo bylo jako zcela jiné, svěží, mladické. Jako by je uzdravily ruce Boží, a na jeho rtech ještě sládl chuť granátového jablka. A uzdravený sepíal vděčně ruce svoje k nebesům a hlasitě oslavoval Boha a jeho svaté. — Pochopil, že svět bez lásky Boží je člověku dlouhou, kamenitou pouští, a člověk hyne a umírá, není-li v jeho duši lásky k Bohu. A strom, jenž objímá celý svět, jest Boží milosrdenství, jež napájí duši sladkou šťávou milosti.

Hrdličky.

František, světec, do hor když vkročil,
mladíka kdysi u lesa zočil —
právě an v kleci hrdličky nese.
A tak jich mnoho nachytil v lese,
že ta klec malá sotva jim stačí,
chudinky jedna k druhé se tlačí,
vidět, že člověk jimi zle strká,
nebo z nich každá žalostně vrká,
jako by duše z očistce lkala.

Svatému slza z oka se drala,
neb mu tak tuze líto jich bylo.
Těšil se sice všemu, co žilo,
zvláště pak milou mu byla chvíle,
kdykoli viděl hrdličky bílé,
krása i slabost, všechno jim sluší,
měl on v nich obraz nevinných duší,
které, ač mají perutě k letu,
padají přece v osidla světa,
potom se v tísní lkajíce hlásí,
z pokání svého čekají spásy.

Svatý děl hned, jak u sebe byli:
„Pán Bůh buď s tebou, člověče milý!
Nač pak si neseš ptáky ty smutné?“ —
— „Nač bych je nesl? — na jídlo chutné.
chcete-li koupit, — rád bych je prodal!“

*Prof. V. Rossignol: Svatý František s jeho žákami,
Socha na hoře Alvernské.*

Svatý náš neměl, co by mu podal.
Vzdychl si v duchu, načež pak vece:
„A jak je chytáš? pověz mi přece!“ —
— „Píšťalkou na léč. — Považte, pane,
že jim až v kleci smutno se stane,
učí nás tomu zkušenost naše,
kdyby jen mohly, vzlétly by plaše,
ony nám mají potravu skýtat,
komu se líbí, může je chytat.“

Ale tu svatý zeptal se znovu:
„Jaký to způsob onoho lovu?“ —
— „Velice snadný! Bez všeho strachu!
Nasypu trošku pšenice, hrachu,
zrní to z dálky stkví se tak milo,
jako by zlatem, perlami bylo.
Věším-li léčky, hledím je míti,
aby je ptáče zhlédlo — až v síti.
Potom se skryju před jejich zraky,
stačí již umět vrkati taky.
Netřeba dlouho v úkrytu dleti,
slepě hned jedna do léče vletí.
Sotva ji moje bedlivost zhlédla,
ihned jí svážu nožky a křídla,
a jmu se druhé vábiti znovu.
Již se mi nechce do takých lovů,
nesnaden prodej — pro samou láci,
dal bych se s chutí na lepší práci.“

— „Dobrá — děl svatý — dobrá ta slova!
Zle však tvá ruka v kleci je chová!
Není ti líto, nésti je k noži? —
Slabé to věru stvoření boží!
Za to, že slabé od nebes Pána,
půvabná hezkost byla jim dána,

*M. Boutez de Morevel: Svatý František a hrdličky.
Z knihy Everybody's Saint Francis of Maurice F. Egan.*

kteřá je od křivd chrání a kryje. —
Hleď, jak jim z oka slza se lije!
Hleď, jak se šíje, hlavinka shýbá,
jako když vánek lilije líbá!
Tajemný hlásek v hrdélku nosí,
zdá se, že vždy jen o sladkost prosí.
A když se nesou v modravém vzduchu,
podobnost mají svatému Duchu! —
Začasté jimi v nejedné hrudi
nebesky čistý zápal se zbudí,
kterýž cíl ducha na nebi hledá.

Za to však tomu běda, ach! běda!
kdokoli slabým křivdu by činil,
sám by se z hříchu u Boha vinil,
božímu trestu vydal by sebe!...
Hrdlička jest nám sestřičkou s nebe.
Na kom se najde útisku vina,
v tom i sám Otec neuzná syna.“

Svatý tak mluvil v řeči své pěkné:
mladíť náš voskem v plameni měkne,
roztává v slzy — jen se mu lejte!
Rozželen zvolal: „Mějte je, mějte!
Zadarmo všechny! — Hleďte to spravit! —
Nechtěl jsem více, nežli se bavit,
nevěda ani, že to hřích také!“

Nato hned svatý rozvázal ptáky,
k mladíku řekl: „Milený synu!
Nežželí se ti dobrého činu,
ustal jsi šťastně ve krutém díle.“ —
K hrdličkám řekl: „Sestřičky milé!
Styďte se trochu, všeho že chcete,
lákadlem každým hned že se hnete,

lítat tak slepě, s takovým spěchem!?
Nechat se klamat šalebným echem!? . . .
Když vás váš bratr na jaře hledá,
takových křiků od sebe nedá!
Ne! On se ozve zřídka a zticha;
nevolá na vás, spíše k vám vzdychá.
Nazbyt když ječí, pak je věc jistá,
ptáček že na vás vábidlo chystá.

Kéž by vám z toho, ptáčata milá,
pro další život výstraha zbyla,
byste se střežla záhubných věcí,
hledala hnízda — na místě klecí.
S miláčkem vaším po vůli boží
pěkný váš rod ať stále se množí,
abyste byla s přítulným klidem
ozdobou světa, potěchou lidem!“

Skončil — zdaž znaly smysl řečí,
vědouce, že jsou bez nebezpečí?
Svobodu měly, skromničky byly,
ještě se k letu neosmělily,
jak když se v parnu vláhy chce retu.

Srozuměl svatý: „Vzchopte se k letu!“
děl a znak kříže nad nimi kreslí . . .
Ony se rázem od země vznesly —
nad jeho hlavou ustaly v letu,
shlukly se věncem běloučkových květů,
vznášely se pak na křídlech vzpjatých
andílků sborem v obrazích svatých.

Vida to mladík, se srdcem vzňatým
v pokoře klekl před mužem svatým,

klášterní roucho sám na se vložil.
blahého stáří v řádu se dožil.

Hrdličky zase v poblížkém háji
hnízdí, se množí, směle jak v ráji.
s nimi se člověk povždy rád potká
Z divokých jsou teď ptáčata krotká.

Utišení vlaštovek.

Jednoho dne přišel svatý František do městečka Alviano hlásat slovo Boží. Postavil se na vyvýšené místo, aby ho všichni viděli, a prosil o klid. Lid mlčel a stál uctivě; ale mnoho vlaštovek stavělo si na blízku s hlukem a švitořením hnízda. Poněvadž švitořily tak hlasitě, že lid naprosto nemohl Františkovi rozuměti, pravil ptákům: „Sestry mé, vlaštovičky, nyní je na čase, abych mluvil já, vy jste se už dosti namluvily. Poslouchejte chvíli slovo Páně, a buďte tichy a pokojny, až dokáži.“ A skutečně, ptáčci se odmlčeli k údivu a úžasu všech kolem stojících, a nehnuli se s místa, až svatý František dokázal.

V městě Paříži jeden žák dobrých vloh s jinými byl zabrán do pilného studia a jakási vlaštovka rušila je protivně dotěrným štěbetem, i řekl druhům: „Toť jedna z těch vlaštovek, jež kdysi obtěžovaly muže Božího, Františka na kázání, až je umlčel“ a obrátiv se na vlaštovku, směle dí: „Ve jménu sluhy Božího, Františka, přikazuji tobě, přileť sem a již ani nepískni.“ A ona zaslechši jméno Františkovo, jako by kázní kněze Božího jsouc vyučena, ihned přestala a jeho ruce jako v bezpečnou ochranu se svěřila. Žák užasnuv, pustil ji na svobodu.

Sokol.

Svatý František z Assisi — trubadúr a pěvec svaté lásky — vraceje se ze Španěl, zastavil se na Alverně. Když po prvé spatřil horu alvernskou, byl tam něžně uvítán jako „hlasatel velikého Krále“. Ptactvo zpívajíc a křídloma vesele třepotajíc obletovalo celu, již mu bratří byli vystavěli. Ptáci zpívali, vesele kroužili ve vzduchu, jako by se těšili z jeho příchodu a jako by jej zvali, aby u nich prodlel déle. Tu pravil světec svému společníku:

„Bratře, pozoruji, že jest vůlí Boží, abych se zde nějakou dobu zdržel, neboť i ptáci, jak se zdá, se z našeho návratu neobyčejně těší. Ano, zůstaneme tady!“

Několik dní tam pobyl a tu zpozoroval, že zejména jeden sokol, který tam měl na blízkou hnízdo, lne k němu opravdovou přítulností. Příchyllost jeho se jevila zvláště v tom, že ohlašoval každou hodinu, kdy se obyčejně světec modlíval. A když byl někdy svatý František nemocen, upozorňoval jej sokol teprve tehdy, když mu bolesti trochu polevily.

„Bratr Sokol.“

*Z almanachu „Frate Francesco“ assiského komitétu pro ostavy
františkánského roku.*

Bažant.

Svatý Bernardin kázal jednou o svatém Františku z Assisi:

„Moje stará chůva vypravovala, že za jejího mládí byla velmi rozšířena pověst o bažantu, který letěl za svatým Františkem, kamkoliv tento šel a držel zobákem jeho kapuci, jako přísluhující jáhni nosí vají vlečky kardinálů. Jednou daroval světec bažanta příteli; ale bažant se v noci vrátil a tak dlouho klepal zobanem na okno klášterní, až mu bratři otevřeli. Zůstal potom ještě osm dní u světce Františka a když mu jako jeho bývalý pán rozkázal, aby se vrátil k novému svému pánovi, poslušně odletěl.“

První životopisec sv. Františka — Tomáš z Celana — vypravuje, jak světec bažanta nabyt: „Jistý šlechtic z okolí Sieny poslal služebníkovi Božimu, když onemocněl, bažanta. Přijal jej s velikou radostí, ale nikoliv, aby jej požil, nýbrž aby se jím obveseloval. Pravit bažantovi: „Chvála buď našemu Stvořiteli, bratře bažante!“ a bratřím řekl: „Nyní zkusím, zůstane-li bratr bažant u nás, či se raději vrátí do svého obvyklého a milého útulku.“ Jeden z bratří musil zanésti ptáka daleko do vinnice; ale pták se vrátil opět rychle k chýši

světcově. František rozkázal, aby jej zanesli ještě dále; avšak bažant přiběhl opět ke dveřím cely a proklouzl skoro násilně mezi hábity bratří, stojících u dveří, aby se dostal k svatému Františkovi."

Legenda o havranu sv. Františka.

Kronika XXIV. generálních ministrů vypravuje o pověstném havranu v Porciunkuli. Havran sv. Františka bral účast na cvičeních mnichů. Chodil s nimi do kůru, do jídelny pro pokrmy a když viděl, jak si bratří před jídlem myli ruce, umýval si též zoban. Učil se mluvit, a co mu bylo řečeno, tomu rozuměl. Svatý František mu jednou poručil v jídelně, aby šel do nemocnice obsluhovat nemocné. Havran poslechl. Nedostávalo-li se něčeho nemocným, odebral se, provázen obchodním bratrem do Assisi. Chodil do domů bohatců a prosil o almužnu. Často žádal o almužnu v biskupském paláci, a jednou přišel k biskupovi, jenž byl v kostele zaměstnán bohoslužbou. Poněvadž mu řekl, že mu v tom okamžiku nemůže nic dáti, odcizil mu havran mitru a zanesl do zástavy k řezníkovi, aby dostal masa pro dva nemocné. Jednou žádal almužnu od šlechtice, a když mu nic dáti nechtěl, klovl ho zobanem do nohy pro vedro odhalené. Šlechtic ho udeřil holí. Když ho havran druhého dne na koni potkal, vzpomněl si na obdržanou ránu. Počal šlechtice obletovat a konečně se mu podařilo zmocniti se jeho klobouku. Odletěl s ním na strom, jehož

vrcholek jím ozdobil. Šlechtic musil s koně sestoupiti a na strom vylézt, aby klobouku dosáhl. Když havran viděl koně samotného státi na cestě, trápil ho zobáním, až kůň utekl.

Při smrti sv. Františka upadl věrný havran v takový smutek, že onemocněl, nežral; jednoho dne odebral se do kostela sv. Jiří a na hrobě světcově hořem zahynul.

Havran vypravoval . . .

Havran vypravoval: »Seděl jsem mnoho dní na vršku pinie a díval jsem se, jak dole klečel hnědý muž, právě tam, kde stín větví hustě se proplétal, takže tvořil pokrývku světlezeleného trávníku. Nutil jsem se seděti tak dlouho tiše, jako on bez pohnutí, ale moje křídla toho nedokázala, neboť moje vůle jest chabá, a proto musil jsem svůj klid udržovati z mnohých krátkých chvilék. Zůstal jsem však seděti, ale musil jsem stále překládati křídla. On ale klečel, a jeho mlčení a jeho ztrnulost tak jej spoutala, že zdál se býti kusem nachýlené hnědé skály. Naučil se od hmoty býti tichým. Vnikl do naší říše a proto jej nenávidím.

Rozumím dobře, co rozmlouvá se svými přáteli, jejichž šaty se sobě podobají tak, jako u nás ptáků podobá se sobě peří jednoho rodu. Rozumím jeho slovům, která vyslovuje, neboť se v nich tají naše řeč, prostý výraz zvířat, který jest utkán ze strachu a radosti, z hladu a veselosti, z bolesti a vzájemné touhy. Lidi, které jsem dříve poslouchal, zapomněli tyto zvuky pro ony, jež nazývají slova. Ale tento hnědý muž, ačkoliv zpívá lidskou řečí, zároveň používá naše zvuky a volá mřížemi

věžnicími lidské hlasy do lesa a znepokojuje nás. A proto jej nenávidím.

Veliké nebezpečí šlo kolem nás. A proto jsem vás před ním varoval. Chtěl zůstat tam, kde jeho přátelé říkají »samota«, totiž v našem lese. Oni nazývají jeho jeskyni samotou, ale jemu bývala pouze vzdáleností od ostatního světa, neboť chtěl žít s námi. Upozorňuji vás, ten, kdo má klid věcí a naše hlasy, kdo hovoří bez lidských slov, není nikde samotěn a my nemůžeme se před ním nikde skrýt.

Když slunce pomalu vycházelo a obrys vzdálených hor hrál v jeho lesku, potom když paprsky příkře padaly do jeho jeskyně, tu dotkl se hnědý muž rukou čela, úst a prsou a změnil svoji řeč ve zpěv, který se vznášel jak skřivánčí píseň k nebi. A když vstávaly stíny, které přikrývaly světlo a rozpouštěly barvy věcí v šed, dotekl se hnědý muž svojí rukou čela, úst a prsou, zaměnil svůj hlas v prchající zvuk, jenž se rozléhal nad mechovitou půdou, že všechna zvířátka, jakoby ukolébána tímto chvalozpěvem, pomalu a tiše usínala. Jeho bratři, když jej uslyšeli, neulehli jako lidé ku spánku, aby našli ochranu v měkkosti a teplotě země, jak to činívají zvířata, když ukládají se k odpočinku. Tu nebyli již v lese cizinci.

Stávalo se, že vyprávěl o lidech, ale jeho řeč plazila se na počátku ulekaným a nuceným zvukem, byla promísena četnými vzdechy, podobnými těm, které uni-

kají z nozder ustrašeným srnám, když zvečera vystupují ze svých doupat na otevřenou lučinu, jež jako rozevřená dlaň je vystavuje v niveč všemu osudu. Domluvil již o lidech, když chtěl se dáti cestou do údolí, tu ožil v jeho řeči výkřik úzkosti, tak jak jej máme my všichni obyvatelé lesa, ať již se skrývá v zatiknutí, v zaštekání nebo v zakrákání. Ale přátelé hnědého muže neslyšeli ten utajený zvuk strachu, neboť byl jim příliš skryt v myšleném lidském slově. Já jsem jej ale dobře pochopil, když muž v křečovitém spěchu, jako vyrušené zvíře se obrátil, couval a klesal pod pinií, na jejímž vršku jsem seděl. Opět se ponořil v tiché mlčení věcí.

Jednoho jitra kráčel tu cestou člověk. Jeho šat byl rozedraný a ve svoji ochablosti vzal si ku pomoci část síly lesa — kus větve; chopil se jí křečovitě, jakoby mu sloužila co třetí noha. Jeho zrak byl upřen do sebe, neviděl nic jiného, než šero smrti, které jej zaplavovalo. Kdyby to bylo bývalo zvíře, byl bych je doprovodil tak dlouho, až by se bylo skácelo a zahynulo. Od lidí však mnohokrát byl jsem považován za blázna. Oni nechtějí zemřít na holé zemi, před níž mají strach a která jimi po smrti vládne. Domnívají se býti jistějšími, položí-li alespoň prkno mezi vítězí prach a poražené tělo. Přibelhavší se muž promluvil k hnědému muži a natáhl ruku. Rozuměl jsem mu, neb hlas strachu a nářku byl u tohoto

umírajícího silnější nežli zvuk slov. Strkaje před sebou vypůjčený kus síly lesa a zároveň se oň opíraje odcházel a tu zaznělo hluboce z řeči hnědého muže, jakoby kladl důraz na zvuk ochotné pomoci a radosti, že někdo jest mu nablízku, zvuk radosti, který se podobá vytí psů za nočního ticha na malých vesničkách a jest teplý jako nově vyoraná hrouda. Nyní se hnědý muž pomalu chystal k odchodu.

Ale tu jeden z vás ptáčků zaplakal, a jiní ještě menší mu odpověděli. Byli jste to zajisté vy, kteří kdybyste byli lapeni, zapomínáte na les, nezkoušíte svých křídel, necháváte lidské ruce zbavovati se svých okras, vydáváte se v osudy člověka a sami jste zase osudem semence. Počali naříkati a tím obnovili zase mnoho hlasů.

On ale zvedl svoji hlavu a zapředl svůj hlas do zvuků lesa. Vyzníval mírné jeho zvuk a přece jakoby neodvratná síla byla skryta v jeho slově, která šumí pouze jako vlahý déšť a přece nemůže býti překřížena, zastavena a odvrácena. Hovořil o Nejmenovaném, o Největším a v jeho zpěvu byla částička našich zvuků.

Vzkřiknul jsem, neboť jej nenávidím, poněvadž má neviditelně veliký podíl na životě, kdežto já pouze žiji ze smrti. Tu vzkřikl jsem na něho a krákal mu o vášni, která žene zvíře na zvíře, která zračí se v trapném vytí kočky pronásledované koucourem, jež jeví se v ustrašeném, rychle umdlévajícím trhnutí víček, když zajedu

zobákem do oka skonávajícímu zajíci, kterou slyšíme v ustrašených výkřicích mláďat, nad kterými s loupežnou žravostí usadil se výr, o mrtvolném zápachu, který zůstane po veselém hejnu mláďat, když hlad vykoná svoji povinnost. Zpravil jsem jej, jak váš zobáček tiše skřípaje se přivře nad malým vypaseným tělíčkem v paprscích slunce se vznášející mušky, kterou shltnete v jejím kolébavém, snivém letu. Opět jsem mu krákal o vraždě, pře-padení a divoké touze, která vede k oběti a rodí pachatele vždy znovu a znovu. O vášni a o krvi a o hladu a ohyzdné sytosti jsem vykřikoval. O tom, co teče a víří, co šustí a skřípe a všechno zlo rozevívá, rozesílá a všechno vyplní, co člověk i zvíře zná jak ve dne, tak v noci. Tak krákal jsem, jak jsou společné každou hodinu v lese hlad, touha po krvi, sytost i radost.

A jiní přišli a plesali v roztoužení po všem tom, co moje volání vzbudilo. Přišli malí i velcí, neboť všichni prahli konati to, o čem jsem volal. A volali po svých touhách a dle svého hladu. Nastávalo zvučné, jásavé teplé jarní jitro v lese. A ten, jemuž jsem všechnu tuto pravdu krákal, všemu rozuměl a chvíli mlčel.

Potom pozvedl svoji hlavu, otevřel ústa svého bledého obličejce, jako by se vzdával této ohlušující, řítící se a do krve se zařezávající zprávě. A tato jej hluboce

jako šíp zasáhla, vstřebala se v něho, přemohla a porazila jej.

A když přijal všechny zprávy, poručil nám mlčeti a promluvil k nám veliké slovo. A nyní nás jinak nejmenuje, než jak si lidé navzájem říkají. »Bratři!« zvolal do lesa a vítězným krokem dal se na cestu do města.

Jak svatý František oživil pečené kuře.

V oněch dobách svatý František a svatá Klára hlásali stále evangelium v okolí Assisi. Jednoho zimního dne, jdouce do údolí Gloria, zastavili se ve Spello. Bylo to v pátek, v tržní den. Vstoupili do hospody naplněné lidem a prosili o něco k jídlu.

Aby je uvedli do rozpaků, předložili jim kuře, jež by měli snísti, poněvadž františkánská regule přikazuje svým stoupcům, aby jedli všechno, co se jim nabídne. Avšak když zraky všech se na ně upřely a oni slyšeli šeptati o sobě nelibé poznámky, učinil František znamení kříže, a kuře vráceno jsouc životu, rychle odběhlo. A takto zázrakem uchránili se pohany a pojedše pak naspěch kousek chleba a zapivše trochou vody, vyšli z onoho města, aby pokračovali v cestě.

Když se byli vzdálili poněkud, František, který putoval zamyšlen, obrátil se ke Kláře a pravil: „Sestřičko, vycítilas, jak lidé nás pomlouvali?“ Sestřička Klára neodpovídala, poněvadž sama měla týž pocit a srdce její bylo raněno. „Jest třeba, abychom se rozloučili,“ připojil ještě Světec,

„dostihneš ještě do noci San Gerolano; já půjdu zase v opačnou stranu, kam mě dobrý Bůh povede.“ Privil tak a ona beze slova poklekla, aby přijala požehnání od svého duchovního otce. Pak neobracejíc se za sebe, zabočila do lesů, jež pokrývaly svahy hory Subasia.

Jiná z františkánských legend vypravuje, že alexandrijský šlechtic pozval světce do svého paláce. Když zasedli ke stolu, aby se občerstvili, řekl šlechtic: „Svatý sluho Boží, zachovávaje řádovou poslušnost, jistě budeš jísti, cokoliv ti předložím.“ A nechal mu přinésti kapouna. Zatím co svatý František jedl, přišel žebrák a prosil o almužnu. Světec dal mu stehno z kapouna. Žebrák je přijal, ale ne snědl, nýbrž ukryl s tím úmyslem, že je ukáže na druhý den lidu v kostele, až světec bude kázati. Svůj pořouchlý úmysl provedl. Ale jaký div! na místo nohy kapouna ukazoval rybu. Věřící zpozorovavše to, vypudili žebráka z kostela, považující ho za blázna. On uvědomil si svoji chybu, šel veřejně prositi za odpuštění sv. Františka, který před lidem celou událost vypravoval, jak se přihodila, a objasnil.

Slavík.

Chór:

Andělů i lidí pěni,
ptáčat sladké švitoření,
nechť se plesně rozezvučí
jako jitřní pomodlení
všeho světa okrskem.

První, druhá, třetí píseň
nad zemi nechť k výši letí
v nebes říši nadoblačnou,
aby odtud na zem tryskla
jako deštík májový.

V jednom vroucím soucitění
nechať sloučí svět se celý
k společnému písni pěni,
aby chvalo zpěvem znělo:
Hosanna králi, hosanna!

V ňadrech On andělům, lidem i ptáčatům
probudil radostné žádosti k zpívání,
nebeských mocí Pán Bohem je zpěváků,
nebe On před nimi ochotně otvírá:
kdykoli v prsou nám horoucně vzplápolá
nezdolné toužení po chvále, po pěni,
vzhůru nechť vznáší se plesně hned
volání:

Hosanna králi, ó hosanna, hosanna!

Recitativ:

Svatý František bděl na modlitbách
v temné noci májové kdys v háji,
kterým jako v blahém snu se nesla
sladká píseň slavíkova z houští.
Zpívalo to ptáče zaníceně,
jeho plesy jihly v rozkoš tónů,
že až jeho malé, útlé hrdlo
pukalo mu v bouřném rozechvění.
Křídélka se chvěla roztouženě
zvolna nesl vánek hájem tóny
dojemné, jak slzou orosené,
takže Světec jal se naslouchati.
cítě v prsou rovněž, píseň chvály
jak se rodí, jak mu v slova vzrůstá.

„Bože, Bože,“ zvolal, „chci Tě chválit
za to, že jsi zachytil mne v pádu,
že jsi vykoupil mne krví svojí!
Proč by neměla i píseň moje
slávu skvělou hlásat Tvůrce mého?
Neprchej mi, ptáčku, v křoví skrytý,
snaž se chápat mého srdce trýzeň.
jež mne nutí k zpěvu jako tebe.
Můžeme tu oba pěti spolu,
závoditi v délce písňě chvály,
neboť kdo z nás déle bude zpívat,
větší láskou k Bohu svému plane!“

A tak počal zápas ke cti Boží
v temné noci májové kdys v háji,
mezi svatým vyznavačem Krísta,
mezi hájů pěvcem okřídleným . . .

S l a v í k:

Ne, vám ne, vám nedoletí
vaše pění v ony výše,
kam se naše píseň vznese:
nad mraky i nad oblaky,
kde své chvály Bohu pěje
andělů i ptáčat chór.

S v a t ý F r a n t i š e k:

On sám naučil těm písňím
andělů i ptáků sbory,
nesluší vám proto chlouba,
zpěváčkové lesních tišin,
všechna sláva Bohu patří,
nebeskému hudci tomu,
který plesné melodie
žhavým čarem napojil.

S l a v í k:

Lidské písňě? Dobře znám je,
těžkých slov jsou zvukem tvrdým.
Ne, vám lidem nezdaří se
pěním ptáčka překonat.

S v a t ý F r a n t i š e k:

Bratře pěvče lesních samot
nezdoláš mne: nad tvou píseň
mocnější zpěv lidské duše,
l á s k y zvuk z ní vyznívá!

S l a v í k:

Ptáků zpěv zní v jasných výších,
kde se k Pánu nebes blíží,
aby ve závratí výšek
zázrak země v šeré hloubi
lépe sobě prohlédli.

Na křídlech zpěv ptačí spěje,
netkví v zemi kořen jeho,
čistší je a čarovnější,
proto nikdy nepředstihne
jeho lásky lidský zvuk.

S v a t ý F r a n t i š e k:

Bratře, kníže ptačích pěvců,
k milování Nejvyššího
nedal vám On tolik darů
jako lidem, které spojil
úzce se svou Bytostí.

Člověk cítí lásku Boží
v žhavém slzí rozplývání,
když se kleče Pánu koří,
když duch jeho k výši vzlétá
nad nejvyšší pahorky.

Člověk nad oblaky stoupá
v prostory, kde luna tiše
jde svou poutí osamělou,
kde se rojí skvělé divy
nesčíslných souhvězdí.

Boží majestát zří všude,
dotýká se jeho trůnu
v jitřní rose křehkých květů,
v jasu slunce vidí Boha
vládnoucího nade vším!

Chce-li zříti Spasitele,
který v šeru dávných věků
s Otcem stvořil vesmír celý,
vzhledne toužně na pahorek
z temných mlžin zející.

Na vrcholu jeho uzří
čnítí kříž, jak na něm visí
umučený, opuštěný,
doušek vody žádající
Boží Syn, ach, přibitý.

Zpod koruny krev Mu prýští,
proudem stéká z rány v boku,
umírá tu za nás hříšné,
aby v smrti naši teskné
duši lidské ulehčil.

Byť i svět Ho s jízlivostí
tupil s katů spřeží krutou,
milostivý pohled jeho
s výše všemu lidu žehná:
Boží láska vtělená.

Nejsou slov to pouhé zvuky,
pouhé chvály pouhých písní
holdem kořících se Pánu...
Výkřik lásky je to žhoucí
celé mojí bytosti!

Plesem dmou se ňadra moje,
tisíce mi stoupá hymen
v nevýslovné rozkošnosti
duší vzhůru na rty žhoucí,
aby v jásot propukly.

Nikdy nebudu je moci
v plné slávě vyzpívati,
koktající rty mé v slzách
vzmohou se jen, aby vzkřikly:
„Bože, jak Tě miluji!“

V blaženém teď vytržení
Světec klesl na kolena,
země zmizela mu v hloubi,
nebes výš se otevřela
v neskonalé jasnosti.

Intermezzo.

Od těch dob, co četl jsem Jörgensenu „Knihu poutníkovu“ (v překladu dr. K. Vrátného), horoucně toužil jsem po františkánské Italii. Když povinnost vojenská zanesla mne na italskou frontu, tato touha zvláště se stupňovala. Jednou na postupu za ustupující italskou frontou našel jsem rozmoklý svazek podrobných italských map celého království a vybral jsem si z nich úseky „františkánské Italie“. Ale spojení k ní bylo prozatím neuskutečnitelné. Teprve v polovině listopadu 1918 unáší mne vlak markou ankonskou, v jejímž obvodu je mnoho dějišť „fiorettů“. Jaká to ironie osudu! Jedeme krajem, kde svatý František tak názorně několikrát ukázal světu lásku ke zvířatům, kázal propouštět hrdličky z klece, zajíce z ok. A tu jedouce po pobřeží Jadranského moře, vidíme všude, jak na tisíce opeřenců tluče křídlyma o sítě a marně snaží se vyprostiti ze svých osidel, v nichž tu uvázli. Čihaři a ptáčníci celé svazky položivých ptáků odnáší na trhy do měst, ve městech celé věnce jich visí u krámů a na tržištích! Oč naše země za Alpami lépe pochopily ideál františkánský, kdež samo zákonodárství se velice pečlivě sta-

rá, aby se zvířaty nebylo surově nakládáno.

Spisovatel Jaroslav Neumann loni napsal v prosinci v „Nár. Osv.“ článek, který snad bude základem nového italského zákona, jímž bude zakázáno hubení zpěvného ptactva v Itálii. V článku tom přimlouvá se náš spisovatel, aby na památku jubilea svatého Františka z Assisi, které Itálie chystá, vydán byl zákon proti surovému zvyku italského obyvatelstva, ubíjet křepelky a drobné zpěvné ptactvo na tahu touto zemí. Předseda „Spolku pro ochranu zvířat“, rada Pšorn, odvolal se na tento článek a vypracoval italské vládě memorandum, které bylo zasláno ministerskému předsedovi Mussolinimu, kde o vydání zákona se přimlouvá, zajisté, kdyby zákon ten byl uskutečněn plynulo by z toho veliké požehnání nejen pro Itálii, ale pro celou Evropu.

! Světec a ryby.

Kdys přišel svatý František
ku jedné z křišťálových řek,
jež jak by neprovinilá
tu vlny oblé valila,
ač teprve to tři jsou dni,
spoust vodních mořem vůkolní
co zaplavila širý dol.
Šly vlny chladně, cize kol,
své viny u vědomí, však
zmateně, plaše, kvapně, tak
kol světce ubíhaly v dál,
nach slunka jitřního v nich plál.

A hle! Na břehu vysokém
zří světec dolík, vodu v něm,
již rozpustilá povodeň
sem vhrkla v mělkou prohlubeň.
Tam plno rybí havěti
zůstalo v trapném zajetí.
Již voda kal jen a jak luh,
změť rybiček — smiluj se Bůh —
jak střely, nestihne je hled,
se vymršťuje, padá zpět.

Jsou v mukách smrtných, v úzkosti,
jak z nouze té se vyproští.
Na řeku světec zírá blíž:
»Vím, proč se studem ruměníš.«

Talířek vyjme cínový,
dvě rybky s vodou vyloví,
sešplhá se jhem skalný sráz,
v proud pustí je a chvátá zas
výš s čerstvou vodou zpět jak šíp,
až přenese i slední z ryb.
Stoup' slunce míč, vzduch žehne víc,
pot hořký smáčí páž i líc,
krev kane z nohou zraněných,
zpěv jása však z úst světcových:

Jenž, Pane náš,
se tvorů němých ujímáš,
tvá milost skloň
se ke mně, ach,
ve smrti tmách
pro Kristův skon.
Kde žití zdroj,
až skončí boj,
vnes duše čisté jasnou běl,
tam v stínu rukou tvých
poznán a sečtěn bych
klid věčný měl.

Sv. František v kukle káže rybám — ptákům.

*Joh. Christ. Smíšček s otcem Janem v Praze 1630-1752,
Ze sbírky františkánských rytin v knihovně strahovské.*

Línek sv. Františka.

Assiský kdys tichý světec,
v jasné tváři sladkou něhu,
hbité ryby pozoroval,
na jezerním sedě břehu.

Rybář, jenž tam jal se lovit
a naň hleděl se zálibou,
řekl si: »Snad chudý světec,
nepohrdne chutnou rybou.
První větší, kterou chytím,
Františkovi bude v podíl.«
Vtom se chytil pěkný línek,
jenž se za dar dobře hodil.

Dobrácky se usmívaje
u Františka rybář stane:
»Chutnou rybou z mého lovu
vezmi zavděk, svatý pane!«

Neličeným vděkem oči
Františkovy zazářily;
něžně linka v ruce pojal:
»Buď mi vítán, bratře milý!«

Vedle loďky pak, jež před ním
skromně k břehu tulila se,
propustil jej v tůň řka měkce:
»Svobodě se raduj zase!«

Dav mu volnost, veleslavil
Pána, který ryby stvořil,
radostně a celým srdcem
oddával se mu a kořil.

»V živel vzácný«, vroucně pravil,
»vmístils, Pane, ryby milé,
v křišťálové vody, jimiž
prohánět se mohou čile.

A ty čisté, hlubé vody,
v nichž se shlíží hvězdné nebe,
kterak sličně zobrazují,
velký Bože, sama tebe!

Vždyť tys bezdné moře všeho,
co nás blaží, co nám svítí;
v tobě, jako ryba v tůni,
duše pravou rozkoš cítí.

V tobě duše mají život
pravdivý a nejvyšš libý,
v tobě žijí bez úrazu,
jako v moři mrštné ryby.«

Takto světec Pána slavil,
zanícením svatým plana,
slavně jeho slova zněla
jako hymna neslýchaná.

Línek, ač byl na svobodě,
od ložky se neoddálil,
jak by světci přisvědčoval
a s ním tiše Pána chválil.

Posléze, když ovelebil
všecky divné Boží činy,
František jej těmi slovy
vyzval vplouti do hlubiny:

„Bůh vás, ryby, svěril řekám,
jezerům a širým mořím;
voda živel váš. Veň vnoř se,
jako já se v Boha nořím!“

Džbán svatého Františka.

Ó svaté rozjímání,
ty sladká manno andělů,
ty nadpozemský luhů květe,
ty přelíbezných divů světe,
jak miluje tě svatých duší vznět!

Byl kdysi svatý František.
Ten proti pýše světa
měl jediný a dobrý lék,
nuž — svaté rozjímání.

Kdys jemu sestra hora
v své tiché sluji dala skryt.
Skal klenba dlani podobná
— když chrání kahan před větrem —
jen jeden malý otvor má,
jímž ve dne zírání obloha
a v noci sestra hvězdička,
a líbá zanícený zrak,
jež k nebi svatý František
v slz rozplývání vysílá.

Dní čtyřicet zde dlí
a nejí, nepije — až k smrti mdlý
ten v nitru přetajemný slyší hlas:
»To pýcha byla, nebyl půst.

Tys nad Pána chtěl směle růst,
jenž od anděla posílit se dal,

tys domýšliv i vodou pohrdal.«
A František hned vstává se země,
džbán od pasu si spěšně odpíná,
jde k potoku a vody nabírá
a jme se hltavě a chtivě pít,
chce Spasitele takto odprosit.

Let řada uplynula od těch dob.
Řád rozrostl se divem po světě,
I přišli Bratři na horu,
by klášter vystavěli tam.
A v jeskyni, kde Světec dlel,
hle, prostou mašli nádobu,
v níž včelí roj měl útulek.

Ó milé sestry, včeličky!
Vás vůně medu zlákala,
jež zbyla v prosté nádobě.
z níž pokorně pil František!

Ó svaté rozjímání,
tys nadpozemských luhů květ,
tys vonná manna andělů,
kéž medem tvým se sytí svět!

Cvrček.

V Porciunkuli u cely svatého Františka sedával na fíku cvrček, který svým ustavičným vyvoláváním přiměl světce k častější modlitbě. Svatý František naň jednou také zavolal a cvrček mu sedl na ruku.

„Tak, bratříčku, tak,“ pobízel jej něžně, „oslov přece svého Tvůrce nějakou písničkou!“

Cvrček ihned spustil a neustal, dokud mu světec neporučil, aby se odebral na své dřívější místo. Po osm dní potom, jakmile svatého Františka zočil, cvrkal neúnavně, jako by se mu chtěl zavděčiti a způsobiti radost.

A tu jednou světec pravil řeholnímu bratru: „Už bychom se mohli s tím cvrčkem rozloučiti. Dlouho nás obveseloval a k chvále Boží povzbuzoval.“ Cvrček ihned poslechl a uchýlil se jinam, takže nebylo po něm ani památky.

Jinde v životopisech svatého Františka čteme, že cvrček k rozkazu světce zapěl jednou chvalozpěv tak velebný a dojemný, až všichni přítomní bratři padli na kolena a viděli nebe otevřené.

Cikáda.

V nejdrobnějším díle Tvorby jeví největší se moc a přízeň Tvůrce.

Poblíž malé cely Františkovy rostl fíkovník; a na tom stromě pěla zrána, osvěžena rosou, mile cikáda. Tam František jí u okénka svého naslouchal a chápal její píseň. »Sem, ó sestro,« zvolal, »přijdi sem!« a vlídně kynul. »V nejdrobnějším díle tvorby jeví největší se moc a přízeň Tvůrce.«

Ráda seskočila s fíkovníku na prst Františkův a poklonila se, by pozdravila vznešeného muže, jenž jí volal; on pak děl jí: »Zapěj, sestro, jako dříve chválu Největšího, ty, jež nejmenší jsi.«

Ihned (neboť s radostí a pýchou pocítila svatou podnož svou i vznešeného posluchače svého), ihned přesladkými zvuky zpěv svůj cvrkotavý začínala. Všechny sestry její přicházely, dcery, snachy, tety; vůkol po stromech i keřích mlčky naslouchaly všechny.

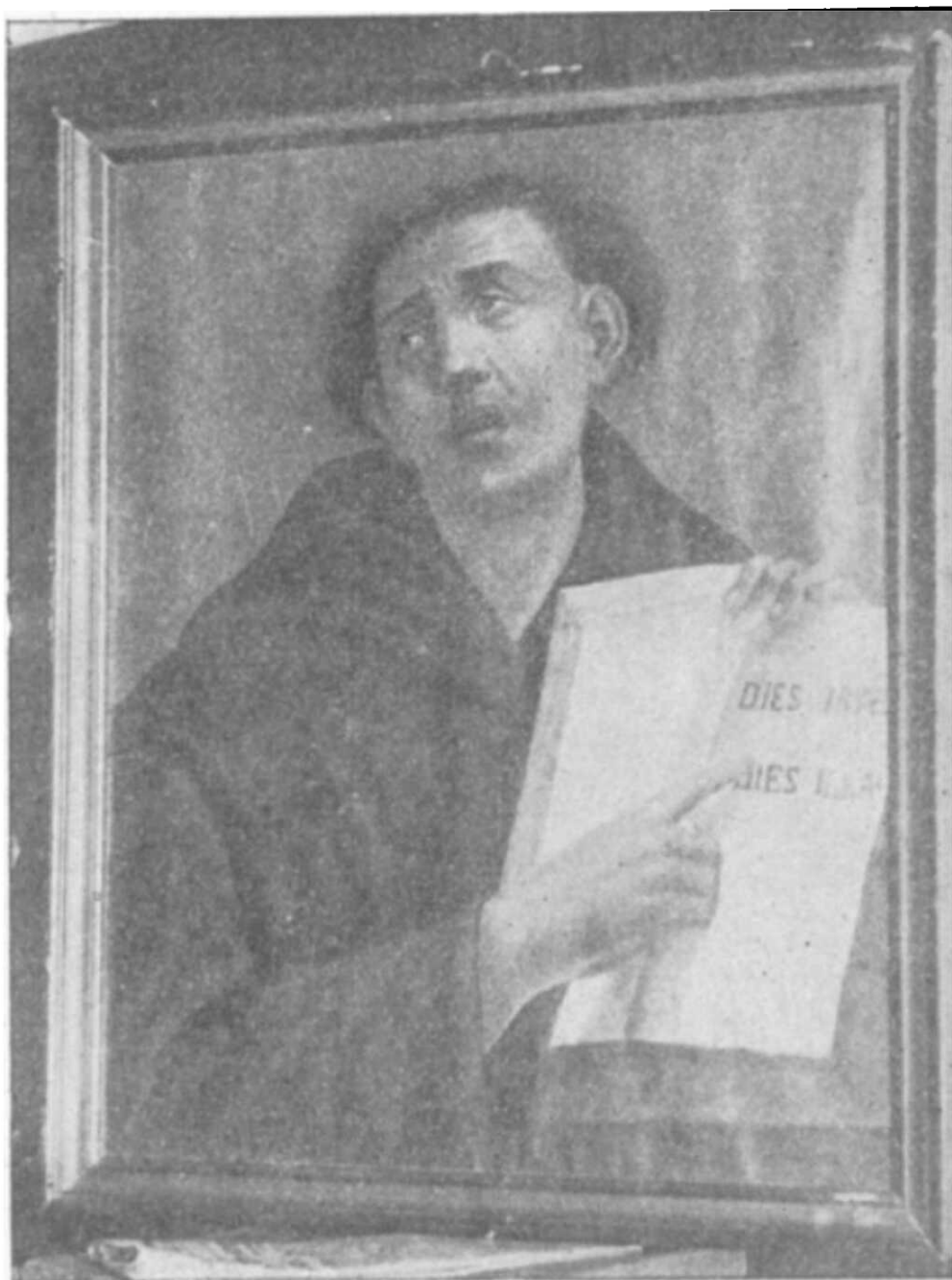

*Prof. V. Rossignoli: Svatý František a cikáda.
Mramorový relief v chrámu Panny Marie Andělské.*

Ona pěla, pohybujíc při tom
křidélky i nožičkami zlehka:
»Kdo? kdo dal mi tyto svižné nožky,
pevňoučkými kotníky je zdobil,
abych mohla čile poskakovat
se pně na peň, s větve na větvici?
Oči dal mi, vpřed i vzad mi hledí,
abych shlédla všechny nepřátele,
datla nenasytu, vrabce, kavku.
Křídla dal mi, předivo to zlaté,
zelené a modré, jež se barvou
jeho nebe a mých stromků skvěje, —
radostněji třepotám si jimi,
než i vlaštovka i skřivan mohou,
chutnám rosu Boží, již jen pro mne
z jitra Jeho prst sem na zem kropí, —
hlásek svůj pak pozvedám a zpívám
v ucho poutníkovo zvukem Tvorby,
krok mu osvěžuji. Rolníkovi
zpívám radostně zas písně žatvy:
»Bohata jsou, bratře, pole naše:
krásny, sestro, tvé i mé jsou lány.
Pějte se mnou vděčni, spokojeni:
Velik Bůh je v největším i v malém!«
Drsněji pak pěla v tvrdších zvucích,
jak si na býlí a na květinách
vyhledává hubitele kvítek,
ostrými ho drápy jme a drží,
vyssávajíc oběť svou. —

»Ó, zamlč,«
pravil František, »tvůj hlas zní drsně,
tvrdě. Ode mne se nauč, sestro:
Jednou čas je zpívat, jindy mlčet.
Nyní vzleť a v budoucnosti zvěstuj

chválu Boží, ne své vlastní skutky.« —
»Velký Bůh je v největším i v malém!«
cikády hned zajásaly všechny.

*Tomáš z Cuača,
jehož životopisec s. Františka z Assisi.*

Láska svatého Františka k rostlinám.

Nemenší přítulnost než ke zvířátkům projevoval Umbrijský Světec k rostlinstvu, také tvorům Božím. Nedá se popsati — tvrdí životopisci sv. Františka z Assisi — jak radostně patřil na krásu květin, jak s porozuměním pozoroval jejich líbezná přednosti, jak těšil se z jejich lahodné vůně. Ihned nad každým zřel svým duševním zrakem onen spanilý kvítek, jenž zářivě vyšel v biblické době z kořene Jesse. Proto nařídil bratru zahraníkovi, aby nesázel všude zeleninu, nýbrž aby nechal kolem zahrady neosázená místa, aby na nich líbezná květiny oslavovaly Otce nebeského. Vyhradil také v zahradě záhon pro vonné kvetoucí byliny, aby pozorovatele pamatovaly na věčnou nebeskou slasť. Květiny byly svatému Františkovi dle »Písně písní« zbytkem koberce rajského, po němž kráčel Věčný tímto světem.

Jemný vyprávěč františkánských legend, F. A. Holland, slyšel v Umbrii vyprávěti od kteréhosi starce zkazku, že když sedláci odřežou výhonky starých oliv a tyto leží ve snopečkách u kořenů stromů, sestupuje svatý František s nebe a dotýká se svými žehnajícími prsty plačí-

*Bratr Egidius a zázrak lilii,
Stará maiba v konventu frant. Monteripido v Perugii.*

cích ran na těle stromů, aby zahladil jizvy, jež učinilo železo. Bratru, jenž řezal a sekal dříví na palivo, nařídil, aby nikdy neusekl strom celý, ale vždycky aby aspoň část jeho zůstala neporušena z lásky k Tomu, jenž nás spasil na dřevě kříže. Vypravuje se legenda o citroníku v klášterní zahradě konventu sv. Františka na břehu Tibery v Římě, že byl zasazen světcem samým a jmenován pak po staletí »stromem svatého Františka«. Ovoce jeho připomínalo pěstitele tím, že v kruhu na stopkách bylo pět jizev na památku pěti ran stigmatisovaného světce, který strom sázel.

Vypravují legendy, že svatý František, kde našel louky, poseté květinami, kázal jim a vybízel je, aby chválily Boha. Ke chvále svého Tvůrce vyzýval také pole, vinice, olivové stráně i zadumané hřbitovní cypřiše. A lány klasů i vrcholky stromů kynuly mu na pozdrav a souhlas a stébla travin pokorně se před nimi skláněla, společně uctívajíce Tvůrce a velebíce jeho důmysl a všemohoucnost, vždyť kousek louky, ne větší než dlaň, tají v sobě právě tolik zázraků, jako nebe plné hvězd.

Z květin pak oblíbil si zvláště růži, symbol utrpení i duchovní radosti. Zvláště trny představují mu obraz vykoupení lidského a obraz zmučeného a krvácejícího Spasitele na kříži, trním korunovaného.

Tato přítulnost k rostlinám v řádu františkánském vybuchela v čarokrásnou

mystiku duchovní, jež budiž tu dokumentována tímto příběhem bratra Egídia, současníka Františkova, jenž jednomu pochybujícímu dominikánovi dokázal panenství nejsvětější Panny Marie. Když pochybovač předložil své námitky, odpověděl mu bratr Egidius: »Milý bratře kazateli, byla Pannou před porodem, Pannou při porodu a Pannou po porodu.« A při každém z těch tří ujišťování vrazil bratr Egidius svoji hůl do země — a hle! Tři bílé lilie vypučely z děr holí vyhloubených, by potvrdily pravdu slov svatého muže.

Článek „O citroníku sv. Františka“ viz v „Serafinském praporu“ 1925 z pera P. Filipa Hladkého (str. 165).

Hrušky svaté Kláry.

Kdo jiný z vrstevníků sv. Františka mohl více s této stránky pěstovati šlechtné ideály světcovy, než první jeho duchovní dcera, osmnáctiletá Klára, jež v noci po Květné neděli (dne 19. března 1212) neváhá prchnouti ze svého šlechtického domu, opovrhnouti prázdným a pomíjejícím světem a věnovati se jedinému svému ženichu — Ježíši Kristu? Sv. František ji nazývá „bílým květem“ svého bratrstva, ona sama sebe „bylinkou Františkovou“. V písemném pak požehnání, které zaslala blahoslavené Anežce Přemyslovně, nazývá sebe „sazeničkou našeho nejblahoslavenějšího otce, sv. Františka . . .“ A Jørgensen v „Poutníkově knize“ praví, že svatá Klára, dcera hrabat Scifů, přinesla rádu svou mladou krásu a svou svatostí činila chudou holou celu svého kláštera světlou a šťastnou — tak jako skvoucí květ vůní a půvabem vrhá jas na prostou tmavou hliněnou nádobu, nad jejímž okrajem rozvíjí bohatou nádheru své koruny . . .

Legenda vypravuje, že svatá Klára zřídila si při svém klášteříčku terasovitou zahrádku — podnes viditelnou — a pěstovala v ní tři druhy květin: lžlie, jež znamenaly čistotu, fialky, jež znamenaly pokoru,

Tiberio d'Assisi: Svata Klára.

Reprodukcce obrazu z „Růžové kaple“ v chrámu Panny Marie Andělské v Porcinkule.

a růže, jež pro ni byly znamením lásky k Bohu a k lidem.

Něžnou a milou legendu, tlumočící její lásku k přírodě, slyšel jsem vypravovat v Brixenu, kraji to, kde v horském alpském údolí velmi dobře se daří ovocnému stromovi a odkud se rozvázejí výborné hrušky:

Když svatá Klára ležela na smrtelné posteli a uvažovala o tom, co by každému klášteru zaslala na památku, vzpomněla si na nejmladší klášter v Brixenu a dotazovala se sester, co by mu měla doporučit. Skorem ji trápilo, že by málem byla zapomněla na svoje nejmladší sestřičky. Tu rozmlouvá s sebou: „Což nemám něčeho, čím bych je potěšila? Kdybych měla alespoň hrušku z naší zahrady, ráda bych jim ji poslala . . .“ Ovšem minul dávno čas, kdy hrušky dozrávají. Ale jedna přítomná řeholní sestra s důvěrou běží do zahradního dvora a nalézá na jednom stromě větvičku, obalenou krásnými hruškami. Ulomila onu větev a donesla svaté Kláře. Ona z nich jednu utrhla a poslala svým dcerám do Brixenu, připojujíc vřelý a srdečný pozdrav. Sestry klarisky v Brixenu vypěstily z jader darované hrušky ve své zahradě strom, který časem zmohtnul, každý rok honosil se sněžným květem a plodil sladoučké, nádherné ovoce. Strom ten dosud stojí v klášteře brixenském a jeho plody dosud jmenují „hruškami svaté Kláry“.

Růže u Panny Marie Andělské.

Bylo to v říjnu 1221, když svatý František, modle se jednoho večera, ležel ve své cele a proléval hořké slzy za obrácení hříšníků, jichž neblahý osud působil mu vždy mnoho bolestí. Tu stalo se, že anděl zavolal jej, aby vstal a šel do kostela, který se nalézal v jeho malém klášteře vedle Porcinkule, nyní u Panny Marie Andělské.

František poslechl, a když přišel do kostela, našel tam Ježíše, jeho Nejsvětější Matku a zástupy nebeských duchů. Kristus promluvil k němu:

»Ó Františku, ty jsi velmi horlivý o spáse duší a rovněž tvoji bratři, neboť jste skutečně světlo světa a ochrana církve. Řekni mi proto, co bys si nejraději přál ke spáse a útěse lidstva a k mému uctění.«

František prosil takto: »Náš nejsvětější Otče! Ačkoliv jsem ubohý hříšník a nic více, prosím Tebe, kdybys mi popřál, aby každý, kdo tento kostel navštíví, potom se vyzpovídá knězi, mohl obdržeti úplné odpuštění za své hříchy; a prosím Nejsvětější Pannu, Tvoji Matku a přimluvkyni lidí, aby mi k této milosti dopomohla.«

Maria přitiskla svého milovaného Syna na srdce a Kristus odpověděl Františkovi:

»Prosíš mě o velikou věc a přece obdržíš ještě větší osvědčení milosti. To, oč prosíš, má ti býti vyplněno; má to ale býti ověřeno tím, jemuž dal jsem moc svazovati a rozvazovati na zemi.«

Těmito slovy končilo zjevení. Kristus a jeho svatá Matka zmizeli, a kostelík, který byl dříve naplněn světlem nebeských zástupů, stál tu temný a pustý.

Ale druhého rána vydal se svatý František na cestu do Perugie, kde zdržoval se tehdy papež Honorius III. A v nejhlubší pokoře mluvil světec k zástupci Boha: »Svatý Otče, obnovil jsem před mnoha lety v tvé zemi malý kostel; nyní tě prosím, bys propůjčil mu odpustky, aniž bych byl povinen dáti obvyklý peněžitý odkaz.«

Třeba nyní věděti, že poplatků zapravených při dosažení odpustků bylo používáno k zbožným účelům, jako na stavbu kostelů, na křížová tažení a podobné. Proto nezamlouvalo se papeži, aby vyplnil Františkovi jeho prosbu; přece ale zeptal se jej: »Na kolik let budeš si odpustky přátí?«

Aby se tomu dobře porozumělo, musíme uvážiti, že odpustky znamenají prominutí nikoliv hříchů, nýbrž odpuštění časných trestů, které hříchy neodvratně uvalují na naše duše. Jako věčné tresty byly smyty Kristem, tak mohou býti

Svatý František přijímá porcíkulové odpustky.

Litografie Benzigerova v Einsiedelnu. Reprodukce ze sborníku „Svatý František a Čechové“.

prominuty časné tresty církevní zásluhou svatých. Svatí trpěli totiž ve svém žití nejen za vlastní hříchy — které byly jen nepatrné — ale oni převzali jako důstojní následovníci Krista tresty svých bližních, ukládali si všemožná pokání a utrpení, která vlastně měla býti údělem hříšníků. Oni stali se tak bleskosvody božího hněvu a jako působnost tohoto fyzikálního přístroje spočívá v tom, že negativní elektrina země pojí se a vybíjí s pozitivní elektrinou nebe, tak pojí se v duších světců láska, jež jest vyplněním zákona, a utrpení, které jest trestem hříšníka, a láska pohltí ve své propasti obávané utrpení, jako by bylo sladkou radostí.

Není nic pošetilejšího a bezmyslenkovitějšího, než vysmívati se těmto »sebe-tryznitelům« — jak totiž se oněm samým sebou spokojeným nevěrcům zalíbilo je pojmenovati — a znehodnocovati ony svaté muže a ženy, kteří ochraňují lidské pokolení před pádností Božího hněvu a před bleskem nebeských trestů, odvracejíce je od lidské lhostejnosti.

Toho dne, kdy všechny duchovní řády by byly zrušeny, všichni mniši a řeholnice vypuzeni, všechny kláštery změněny v hotely pro elegantní tuláky a moderní dobrodružky — od toho dne byl by svět zaplaven sociální i duchovní bídou a udušen pauperismem a smrtícím pesimismem přítomnosti . . .

Když tedy papež Honorius III. tázal se svatého Františka, na kolik let odpustky žádá, mínil tím, na jakou dobu si přeje, aby byly prominuty časné tresty těm, kteří zbožně se vyzpovídají, želí svých poklesků a pomodlí se u Panny Marie Andělské.

František odpověděl: »Je-li libo Vaší Svatosti, pak račtež mi dáti odpustky pro duše nikoliv na léta!«

Papež se otázal: »Jak mám tomu rozuměti, abych ti dal odpustky pro duše?«

»Snažně žádám«, odpověděl František, »bude-li libo Vaší Svatosti, aby všichni, kteří vstoupí do kostela Panny Marie Andělské a s pravou lítostí se vyzpovídají knězi a obdrží rozhřešení hříchů, by obdrželi úplné odpuštění svých trestů na tomto světě i na onom.«

Papež pravil k němu: »Ó Františku, žádáš na mně něco velmi velikého, což nemohu ti propůjčiti.«

Ale František: »Svatý Otče, nežádám to svým vlastním jménem, nýbrž ve jménu Ježíše Krista, Ten mne posílá.«

Tu dostalo se papeži vnuknutí Ducha svatého a pravil třikráte: »Stane se, jak si přeješ.«

Zatím učinilo několik kardinálů námitky pro tak veliké a tak neobyčejné dobrodiní, proto připojil papež:

»Tyto odpustky mají platiti nepřetržitě, ale jen pro jeden den v roce.«

Pokorně k tomu svoluje, sklonil František svoji hlavu. Získal pro svůj kostel plnomocné, stále platící odpustky indulgentia plenaria ac perpetua.

Zvedl se a chtěl se loučiti. Tu ale papež k němu promluvil: »Ó prostomyslný muži, nechtěl bys přinéstí důkaz, pro koho jsi to žádal?«

»Svatý Otče«, odpověděl František, »Vaše přání jest mi rozkazem. Že tyto odpustky jsou skutečně dílem Božím, ukáže se samo sebou. Ježíš Kristus bude notář, svatá Panna papír, a andělé svědky. Nečiním nic z jiného pokynu.« A odešel do Porcinkule, a vedl dále život, kterým kázal obrácení a umrtvování svého těla.

Bylo to jedné zimní noci, o dvě léta později, za dlouhé, dlouhé zimní noci. František ležel ve své chladné cele a modlil se. Venku prášil se sníh celou Umbrijskou rovinou.

A když nadešla půlnoc, přišel k Františkovi ďábel a pokoušel jej. »Za jakým účelem«, sváděl jej zlý duch, »stalo se, že nyní strádáš a trpíš nouzi ve všech věcech uprostřed samoty? Jsi nyní šťastnější než tenkrát, když za noci svého mládí kráčival jsi ulicemi Assisi, veda se ruku v ruce s Melindou a úplněk stál nad dřímajícím paláci, studny bublaly, a její oči byly plné lásky, a když vás následoval zástup mladíků a dívek, rozjařených poněkud žlutým vínem, jež roste na svazích

Apenin? Vzpomínáš si na Bernardona, který hrával na housle, když táhli jste ulicemi, a lidé kolem dokola se probouzeli, otevírali svoje okna a poslouchajíce hudbu, říkali vespolek: »Jak krásné jest poslouchati v noci housle« a volali na vás: »Jak dobře hraješ, Bernardone, jen pokračuj dále...« Vzpomínáš toho všeho, Frančesko? Vzpomínáš si, jak jemně zmírajíce zněly housle za letních nocí a jak Melinda byla mladá a štíhlá?»

Tak rozmlouval nečistý duch a marně zakazoval mu František, aby mlčel. Nemohl zapuditi mimořádnou truchlivost a vrácenou touhu. Růženec smyká se mu mechanicky rukama; myšlenky jej opouštěly.

Tu František vyskočil, šel před klášter, roztrhl kutnu a vrhl se nahý do šípkové obaleného trnů, jež vyčuhovalo tu ze sněhové návěje. A válel se vši silou na něm, a když jeho tělo ostrými trny bylo rozdrásáno, sám pravil k sobě: »Lépe, ba mnohem lépe jest snášeti toto utrpení s Ježíšem Kristem, než poslouchati vnučnutí pokušitele.«

V okamžiku, kdy toto dořekl, přišel s nebe paprsek, který jej ozářil a on viděl kolem sebe všechny šípkové keře pokryty růžemi, a slyšel hlas anděla, který mu pravil: »Vzhůru, vstaň, Františku, a jdi do kostela. Jest tam Ježíš a jeho svatá Matka!« A hábit jeho se proměňoval a stal se oslnivě bílým.

Tu vstal, utrhł dvanáct červených růží, které kolem sebe viděl a dvanáct bílých a mířil s nimi ke kostelu cestou, již nepoznával, a jež zdála se mu bohatě vyzdobena. Zde vrhl se s vroucí vírou a odevzdaností k nohám Spasitele a pravil mu: »Ó Ty nejsvětější náš Otče, Pane nebe a země, Vykupiteli lidského pokolení, prokaž mi pro tvoje veliké milosrdenství milost a urči den odpustků, které jsi tomuto svatému místu propůjčil.«

A Kristus mu odpověděl: »Chci, aby to bylo v den, kdy byl osvobozen svatý Petr z okovů, takže odpustky započnou onoho dne po vesperách a končí druhého dne bezprostředně před vespery«.

Po těchto slovech zapěl zástup andělů nesmrtelný chvalozpěv svatých Ambrože a Augustina: „Te Deum laudamus, te Deum confitemur.“

Když doznívaly poslední tóny, vzal svatý František ku cti svaté Trojice tři červené a tři bílé růže a donesl tyto zářivé květy papeži, aby i on měl svědectví pravdy slov Františkových. Honorius Třetí potvrdil potom samým Kristem udaný den a prvního srpna roku 1223 zvonily nešporní zvony po prvé k velikým odpustkům u Panny Marie Andělské.

Ještě dnes uvidí poutník, který navštíví františkánský klášter u Panny Marie Andělské na jednom dvoře keře růží, které vypučely za oné zimní noci upro-

střed závějí a rozvily růžemi. Růžové ony keře za sedm set let nepovyrostly o nic do výše a nenesou od oné noci již žádných trnů. Nikde jinde se nedaří, leč na tomto místě; již byly jejich odnože jinam přesazeny, ale buď že se neujaly nebo měly opět trní. Pozoruhodno jest též, že veliká část listů má červené skvrny, podobajících se ranám svatého Františka.

Jubilejní medailka k 700. výročí smrti sv. Františka.

Světec a bříza.

Jednou za horkého dne letního bral se Světec lesem. Nešel však cestami, jimiž lidé zpravidla chodí, neboť se mu zdálo příjemnějším brousit křovím a býlím a býti zcela nablízku všemu tvorstvu. Znal všechny stromy lesa, s každým byl důvěrně a chodě, mazlil se s jejich silnými kmeny a dával jim něžná jména. A stromy poznávaly zas jej a jejich koruny šuměly radostnou odpověď. Často se též stalo, že křoví sevřelo Světce zelenými pažemi a k sobě tisklo, jakoby ho nechtělo nikdy pustiti. Tu usmál se Světec trochu, pohladil štíhlé větve a lupení a prosil čtveřácky za svobodu. A křoviny nedaly svým ostnům Světce popíchat, ratolesti se rozevřely a pustily jej. Pak Světec kráčel s úsměvem na rtech dále a křoviny a traviny skláněly se a hleděly za ním, dobráčkem. Nebo se stalo, že lesní zvěř k němu přicházela půvabně poskakujíc a přívětivě se k němu tulila. Nemělať před ním bázně a dobře věděla, že vždy nosí kus chleba v kapse. Pak stanul světec prostřed srnců a zajíců, a oni brali sousto z jeho rukou. Na poděkování však ukázali mu své nejlepší kousky, skákali a tančili kolem něho a jejich chudoučké duše ne-

věděly, jak by světci co největší radost způsobily a poctu prokázaly. Ba, vypravuje se, že jednou rozlíčený vlk vyběhl z lesa a chtěl se vrhnouti na osamělého Světce. Ale jeho srdci byla bázeň cizí. Viděl, že ho chrání silné rámě Boží a jeho láska, větší než zuřivost dravce. Zavolal naň tedy ve jménu lásky. A vlk poznal hlas Pána, schoulil se a pokorně připlazil se k němu a lehl si u jeho nohou jako věrný pes. Světec však pohladil silné zvíře a podal mu krajíček chleba. A hle: dravec vzal sousto opatrně z rukou světcových, ba, dával velice pozor, aby svými špičáky dobrému muži neublížil.

Tak byl Světec zajedno s každým tvorem, mluvil s ním, měl účast na jeho radosti i bolesti a všechno tvorstvo se mu podrobovalo a hledalo útočiště v řasách jeho lásky.

Toho dne zapadal Světec stále hlouběji do lesa a brzo ztratil stez i mez. Leč srdce jeho neznalo úzkosti. Jak mohu zblouditi, myslil si, když svět je mým domovem, tvorové mými bratry, a skráň má spočívá v rukou Božích? Kráčel tedy směle dál; poněvadž však den byl horký a parný, jala ho veliká únava a trapná žízeň. A ač potřeby těla byly u něho zcela nepatrné, (neboť své tělo posvětil jako svou duši), přemohly jej přece únava a žízeň jako dva siláci, že si prostřed březiny sedl u paty jedné břízky, aby si trochu odpočinul. Srdce jeho však mluvilo pokorně k Bohu:

ruku okolo břízy a opřel tvar o stromovou, chladný peň. Tu ucítil, jak mu kapka spadla na ruku a ještě kapka a opět kapka. A poněvadž myslel, že začíná pršet, pozvedl oči k nebi. Leč nebe bylo čistě modré a ani mráček nekalil jeho jasů. Tu spadla opět kapka na ruku světce, a zdálo se mu, jakoby ta krůpěj přinášela radostné poselství a téměř netrpělivá už byla je vyříditi. Když pak světec vstal, tu spatřil něco neobyčejného. Ve stříbrné kůře břízy byla nepatrná trhlinka, jako malá čerstvá rána a na trhlince lpěla krůpěj, jež se třpytila jako jasný dýmá. A list spadl s břízy a šeptal padáje: „Nejsi žízniv, příteli? Pij, a Bůh ti žehnej!“ Tu porozuměl Světec . . . , oči jeho se rozzářily a on přidržel dlaně u skrovné štěrbině. A hle, tu počala šťáva kapat jako živá studánka, a víc a stále víc a nepřestala, až ruce světce byly naplněny až po okraj. A bratr František pil mízu břízy. Byla pak chladná a vonná a plná jemné síly a každá krůpěj pronikla tělem Světce mocnou rozkoší a silou máje. Všecka únavá spadla s něho jako těžké brnění, jež se uvolní a spadne. A Světec sevřel do vlhkých rukou břízku, jako laskavě tiskneme do rukou líce dítěte a promluvil, a

K. Rélinsk: Sv. František mezi obyvateli Iosa.

oči jeho byly plny slz: „Sestřičko, sestřičko, nic dobrého jsem pro tebe neučinil, a ty mne napájíš svou mízou. Chléb není pokrmem tvým, kdyby byl, rád bych ti ho kousek dal.“ Břízka však vesele potřásla větvemi a řekla, a znělo to jako tichý smích: „Ó Františku, ty dobroto, co to mluvíš? Nepoctil jsi mne velice a nevyvolil jsi mne ze zester, že jsi oddech hledal v mém skrovném stínu? Nechvěla jsem se rozkoší, když tvá páž mě objala a nespočívalo líce tvoje na mém? Miluji tě pro tvoji lásku, proč bych tě nenapojila ze svého přebytku?“ „Ano, ano,“ odpověděl Světec a usmíval se. „Když jsem byl jinochem, četl jsem v jakési knize o starém králi. V zahradě jeho byl strom, jež král velice miloval, protože Bůh strom ten ozdobil velikou krásou. Když pak strom rozkvetl a květy jeho v jasných nocích letních svítily, tu vzkypělo srdce královo a vzňalo se velikou radostí. I dal otevřítí klenotnici svoji a vzal z ní spony, řetězy a prsteny z ryzího zlata. A krášlil rozkvetlý strom zlatými řetězy a ovíjel šňůrami perel kvetoucí haluze a zdobil nevýslovnou nádheru Boží skvoucí krásou pozemskou. Hle, sestřičko, zlata a šperků nemám, sice bych tě ozdobil, milená, jako učinil onen král...“ Tu oněměl Světec na okamžik a pohleděl vzhůru na břízu a viděl, jak byla krásná a skvěla se mládím. Tu poklekl a pozvedl oči i ruce k nebi a

Bříza však ještě podnes stojí na témž místě, kde stávala za dnů Světcových a je obdařena věčným mládím. A čí oči jsou otevřeny, pozná ji mezi ostatními, neboť její kůra jest netknutá jako čiré stříbro a její haluze třpytí se zelení listoví jako šňůry matných perel. Sekera však vydrolí se tomu, kdo by ji chtěl přiložiti ke kořenům jejím, neboť požehnání Madony jest mocnější než kov v ruce lidí.

Jak světec miloval slunce a oheň.

Ze všech neživotných tvorů miloval blažený František zvláště slunce a oheň, a svoji lásku k nim odůvodnil takto: „Když zrána vyjde slunko, každý člověk by měl za to chváliti Boha, který je stvořil pro náš užitek, za to, že jím jsou osvěcovány za dne naše oči. Večer pak, když se setmí, měl by každý zase děkovati za bratra oheň, protože jím jsou osvěcovány naše oči v noci. Neboť my jsme všichni jako slepí a Pán osvěcuje těmito dvěma bratry náš zrak. A proto jsme povinni denně chváliti Stvořitele zvláště za ně i za jiné tvory, jichž denně potřebujeme.“ A sám tu povinnost denně plnil až do smrti. Ba i když byl těžce nemocen, dal se do zpěvu Chval na Hospodina, které složil za tvory, a své druhy učil zpívat, aby tím zapomněl na svoje bolesti a trpké choroby.

A poněvadž pozoroval a říkával o slunci, že je čistší nad ostatní stvoření, že se nejvíce podobá Hospodinu a že sám Pán se nazýval „Sluncem spravedlnosti“, tu přemýšleje, jaký název by měl dáti těm „Chválám za tvory Boží“, které slo-

žil, když jej Pán ujistil o svém království, nazval je **Z p ě v e m o b r a t r u S l u n c í**. To je Chvála za tvory, kterou složil, když jej Pán ujistil o svém království.

Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane, ať k Tobě chvála, sláva a pocta vzplane a všeliké dobrořečení jen Tobě, Nejvyšší, přísluší a žádný člověk ani jmenovati Tebe hoden není.

„Bratře stroji.“

Jeden z velkých zahraničních listů líčil těchto dnů posvátnou noční náladu při slavnostech sv. Františka z Assisi. Rodiště světce ožívá celým svým středověkým kouzlem, přes to, že i tu zasahuje panství stroje. List píše: »Ne, ani moderní doba není s to, aby rozrušila sen. Neboť i když místo pomalých vozů nebo znavených koní spějí po mléčné bílé silnici ke svému cíli drahocenné automobily, podobají se jejich reflektory nebeským kometám. Vlak vypouští ohnivé stohy. Bratře stroji... Bratře stroji, i ty jsi nás dovezl na toto místo temně domy obklopené, před svatým chrámem. Co dříve trvalo několik dní, vykonala za několik málo hodin kola na vzpruhách.« — Proč cituji tento odstavec? Upoutala mne dvě slova »Bratře stroji«. Jest napodoben zřejmě způsob vyjadřování, kterého užíval assiský světec. Voda byla mu sestrou, oheň byl mu bratrem, bratry a sestry nalézal v celé přírodě, v říši živlů, rostlin, nerostů i živočichů. Strojů, které nám pomáhají v denním životě, jeho doba neznala. A tu nastává otázka, kterou si kdysi předložil již Jörgensen: »Kdyby svatý František žil dnes, obsahoval by »Slunečný zpěv« snad také strofu: »Laudato sia Signore, per sorella nostra machina«? — »Pochválen budiž Hospodine, za bratra

našeho Stroje, neboť on pomáhá nám nésti obtíže života, jest věrný, poslušný, hbitý a přesný «?» — Františkánská doba jest do jisté míry přímým kontrastem naší doby komercialisace, techniky, rekordů. Neodvrátil by se dnešní svatý František naopak od stroje, jako od zplozence pekel? Domníváme se, že nikoli. Kdysi byla v katolické literatuře romantická tendence. Pěstována byla evokace, sen, hleděno do minulosti. Bylo to vyvrcholení oné aristokratické literatury, která byla polodekadentní, polo esthétská. Sami jsme také kdysi podléhali tomu romantismu. Brzo však nastal obrat, jak v umění, tak i v sociálních názorech. Katolicism je náboženství vyznávané »semper, ubique, ab omnibus«. Nemá žádné klasicky privilegované doby. Technické, přesné metody mají vliv na novodobé filosofické myšlení i na umění. Je objevena krása technické strojové architektury, přísné linie železobetonu. Jest pravda, že nám stroj mnoho vzal, ale byli bychom nespravedliví, kdybychom nepřiznali, že nám také mnoho dal. Ten, kdo touží zpět po klidných dobách starých zlatých časů, zapomíná na zvýšenou hustotu obyvatelstva, na dnešní přelidnění země. Dnešní doba jest dobou strojové výroby, je ovšem i dobou sociálních problémů, s ní spojených a naší povinností není odvracet se od této doby, nýbrž hledati prostředky, jak působiti i v této době pro spásu duší, jak je přivést ke Kristu. „Bratře stroji“ . . .

U studně svaté Kláry v Sieně.

Za času, kdy žebrák Ježíše Krista — František, syn Bernardonin, kráčel městy, hlásaje svatou prostotu a lásku, navštívil Sienu, provázen bratrem Leónem, jehož miloval. Ale lakomí a krutí Sienané, praví synové vlčice, chlubící se, že ssáli její mléko, nepřipravili naprosto vlídného přivítání světci, jenž jim radil, aby vzali do svých domů dvě paní dokonalé krásy: Chudobu a Poslušnost. Zahrnuli ho urážkami a výsměchem a vyhnali ho z města. Vyšel z něho v noci branou Římskou. Bratr Léon, kráčející po jeho boku, pravil:

»Sienané napsali nad brány svého města: *Siena vám otvírá své srdce, širší než její brány. A přece nám, bratře Františku, tito lidé uzavřeli své srdce!*«

A František, syn Bernardonin, mu odpověděl: »Vina toho spočívá na mně, nepochybuji o tom nikterak, bratře Léone, beránku Boží. Neuměl jsem na dveře těchto srdcí bušiti s dostatečnou silou a zručností. A jsem mnohem méně než oni lidé, již na náměstí nechávají tančiti medvěda. Neboť přivábí četné shromáždění, ukazujce to veliké

zvíře, a já, jenž jsem upozorňoval na Paní nebeské krásy, nepřivábil jsem nikoho. Bratře Léone, ve jménu svaté poslušnosti prikazuji ti, abys mi řekl: »Bratře Františku, jsi ubohý muž bez veškeré zásluhy, nepříjemný a opravdu škodlivý!« A zatím, co bratr Léon váhal uposlechnouti, rmoutil se svatý muž ve svém nitru. Kráčeje černou cestou, rozpomněl se na sladké Assisi, kde zanechal své duševní sny a Kláru, dceru své duše. Věděl, že Klára měla snáseti veliká protivenství, poněvadž milovala svatou chudobu. A nevěděl, není-li jeho milovaná dcera chorá duší i tělem a neodvrátila-li se v domě svatého Damiána od dobrých předsevzetí. Pochyby ty ho tísnily tak, že když dostihnul tohoto místa, kde cesta se hloubí mezi pahorky, zdálo se mu, že nohy se mu při každém kroku zabořují do země. Dovlekl se až k této studni, jež byla tehdy ve své krásné novosti a plna jasné vody a padl vysílen na roubení. Člověk Boží dlouho zůstal skloněn nad otvorem studně. Po nějaké době, pozdvihnuv hlavu, pravil radostně k bratru Léonovi: »Co myslíš, bratře Léone, beránku Boží, že jsem viděl v této studni?« Bratr Léon odpověděl: »Bratře Františku, viděl jsi v té studni lunu, jež se tam zrcadlí!« »Můj bratře,« ujal se oměť slova světec Boží, »není to naše

sestra luna, již jsem viděl v této studni, ale božskou milostí Páně jsem spatřil skutečnou tvář sestry Kláry a tak čistou a vyzařující posvátnou radost, že veškeré mé pochyby se náhle rozptýlily a bylo mi dáno na jevo, že naše sestra okouší v této chvíli úplného pokoje, který Bůh uděluje svým miláčkům, zahrnuje je poklady chudoby.« Kdž byl takto promluvil, vypil dobrý svatý František několik krůpějí vody ze své dlaně a povstal opět posílněn. A proto bylo dáno této sienské studni jméno svatě Kláry.

Horský zpěv.

A sotva strážný půlnoc vyvolal,
Francesco zbožný Boha chválit vstal.
Na střechu vyšel — v luně vrchů tłum,
a z hrudi stoupal zpěv mu k nebesům:
»Nejvyšší Pane, jenž's nám stvořil svět,
tvým dílem vše, nač patří lidský hled,
Hor základ hluboko jsi položil,
by země dům otřesů necítil.
Jak prsty kynou výš, kde nebes břeh:
U Boha klid, až přejde časů běh.
Buď člověk silný, zní jich hromný hlas,
vždy týž a věrný všechem žití čas.
Než květů vděkem skály poséváš,
neb velké s malým stejně cenit znáš —
protěží zdobíš slední stěny hrot:

Poznámka sběratele: V tyrolském dřívě, nyní italském městě Bozenu v Alpách, ve františkánském kostele v kapli svatého Erharda na mramorové desce zvěčněna je stará pověst, že tam svatý František ministroval. Otec Františkův dojížděl totiž na pověstné veletrhy bozenské s drahými látkami a není vyloučeno, že brával někdy mladého Františka s sebou. Mladičký Ital pak ráno chodíval před započatím veletrhu posluhovat knězi při mši svaté do kostelíčka sv. Erharda, který tu již ve 12. století byl postaven. Různé františkánské prameny se zmiňují též o zvonku, který se tu zachoval a jímž prý mladý Francesco zvoníval při oběti nejsvětější. Dosud se oním

Tak krása zdob vši lidské píle plod,
tak v oddech libý námah jeho a tíž
řeč vlídná, dobrý čin vždy zmírňuj, tiš.
Neb lásku Boží hlásá kámen stěn,
o nahoře tam láska platí jen. —
Váš, hory Boží, veleb díků vzlet
našeho Tvůrce po tisíce let!«

zvonkem zvonívá, když se blíží bouře, kterýžto obyčej v těchto končinách Alp se pilně zachovává a lid má za to, že zvuky posvěcených zvonů mraky rozhánějí. Při kostelíčku sv. Erharda byl záhy postaven františkánský klášter (zprávy historické o něm datují se již z roku 1237) a kostelíček stal se jednou z pěti kaplí řádového kostela. Kapucín P. Gaudencius Koch z františkánských tyrolských pověstí upravil knihu veršů: „Svatý František na veletrhu v Bozenu“, kde snaží se vystihnouti, jak asi alpské horské krásy a hrůzy působily na vnímavou duši Františkovu a vzněcovaly jej k chvále Stvořitelově. „Horský zpěv“ a „Bouře“ jsou malé ukázky z této knihy.

Bouře.

Od svaté Anny matčin křik zní v sluch:
»Bouř, dítě, žene se, buď s námi Bůh!«
Vtom holubů houf do vikýřů slét'. —
»Bůh, přispěj, honem, dítě, domů hned.«
A jizbou úpí prosba hlasitá:
»Ať, Pane, šťastně mine bouře ta!«
Jak noc to z Latemaru*) kvapí sem,
z nadutých tváří hvízdá větrů sněm;
v Bozenu vrátně v zámky praskají,
a sem tam kroupy už i padají:
najednou tašky letí se všech střech,
a na ulicích slyšet sten a vzdech.
Francesco chvátá s hor, kam zašel dřív,
k svatému Erhardu**) jde starostliv
na mraky zvonit, bouř, toť jeho zbraň,
než vyzvánění plaší pekla saň. —
Již jásá zvon, jak pěl by archanděl:
Kdo jako Bůh, všech věcí Stvořitel? —
Tu ztich' jek bouře, jenž vyl dosud až,
neb z mračen blýská andělova páž.
A v bradlech skal se rozprch' duchů sbor,
lbí tvrdou naráží na brány svor:
zlobozi Mamon, Moloch, Belzebub

*) L a t e m a r, těžko dostupná alpská skupina ledovců.

**) Rozuměj: kaple sv. Erharda v Bozenu.

i ďasů hor a vod to celý klub.
Ohnivé pláště mizí na rok zas
v hor Sellských^{***)} dál, ve propastný jich
sráz.

Leč moc má dosud zvon, když vyzvání,
vše ďábly podnes odtud vyhání.

^{***)} Sella jest skupina alpských ledovců na severovýchod od Bozenu.

LEGENDY.

*Št. Polkovič: Triumfálna pochôň sv. Frantiska do neba.
Původní reprodukce ze slovenského časopisu „Serafinský svět“.
(Se svolením redakce.)*

Bratr Kazatel-František o jízd- ním řádu.

Milí bratři a rozmilé sestry!

Předem vyřizuji vám srdečné pozdravy vašeho spolubratra z Assisi, jehož jsem slyšel kázati. Říkali jste, že byste rádi něco od něho slyšeli. Nuže, poslyšte tedy, co pro vás ve své prostinké mysli našel:

Vám později zrozeným jest známo, že každá doba měla něco zvláštního a osobitého. Tak tomu bylo i za mě. i v dobách po mně a tak je to i za doby vaší. Po všech proměnách zůstalo vždy něco, co zůstalo lidstvu pro všechny doby — vyjímaje snad dobu jejich dětství — a to touha po majetku, která je šířala, a nemohli nikdy pochopiti, že ten bratr »Z n e m a n i c« byl konečně tím pravým »M á m v š e h o d o s t". Nádech chudiny nahání vám tolik strachu. že i mně chudičkého chudáka, bratra Františka, strojíte do pergámenu a koží, abyste se nemusili za mě ve vašich pěkných světnicích stydět.

Mohu vám vyprávěti svoje příběhy, ale nemohu se k vám přiblížiti ve své kutně, neboť byste si mne ošklivili. Říkáte, že mě obdivujete, zvete mne k sobě, všelijak se o mne staráte, ale sami chudými býti

nechcete, ne, jen to ne, a to není — odpusťte mi to tvrdé slovo — to není čestné! Jste tedy snad jinými než lidé mého století? Nikoliv, nejste! Proto nemohu vám také nic jiného říci, než jsem říkal oněm. Jste právě takovými jako byli oni i když strojíte se dle jiné módy, či jiným způsobem stavíte vaše domky, i přes to, že jste získali střelný prach, umění tisku, elektřinu a ovládli techniku i se železnicemi ba i s jízdním řádem.

A zdá se mně, že on jest tou zvláštností vašeho století, snad nejlépe je vystihující. Nevím, ale mám za to, že jest vám symbolem doby jiné znamení, ale já myslím, že jízdní řád jest vaším pravým a vlastním praporem, za nímž běžíte. Není nic, co by nás tak úplně opanovalo, ani nic jiného, co by váš život tak úzkostlivě řídilo jako on.

Váš jízdní řád je znakem vaší doby proto, poněvadž čas jsou vám peníze, a že právě chcete z času dobývatí peněz a poněvadž jen peníze jsou vám měřítkem pro všechny věci i kdybyste snad tisíckrát tvrdili opak.

Není-liž jízdní řád věci zařízenou na minutu, na kterou stačí prostý pohled, aby vzbudil jisté vnitřní zneklidnění? A k čemu vám třeba se zneklidňovati? A není to přece jízdní řád, který vzbudil nepokoj, ale nepokoj vytvořil jízdní řád. Tak běžíte, pachtíte se a chvějete se, abyste došli včas, neboť »vlak nečeká«. A může tu stá-

ti plačící děcko u cesty, vy je neukonejšíte, může se na vás podívatí chudoba prosícímá očima, vy se nesmilujete, může tu raněný čekati od vás na vlídné slovo, ale vy je nevyslovíte. Spěcháte vždy k nějakému »vlak«, který nesmíte zmeškati. Jízdní řád vám vždy překazí vykonati to nejlepší a namlouvá vám, jakoby na světě byla jen jedna jediná ctnost, a to: Nikdy nepřijít pozdě. Nemusí to býti vždy jen vlak, který jezdí po železnici, může to býti obchodní záležitost, kterou zamýšlíte uskutečniti, může to býti honba za kariérou, kterou docilujete svojí výmluvností, může to býti i léčka na člověka, kterého si přejete využítkovati a jiné tisícové podobné rozmanitosti.

Pohleďte na čísla jízdního řádu! Jsou uspořádána, jako vy jste uspořádáni, neboť jeden každý jste se stal neživotným číslem. Není vám možno, dívati se přes ohradu, neboť vaše bytí jest obklopeno plotem. ledovou ohradou bídné zištnosti, což z vás činí poustevníky uprostřed tisíců lidí. Vaše srdce proměnilo se v tiskařskou čern. A jak lze cifře toužiti po jiné cifře? Toho nelze. Ale zvuk může toužiti po jiném, neboť tón následuje jeden po druhém a jeden má vztah ke druhému a neustávají dříve, dokud se nenalezly. Proto stal jsem se hudcem Páně, aby lidstvo z podobenství zvuků poznalo, k čemu jest stvořeno; jeden každý z vás měl by býti živoucím tónem, který všechny ostatní v

sobě chová, miluje a s nimi se doplňuje v životní zázrak melodie v harmonii, to jest sebe v obětujícím se bratrstvu.

Zapomněli jste, že život je nejen bytí a působnost, a že jest více než obchodní záležitost. A jest tu také vina v tom, že se vám konečně celý svět stal velikým jízdním řádem, ve kterém vaše věda každou jednotlivou část sestavila do úhledných sloupců, úplně tak, jak jsou v jízdním řádě sestaveny cifry. Přehlédáte velikost a celek, neboť máte jen vždy v ruce jednotlivou trať, a stali jste se tak nevidomými, že nedovedete ani rozpoznati, že tyto jednotlivosti, vyrvané z celku, musí být mrtvé. A tak žijete vy co mrtví mezi mrtvými, ba i váš čich otupěl, že necítí ani rozkladu. I ten veliký střed a stěžejný bod všehomíra »BŮH« stal se vám také jen věcí mezi ostatními předměty, které vaše věda pošetile zkouší neustále na ubohé lampičce svého rozumu, až jí uhasíte plamének a místo světla jen tmu rozšiřuje, jsouc opuštěna od vši moudrosti a vážnosti.

Nezůstane-li hora horou, i když na ni vede ozubená dráha? A nezůstane-li Bůh Bohem, i když malicherně se o něm smýšlí? Ale i vy, kteří považujete se ještě za věřící, nedávejte se tak ovládat jízdním řádem života, abyste v Bohu — Pane, odpusť mi to přirovnání, nejsem jím vinen — viděli vlakvedoucího vašeho života, aby právě na tu stanici a v ten čas dojel, jak máte ve svém jízdním řádě poznamenáno. Ba,

všichni máte vlastně jen jednu stanici, ku které cílíte a ta se nazývá „M ě s t o Š t ě s t í“. Vyškrtli jste ze svého jízdního řádu zastávky »U t r p e n í«, »B í d u«, »C h u d o b i n e c«, »P r o s t á č k o v« a těm podobné a myslíte, Bůh ví jak moudře jste jednali.

Popatřte, milí bratří a roznílé sestřičky, to jest obraz vašeho životního jízdního řádu. Kdyby přišel moudřejší než jsem já, řekl by vám to lépe a mohl by vám toho říci ještě více. Prosím vás, připište mi k dobru, co jsem vám říci mohl a že to dobře znělo.

Vy se ale domníváte, vidím to na vás: „Ten hloupý bratr František si myslí, aby chom jízdni řád odstranili.“ Tomu se ale bratr František musí jen zasmáti. Což přestane být blázen bláznem, odhodí-li pouze svoji čepici s rolničkami? Prosím vás, abyste odstranili něco jiného, potom to s jízdním řádem samo sebou zcela jinak dopadne. Dej vám Bůh onu milost, abyste našli, co to jest, neboť závisí od toho vaše štěstí a blaženost. Oboje vám ze srdce přeje váš nejchudší boháč

Bratr František.

Andělská hudba.

Světec ležel na slámě a na listí. Jasná noc zasypala se zářivými hvězdami, které nahlížely do Světcova útulku a chvěly se jako by radostí a rozrušením. A ptáci, které měl Světec tak rád a kteří také rádi naslouchali jeho hlasu, neodpočívali ve svých hnízdech, ale dolétali k Světcovu loži, aby byli v jeho blízkosti.

Spánek nechtěl se spustiti na oči Světcovy. Myšlenky odlétaly mu do nebeských dálek, hledající kraje věčnosti. Modlitba sioupala mu ze srdce a přelétala hvězdy. A ptáci přilétali a odlétali, jako by v jakémisi netrpělivém očekávání.

Když Světec viděl, že nemůže usnouti usedl na své lože, položil kříž na kolena a zahlubal se do své svaté zbožnosti

Najednou zazdálo se mu, jako by se mu k nohám byl snesl anděl, nesoucí housle a smyčec, poklekl na slámu a listí a ve svatém tichu jednou jedinkrát táhl smyčcem po strunách.

»Františku, taková je naše hudba před prestolem Božím.«

Anděl toho nemusel říci. Světec z toho jediného zvuku pocítil takovou nebeskou sladkost, radost, milost a štěstí, jakých nikdy v životě nebyl pocítil, než tehdy, když

mu na hoře alvernské po prvé tělem zaproudil pocit získaných svatých ran. A ptáci ve zbožném zanícení stáli tak, jako tehdy, kdy jim Světec kázal slovo Boží. A hvězdy jako by na nebeské báni byly na chvíli se přestaly chvěti svatou úctou. I trvala chvíle tato jako částka sladké, blažené věčnosti

Po celé druhé ráno byl světec v tomto blaženém pocitu. Bratři viděli mu to na tváři a s úctou na něho pohlíželi, jako by tušili, co se mu kryje v duši. A on jim to vyprávěl . . .

»Kdyby anděl byl jen ještě jednou smyčcem přetáhl po strunách, byla by mi duše opustila tělo a rozletěla se za tím zvukem k nebeskému trůnu, aby se odtamtud už nikdy nevrátila . . .«

I obešla při těchto slovech bratry jakási neobyčejná, svatá touha po nebeských zvucích Boží věčnosti, kterou jim přikouzlil jejich velký Světec . . .

Zázrak.

Mocný král na válečném tažení procházel kdys městem Světcovým, a byl velmi žádostiv poznati svatého Františka, neboť mnoho mu o něm a často vypravovali. Na veliké louce před městem rozbil purpurový, velmi nádherný stan a před ním dal vystavěti trůn. Rytíři a vojsko tábořili ve velikých skupinách kolem stanu a vyzbrojení pěšci udržovali stráž, aby nikdo nemohl se ke králi přiblížiti. Neboť přišlo množství lidí z města i vesnic, aby viděli vznešenost krále, tlačili se těsně na stráž a kochali se ze zářivé nádhery brnění i mečů. Ale válečníci zatlačili je nazpět, zkřížili kopí a utvořili železný kruh, jež nemohl nikdo prolomiti. Když král byl už velmi nedočkavým spatřiti Světce, vydal se spěšně jeden bratr, který tu stál mezi zevlouny, aby Světce přivedl. Nalezl ho sedícího a s krotkým ptáčetem si hrajícího v jeho komůrce. Bratr všecek bez dechu vyřizoval rychle vypravenými slovy vůli královu. „Dobře,“ odvětil Světce, „přijdu.“ Pak vázal si pomalu opánky na nohy, opásal bedra provazem, dal zvířátku, jež dělilo se s ním o celu, vodu a potravu. Bratrovi však se zdálo, že činí vše příliš pomalu, pobádal Světce ke

spěchu. Ale bratr František pohlédl na nedůtklivce usmívaje se a pravil: „Král počká.“ Když nyní šli spolu po louce, bratr byl vždy o několik netrpělivých kroků napřed — a již slyšeli hluk a ruch lidu, tu zavzněl k jejich uším tichý a naříkavý pláč; po louce šlo děvčátko, které velmi naříkalo a vleklo za sebou s velikou námahou bosou nožku. Světec rychle vyšel dítku vstříc, klekl na zemi a vzal je do náruče. A když se po jeho bolu tázal, děvčátko pravilo, že skočilo na ostrý trn a nyní cítí velikou bolest. Světec vzal děvčátko na klín, pohladil je a dobrácky s ním hovořil. A obratně lehkou rukou vytáhl trn z krvácející rány, aniž by dítě se dalo do křiku, neboť vědělo, že jeho něžné ruce jsou tak dobrotou požehnány, že zaplašují všechny bolesti a utišují ihned všechno utrpení. A dítko ustalo v pláči, usmívalo se radostně na Světce, objímalo a líbalo jej a nemohlo pro něho nalézt dosti něžných jmen. Bratr, který stál vedle, velmi se rozhořčil a zvolal: „Co tě tu zdržuje? Což nemůže dítě jíti si ke své matce? Nevíš, že ti král poručil přijíti a chceš býti králi neposlušným?“ Tu pohlédl na něho Světec a pravil mu zcela vážně: „Poslouchám zcela ze srdce Toho, který mi nejdříve poručil. Nebo myslíš, bratře Maseo, že bolest dítko jest menší, než zvědavost krále?“ Bratr Maseo neporozuměl však, co Světec tím míní a nedal žádnou odpověď. Světec ale políbil

dítka, pravil k němu usmívavě: „Nyní běž, Angiolino, a dej pozor, abys viděla krále!“ A s úsměvem na rtech hleděl za děvčátkem, jak odtud poskokem utíká.

A když nyní přišli na prostranství, kde stál králův stan a trůn, pozdravil národ Světce s velikou uctivostí a stráž ustoupila stranou, aby jej vpustila. Za ním ale opět uzavřely se řetězy stráže a Světec stál sám mezi dvěma řadami válečníků, jako mezi železnými zdmi. Na konci řady seděl král, zcela nádherně oděn ve skvosty a zbraň a v záři zlatého řetězu na krku. A Světec poklonil se před králem a pravil: „Pane, vy jste mne povolal, zde jsem!“ Když král Světce uviděl, podivil se velmi, potřásl nedůvěřivě hlavou, neboť se domníval, že nalezne ctihodného starce s lemovaným talárem a nikoliv tohoto ubohého mnicha, který stál teď před ním. Ale zatajil svůj údiv a ptá se: „Jsi-li ty ten, jehož jmenují bratrem Františkem?“

„Ano, pane,“ odvětil Světec, „jmenují mne tak.“ „Nuže“ pokračoval král, a zvedl milostivě ruku, „mnoho mi o tobě vypravovali a byl jsem zvědav poznati toho, který může zajímati tolik srdce lidská. Nalézáš mne milostivého v tuto hodinu a má-li tvé srdce nějaké přání, které mohu vyplniti, směle je vyslov a uskuteční se ti.“

Tu pozvedl Světec oči ke králi a pravil „Pane, Bůh žehnej Vám za vaši do-

brotu! Ale hleďte, moje srdce jest bez přání, neboť Věčný dal mu vše, čeho potřebuje. On dal mi šat k přikrytí mojí nahoty; dává mi pokrm a nápoj v čas příhodný, a připravuje mi lůžko, když jsem unaven. Čeho ještě potřebuji?" Král ale velmi se podivil a pravil: „Jsi tedy, poněvadž tvoje touha zcela nepatrná jest, nejbohatší mezi lidmi. A protože jsi tak bohat, že ani královská moc nemůže zlákat žádné tvoje přání, dobře, mohl by tudíž snad král tebe prositi o dar?"

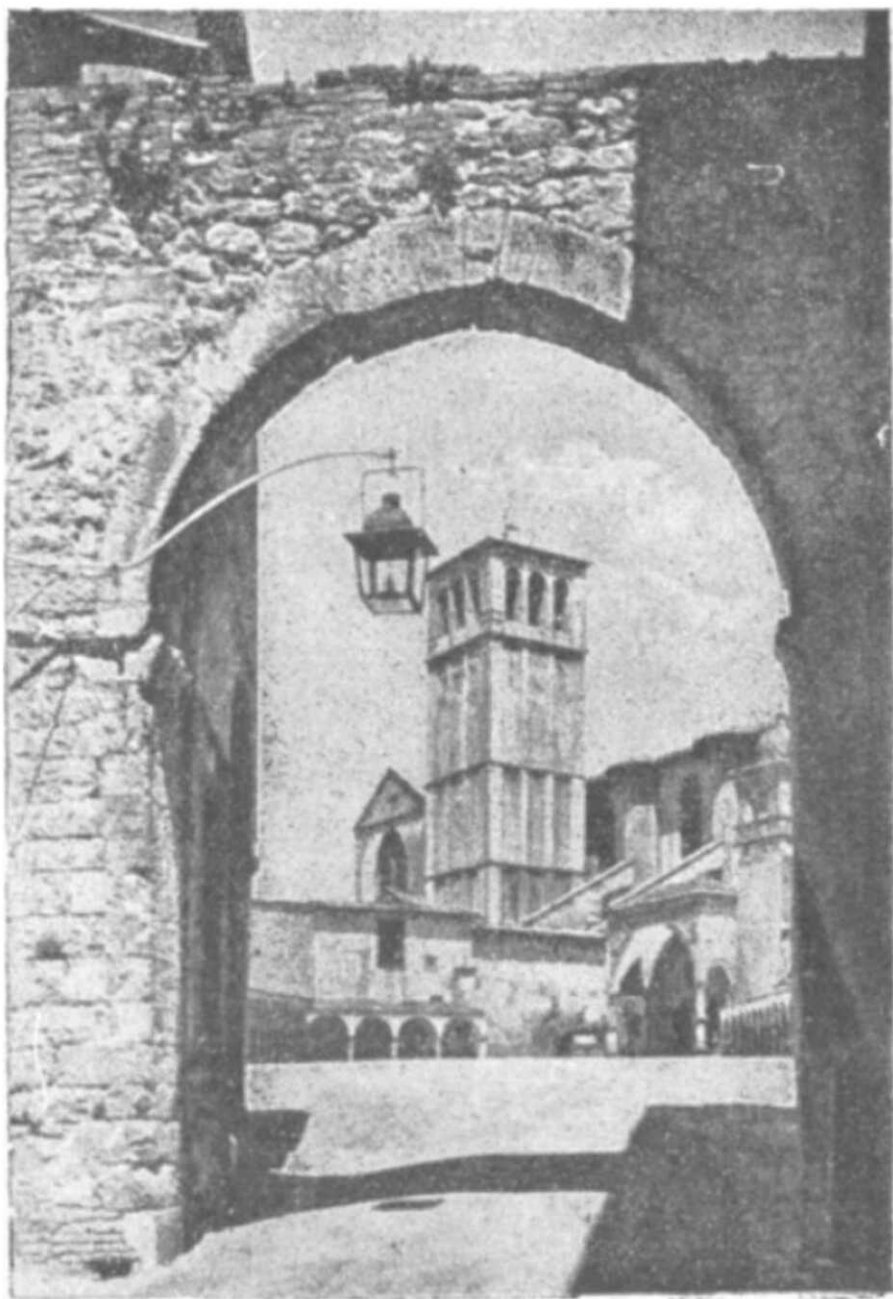
Světec se domníval, že král žertuje. Hleděl na mocného tohoto světa usměvavě a odpověděl: „Králi, vím dobře, že žertujete. Neboť jak mohl bych já, nejchudší mezi lidmi, co dobrého Vám učiniti? Moc ani panství nebyly mi dány. Milostivý Bůh propůjčil mým očím patřiti na krásu země a dal mi jazyk k chválení jeho věčného jména. Obojí jest jeho. Nechte-li tudíž považovati modlitbu hříšníka za malichernou, budu ochotně prositi, aby Bůh Vás ochraňoval.“

„Ne tak,“ odvětil král, „biskupové a kněží mé země jsou povinni modliti se za mne každý den, a já platím jim za to zlatem a bohatým obročím. Od tebe však vyprošuji si jinou věc. Vypravuje se o tobě, že činíš zázraky, vykládáš znamení a předpovídáš na všech místech. Dobře, chci, abys i mně prorokoval a učinil zázrak, abych také já a knížata, kteří obklopují můj trůn mohli ti uvěřiti.“

A když toto král pověděl, nastalo veliké ticho kolem dokola. A ticho rostlo a šířilo se jako mrak na bouřku, který nejdříve je nepatrný, ale bez hluku strašně roste, zahaluje oblohu a zemi plní temnotou. A bylo jakoby toto utišení prýštilo ze Světcovy vlastní bytosti, neboť stál nepohnutě a jakoby spoután a jeho čelo bylo bílé jako smrt. A ještě poslední z lidu, kteří stavěli se na špičky, slyšeli v tichém mlčení slova Světcova, když Jiše pravil: „Králi, rouháte se Bohu, aniž to víte. Nikdy jsem neučinil zázraku, nikdy nevykládal znamení z rukou. Nikdo řeční zázraku, kromě věčného Boha.“

Ale král nosil v sobě pyšné a naduté srdce, s vraštil obočí a pravil: „Vidím dobře, že zdráháš se mně poslouchati. Nevzkřísil-lis mrtvého, nevyvolal-lis pramen ze skály, nechodil-li chromý na tvůj rozkaz a neprohlédli-li slepí pod tvýma žehnajícíma rukama? Chceš pokládat to vše za lež. co o tvých skutcích se vypráví?“

Tu odmlčel se Světec na okamžik a mlčky se díval na krále. A viděl v jeho očích pláti nízkou a bezbožnou touhu po zvláštnostech a proto odbyl jej hněvivými slovy Spasitele, jako když žádali na něm fariseové zázrak. Napadla jej zlá zuřivost a bylo to, jakoby z hlavy mladého Bernardona ozvala se nevázaná pýcha ještě jednou v duši Františkově.

Bahna k františkánskému náměstí — Assisi.

Však slitování Světce zničilo pýchu jeho mládi. Sklonil se před králem a odpověděl a jeho hlas zněl, jakoby přicházel znavený hluk z veliké dálky. „Králi, vyslechněte milostivě, co Vám řeknu. Vše, co o mě mluví hříšníci, mluví pravdu a přece lhou a nevědí ani, že lhou. Položte šíp na tetivu luku a řekněte mu: ‚Leť a zasáhni!‘ Šíp ale mrtvě spočine na tetivě a nepohne sebou. Napne-li ale síla vaší paže strunu luku, zasvíští šíp a dosáhne svého cíle. Pohleďte, králi, šíp a luk jsem já v ruce božích, a co činím, činí Bůh skrze mě a já nedělám vlastně nic od sebe.“

Tu pozvedl král netrpělivě ruku, neboť byl zvyklý, že jeho rozkazy byly plněny rychle, bez odkladu a zlý úsměšek hrál na jeho rtech, neboť zamýšlel Světce pokořiti, pravil: „Mluvíš jako moji popové a nejsi lepší než oni. Lidé tě následují, vím to dobře, a tvoje moc nad nimi jest veliká. Proč ale tak činíš?“

Světce se vzpřímil, v jeho obličejích zářil plamen, jaký viděti jest jen v jasném žáru ohně. A rytířům i pacholkům zdálo se, že zde stojí král před jejich králem, a ten stojící bez koruny, že jest mocnější než ten sedící v purpuru. A Světce odpověděl králi a pravil: „Králi, vím dobře, na co se tážete a rád chci Vám odpověděti. Chcete věděti, proč mne lidé následují? Protože tomu tak chtěla moudrost Nejvyššího, poněvadž nenalezli mezi

hříšníky žádného nepatrnějšího, žádného nepostačitelnějšího, ani žádného hříšnějšího člověka a tu zvolili mě, abych dokončil ono podivuhodné dílo, které podnikl Bůh. Mě zvolili, poněvadž nemohli nalézt žádného ubožšího, poněvadž chtěli urozenost, sílu, krásu a moudrost světa zahabiti.“ Když Světec toto řekl, zahalil jeden člověk, který v okruhu lidu stál, svoji hlavu a sklopil zrak k zemi a zdráhal se pozvednouti víček, neboť po druhé zněla mu ta slova v uších. A tím člověkem byl — bratr Maseo.

Král ale neporozuměl vznešenému významu slov. Byl napaden podivnou žádostí, jako člověk v úzké cele a neviděl a neslyšel jiného, než člověka, který jemu mocnému se odvažuje vzdorovati. S úpěklým smíchem pokračoval v řeči k Světcí: „Nepatrný mnichu, divné věci mluvíš! Chceš hanobiti veliké tohoto světa a nevíš, že jediný pokyn mé ruky tě zničí? Klid se odtud, neboť jsi lhář a blázen zároveň.“ Když uslyšeli to bojovníci, hrnuli se na Světce, aby jej z kruhu vystrčili. V národě ale ozvalo se zlé bručení a z jich středu zazněl malý výkřik, který byl jako jasné volání mladého krahujce. A nastojte, malé děvčátko proběhlo stěsnaným množstvím, proklouzlo mezi nohama velikých, proniklo okruhem stráže a prolezlo mezi meči a kopími jako mrštná rybička. Bylo to totéž děvčátko, jemuž Světec vytáhl trn z nohy a které mohlo

z náručí matky docela dobře viděti, jak vojíni chtějí ubližovati Světci. Přitulilo se těsně ke kolenům svatého a hrozivě zvedlo malou pěst proti utiskovatelům. A tak mocné a tak výhrůžné bylo zakročení dítěte, že stráž neodvážila se pohnouti.

Dobráček ale zvedl dítko vzhůru, políbil je a slzy řinuly se po jeho obličejí. Když ale oči dítko spatřil těsně u svých, tu ulekl se v hloubi svého srdce. Rouška zacloňující — co státi se má — roztrhla se před ním a on viděl, co státi se musilo, neboť rozeznával Božího posla. S plachými zraky položil dítě k zemi a jeho čistá ruka spočinula na hlavě dítěte. Tu zvolal král: „Co má to býti za klamnou hru? Odtrhněte od něho dítě a odveďte je pryč.“ A rytíř jeden spěšně přiskočil, aby vyplnil rozkaz krále. Když ale chtěl položit ruku na dítě, pravil Světec: „Příteli, pravím ti, nedotýkej se dítko!“ A jeho hlas zněl, jakoby padalo železo na železo. Tu ustoupil rytíř náhle zpět; viděl lesknouti se Světcovo čelo jakoby odleskem raných červánků a zhrozil se jasného paprsku. A ke králi Světec pravil: „Králi, promiň ještě na okamžik. Máš míti vidění.“ Sejmul ochrannou ruku s hlavy dítko. Tu vyskočilo děvčátko a spěchalo řadou stráže a obrněnci ustupovali před ním, jakoby vedeni neviditelnýma rukama. A dítě vyskočilo na stupně trůnu a postavilo se po straně krále. Bez bázně polo-

žilo ruku na královo koleno a hledělo na krále.

Bylo to hezoučké děvčátko. Před zlatem jeho vlasů bledlo zlato královského řetězu na krku a jeho oči byly modré jako modř letního nebe a plné tajemného vědění, jak dětská očka bývají. Za světlou modří ale tajila se hlubší modř a byla jako silné temno a jako propast bez míry a dna. A oči královny sebou trhly, když setkaly se s pohledem dítky, chtěl je odvrátiti stranou, s pocitem, jako když se dává na útěk. Ale všechna moc jeho těla mu unikla; bylo mu, jakoby mocná pěst uchopila jej v šíji a hodila jím dolů v silné temno do strašné propasti. Čas a místo uniklo jeho smyslům a co se s ním dělo, dělo se v závratí věčnosti. Král zřítíl se do hloubky jako neživotná věc, a blesky jej ošlehovaly a bezhlesné hromobití doléhalo v jeho sluch. A král viděl svoje vlastní srdce a prolétal svým vlastním životem v rachotivém kácení. A viděl úplné soudce seděti na svých soudních stolicích a poznával pochybné zákony své země. Viděl nevinně nyjící přikovány ležeti za potravu červům a za pokrm havěti. Viděl nerovné boje a spáleniště vyloupených měst, viděl ležeti zhanobené ženy a pobité dítky v domech se široce rozevřenýma očima a krví potřísněným čelem, viděl zařaté pěsti povstalců, pozvednuté k nebesům, jak volají na něho kletby z rukou božích. Viděl krev, kterou

sám proléval, vražedné jezero plné hrůzy a děsu. A pěst v jeho šíji vrhla jím do něho, že musil se brodití krví, v níž propadal se hlouběji a hlouběji až stál v prolité krvi až po krk . . .

Tu vzkřikl král v šílené úzkosti, jeho údy se chvěly hrůzou a jeho obličej byl bledý jako lněný šátek. Pěst ale ohnula jeho šíji a král sklopil oči před strašnýma očima dítěte.

Ale když lid to viděl a slyšel, zděsil se, bojovníci vytrhli meče ze svých pochví a vrhali se na Světce, neboť se domnívali, že chce krále usmrtiti čarovným kouzlem. Ale král zvedl se jako ve snách, vzpřímil se a zvolal: „Nikdo nedotýkejž se tohoto. Neboť on jest vpravdě ten, o kom se mluví jako o světci.“ Uchopil vzrušeně ruku dítky a sestoupil po stupních s trůnu. A při chůzi rozepjal se purpurový šat na rameni a spadl na stupně, a nikdo neodvážil se jej zvednouti. A král stál před Světcem s bledým obličejem, sklonil se a pravil a jeho slova byla jako nárek smrtelně raněného muže: „Bratře, zhřešil jsem a jsem zahanben. Kdo odpustí mi, co jsem učinil?“ Tu položil Světec obě ruce na královo ramě, pohledl na něho a z jeho očí řinulo se světlo smilování, jako světlo rozednívajícího se dne. A Světec odpověděl a pravil: „Králi, stanete se od Nejvyššího svatým. Hleďte, brzy neslyšně, brzy za hromu putuje pravda po zemi, v různých šatech a v různých postavách. Proč by si

neměla zvoliti jednou za svůj nástroj oko dítě? A toto budiž Vám znamením, že Bůh Vám odpustí, když posílá k Vám místo rytíře dítě s něžným srdcem a radostným významem. A vezte, abyste od tohoto dne snažil se jednati jako toto dítě." Tu skanuly slzy z očí krále a on poklekl. Ale bratr František jej zvedl a pravil: „Pane, zdá se mi, že sám Bůh přede mnou leží v prachu!" A když to řekl, obrátil se a odešel pryč.

Král ale zvedl dítě vzhůru, líbal jeho oči, jež prozradily mu soud o něm. A když blíže opět pohlédl, viděl, že sytost barvy ustoupila a že oči dítěte září opět jasnou modří letního nebe. Tu vzal král zlatý řetěz se své šíje a ověsil jím děvčátko, že jeho krček sehnul se pod zlatým břemenem.

O králi se pak vypravuje, že od té hodiny panoval s velikou spravedlností a něhou ve svých zemích a nad svými národy až do smrti.

Vzkříšení mrtvého.

Jednoho dne slyšel Světec, že ve vísce u Assisi chce si dobrovolně zkrátiti život mladý jinoch pro zklamanou lásku. Světec nemeškal, přivázal na nohy své opánky, uchopil sukovitou hůl a odcestoval za časného jitra směrem oné visky. Cestou musil jíti nevysokým lesem, více křovím než stromovím; sotvaže do podrostu toho vstoupil, ptáčci začali vesele pěti a švitořiti. Světec zaradoval se velmi z toho pozdravu a požehnal svým malým přátelům, takže každý jednoho červíčka a každý zelený list našel. Potom kráčel šťastně dále, až k poledni spatří u svých nohou vesnici.

Nedaleko brány potká jej muž se skloněnou hlavou, jako člověk, kterého přepadly smutné myšlenky. Světec položil mu ruku na rameno a promluvil k němu: „Svěť mi svoje hoře, můj příteli, snad bude mi možno, abych ti pomohl.“ Muž pohlédl překvapen do dobráckého obličejce a pravil: „Správně jste uhodl, mám opravdu veliké hoře. Dnes ráno usmrtil se můj nejlepší přítel svou vlastní rukou. Pomocí mi nemůžete, neboť musil byste býti pánem života a smrti, ale děkuji vám za vaši dobrou vůli!“

Tu Světec se trochu pousmál a šel dále, až na prahu malého domku spatřil seděti dívku, jež upírala do prázdna uplakané oči. „Moje

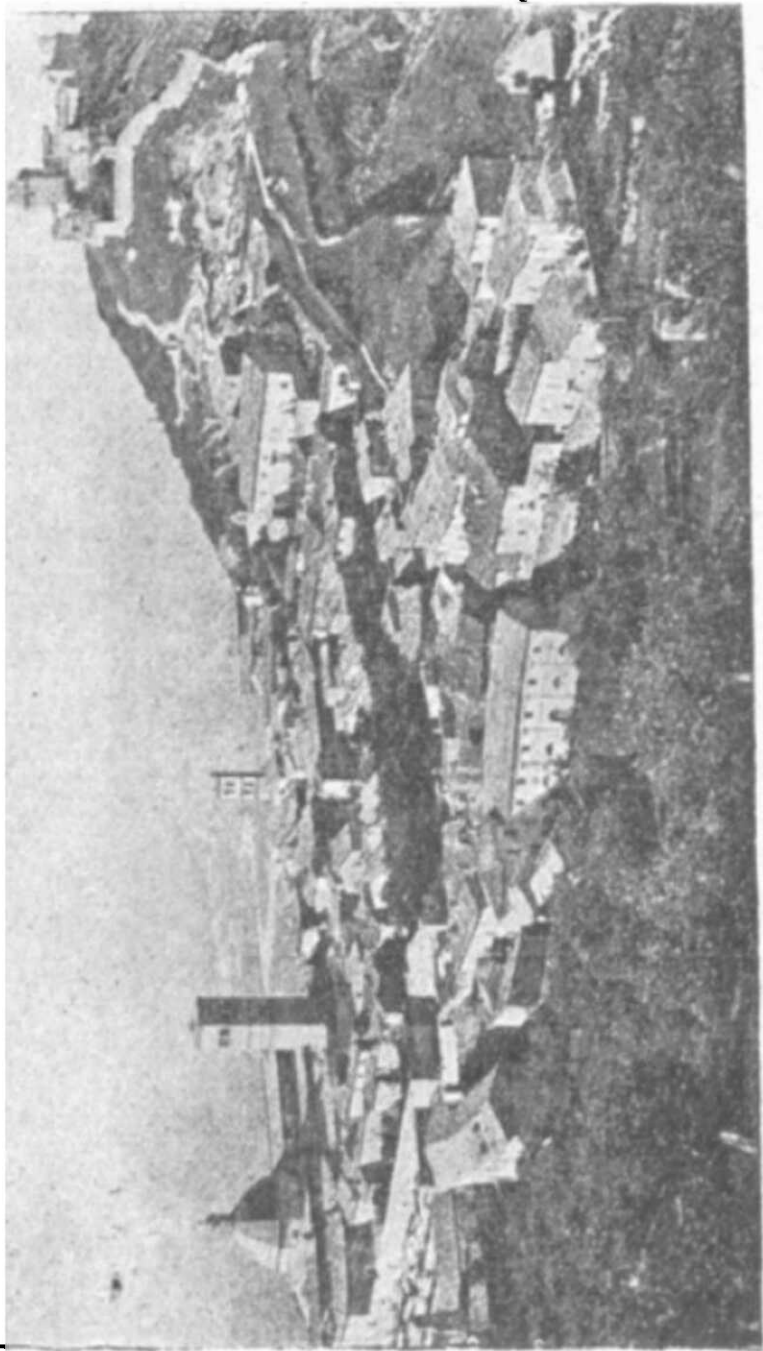
milá sestro," řekl Světec, „ty jsi plakala. Můžeš mi říci, proč tvůj mladý obličej je zahalen takovým smutkem? Pláčeš pro živého nebo mrtvého?“ A tu, když děvče vidělo, že Světec netáže se ze všetečné zvědavosti, jako činívají jiní lidé, kteří z nehod svých bratří dobrý den si dělají, stala se přichylnou a několika těžkými vzdechy přerušována vypravovala takto:

„Pohleď, drahý. — začala dívka — již více měsíců byla jsem Filipo Beltraffio zasnoubena. Milovali jsme se velmi a naše srdce splynula úplně. V krátkém čase chtěli jsme slaviti svatbu, neboť Filipo uspořil si několik skudů a také mně otec slíbil dáti věnem kus pole a spřežení volů, abychom měli tak postaráno pro první čas svého soužití; prací rukou svých chtěli jsme zaháněti chudobu od prahu. Ale Madonna chtěla jinak. Filipo, můj miláček, měl dobré srdce, ale byl vznětlivý a prudké povahy a stalo se mnohdy, že jsem jej musila krotiti, abych zabránila pro jeho příkrrou povahu prchlivým řečem. Byl zbožným synem, ctil otce i matku a byl ke mně také velmi něžný a přívětivý a nikdy nevyšlo z jeho úst zlé slovo, které by mělo mně platiti. V posledních týdnech ale zakořenil zlý duch v jeho srdci žárlivost a on mučil mě velmi často otázkami po tom neb onom chasníku z vesnice, který v kostele nebo na ulici měřil mne zamílovaným pohledem, jak to obyčejně činí mladí výrostkové. Vysmála jsem se mu a řekla snad stokrát, že moje srdce patří jedině jemu. Včera odpoledne šla jsem do blízkého lesa sbírat jahody. Tam potkala jsem Federika, syna našeho souseda,

který býval v mládí mým soudruhem při hrách. Pomohl mi při trhání. Pojednou se ale zamyslel a pravil: „Perdito, zdali pak víš, jak tě miluji?“ Odbyla jsem jeho řeč přísnými slovy. Ale začínal stále znovu o tom, až mě konečně rozzlobil, že jsem se od něho odvrátila, abych rychle prchla z jeho blízkosti; popadl mě za obě ramě a chtěl mne líbati. Bránila jsem se svými slabými silami, pomýšlela jsem již volati o pomoc, když mě najednou pustil a utíkal velkými skoky do lesa. Když jsem se rozhlédla — neboť oči studem měla jsem sklopené -- stál přede mnou Filipo. Jeho obličej byl úplně bílý a celý se chvěl. Změřil mne pohrdavým pohledem, odplivl si přede mnou na zemi a chtěl odejíti. Prosila jsem jej plačíc, aby mě přece vyslechl, že chci mu vše vyprávěti, aby mne z ničeho neobviňoval. On ale potupně zvolal: „Věděl jsem, že jsi děvka, nyní jsem to viděl na vlastní oči! Bůh může ti odpustiti, já ale tak neučiním.“ S těmi slovy ode mne odešel. Ačkoliv tolikrát jsem volala jej jeho jménem, neobrátil se již ke mně. Toho dne nepřišel domů a dnes časně ráno nalezlo několik mužů jeho mrtvolu v lese. Oběsil se na stromě.“

Teď plakala Perdita silněji než dříve a mezi pláčem a naříkáním zapřísahala Světce: „Hleď, drahý, pověděla jsem ti ryzí pravdu a Madonna ať mne potrestá, jestliže jsem ti lhala. Věř mi, milovala jsem jej velmi, jen jeho samého a byla bych ochotna svůj život obětovati, kdybych jej životu mohla vrátiti.“

Světce ale mlčel a myslel si ve svém srdci: Stává se to zřídka, že člověk člověkem do-

Čelkovec pohled na západ.

opravdy bývá milován; dnes ale našel jsem dva lidi, kteří mrtvého z celého srdce milovali. Je tudíž žádoucí, vyrvati smrti její kořist. Obličej Světcův se rozjasnil, neboť dobře poznal svoji nebeskou moc.

Vzal Perditu za ruku a pravil: „Pojď se mnou a ukaž mi dům, ve kterém odpočívá mrtvý.“ Brzy stanuli před úhledným domečkem, z něhož ozývalo se vstříc bédování a nářek. Sešli se tu všichni sousedé společně s rodiči a oplakávali mrtvého. Srdce Světcovo zůstalo ale při tomto hořekování chladné, neboť znalo dobře lidi a vědělo, že bolest právě jako láska vzplane, a že tyto lidi za půl hodiny později rozesmějí kotrmelce kouzelníka právě tak srdečně -- jako teď s rodiči srdečně nařikají. Vstoupil do jich středu a přikázal jim mlčeti. A vše oněmělo.

„Ukažte mi mrtvého!“ poručil dále, a všichni se zvedli a vedli Světce do malé světničky, kde na úzkém lůžku byl mladík položen. Světec vzal mrtvého za ruku a hleděl dlouho do tiché, ztrnulé tváře. Pak se obrátil a pravil: „Čiňte, co vám nařídím: Poklekněte a modlete se Pozdravení andělské. Modlete se je dvakrát, ale modlete se je hlasitě a s důvěrou v srdci!“ A ze Světce vyzařovala taková síla, že všichni bez hlesu učinili, jak chtěl. Poklekli před postelí a hlasitě počali se modliti. Jen Perdita zůstala státi zpříma u nohou mrtvého a její oči utkvěly na jeho obličej. Když modlící se po druhé na totéž místo přišli: „Et verbum

caro factum est (A slovo tělem učiněno jest),^{*} nachýlil se Světec k mrtvému a šeptal mu do ucha naznačená slova, jež byla s to mrtvého vzkřísiti.

A nastojte! Ještě dříve, než modlíci se vyslovili poslední Amen, vzpřímil se Filipo a jeho široce rozevřené oči potkaly se s pohledem Perdity. Ale dívka ulekla se tak hrozně, že její mladý obličej zbělel jako sníh.

Děsivý strach uchvátil rodiče a sousedy před mocí Světcovou a poněvadž, jak je známo, nosil na ruce a nohou znamení ran Kristových, domnívali se, že sám Syn Boží je u nich hostem a proto neodvážili se zvednouti se se země. Světec, který poznal, co se děje v jejich duších, vyzval je, aby povstali a řekl rodičům: „Vizte vašeho syna a děkujte Bohu, který svému ubohému služebníku propůjčil takovou moc.“ Vzkříšenému ale vypravoval vše, co mu Perdita svěřila a napomenul ho přívětivými slovy: „Nespravedlivě jsi činil, zahazuje svůj mladý život jako špatnou minci. Neboť pohled, můj příteli, život jest cennější nade vše. A ještě, kdyby jej moře hořkosti zaplavilo, jest život cenným a plným zlatých darů. Děkuj Bohu, můj bratře, za tento druhý život, který ti po druhé daroval. A nereptej více na lásku Perdity, která jest bez lsti a jejíž oči jsou čisté jako její srdce.“

Tu vzkříšený zaplakal hlasitě a líbal Světci zázračné ruce. Perdita ale, která stála u nohou

^{*}) V Itálii modlí se v kostele i doma některé modlitby latinsky; pozn. překlad.

postele, nepohnula sebou, ani když Filipo ji prosil tichým hlasem za odpuštění, ale když všechn žár své lásky soustředil do svých slov, zbledla ještě více než dříve. Sklopila své oči před jeho zrakem a její pohled byl takový, jako by se dívala na cizince, a jako by jej byla ještě nikdy dříve neviděla. A jest dlužno dodat i o ní, že ztrnule zůstala státi, její ústa semkla se opovržením, ba k odporu. Všichni, již v malé světničce byli shromážděni, zděsili se nad tvrdostí jejího srdce, ale ústa Perditina zůstala zavřena. Když vzal sám Světec něžně její ruku, aby ji k svému milenci přivedl, utrhla ji a setrvala na svém místě.

„Proč jsi na mne zapomněla, Perdito?“ hořekoval vzkríšený, „činil jsem nesprávně, když jsem pochyboval o tvé lásce, ale Madonna mně pomohla a já mnohonásobně odčiním svoji chybu.“ Tu pohnula Perdita tiše hlavou a pravila: „Filipo, že jsi mě nazval děvkou, již jsem ti odpustila a moje srdce náleželo tobě až do této hodiny. Ale když jsi opět otevřel oči, tu zmizela moje láska, jako by jí nebyvalo, Bůh pomoz tobě i mně!“ Po těch slovech se obrátila a opouštěla pomalu světnici.

Všichni naslouchali v náhlém údivu a Filipo přepadla dravá bolest, že domníval se cítiti po druhé hořkosti smrti. Svíjeje se bolestí, padl na podušku a křičel jako nějaký šílenec: „Slyšeli jste to?! Jiného ona milovala, jiného. Obelhala tě, mnichu, tak jako obelhala mě! Těšila se, když jsem zemřel a byla zhroucena, když jsem se vrátil. Neviděli jste, jak se ulek-

la, jak bledla víc a více? A neviděli jste posměšek na jejích rtech?!" A supě vztekem, vrhl se na Světce: „A ty, ty pse, proč jsi mne nenechal tam, kde jsem byl? Kdo dal ti právo mě volati? Kdo dal ti takovou moc? Jak můžeš býti s nebe, když přinášíš takové strašlivé utrpení? Do pekla s tebou, ďáble! Z pekla jsi vystoupil, uchvátils Vykupitelovu podobu i rány. Ukažte mu kříž! Ubijte ho! Ukamenujte ho!" Klesl nazad a skuhral tiše jako smrtí napadené zvíře.

Světec se vzpřímil, zbledl v obličeji a mlčel. Šerá moc kroužila nad ním a jeho ústa jako by zapečetěna a jeho duše, jež sice dále lítala, než všechny obzory sahají, ležela v něm mdlá a zhroucená. Cítil na sobě spočinouti prst boží a myslil, že podlehne jeho tlaku. Vyhrůžky a mručení strhly se kolem něho. Filipo zvedl se opět a napřáhl proti němu ruku. Ale když uviděl oči Světcovy, v nichž to plápolalo, jako v tajemném ohni, trhl sklesle rukou zpět. Tu řítil se proti němu jiný, drže před Světcem Ukřížovaného, určitě očekávaje, že propadne se v plamenech a sirném zápachu pekla. Ale Světec vzal pozorně kříž a políbil čelo ze slonoviny Toho, který byl jeho přítelem a bratrem. Pohnul rty, aby promluvil, ale slova, jež chtěl vyřknouti, zanikla v něm a on cítil ruku, jež jeho ústa uzavřela. Tu zvedl s mnoha bolestnými posuňky ruce ke vzkříšenému a za hlubokého ticha a mlčení vystoupil pomalu ven. — — —

Soumrak spouštěl se k zemi, když Světec vydal se opět na cestu k Assisi. Byla to právě ona hodina, jež vsunuta jest jako klín mezi dnem a nocí, když není již den a kdy není

ještě noc. Hodina, v níž září tajemná světla, kdy stávají se bolesti lidské citelnějšími a touhy vzrušenějšími. Světec krácel se skloněnou hlavou, jako by nad ním těžká křídla šuměla a bolesti jeho byly tak veliké, že chvílemi se potácel jako opilý. Již nerozeznával štíhlých stébel a klasů, jež k němu se skláněly a jeho ruky jemně se dotýkaly, ne jinak jako větvičky jej pozdravující a hladící jeho šat. Neboť jeho duše, jež stále bývala přístupna vši radosti, cítila dnes bol přírody až do nejtvrďšího zrníčka. A tak putoval až do večera a když přišel do lesa, přepadla jej noc. Pociťoval hroznou únavu, klesl na jeden kámen, který na okraji cesty ležel. Zde seděl drahnou chvíli bez pohnutí. Nemohl se modliti, jeho vůle byla bezmocnou jako plachetnice na bezvětrném moři a odpočívala v nevýslovné hlubině.

Ale tato noc, která přinesla Světci poznání o smrti — nebyla jako jsou ostatní noci, plná šerých, tajemných stínů a plná zvláštního šumění, nýbrž byla to noc, ve které všechny zvuky bezhlesně zanikají a jejichž temnota jest neproniknutelná a nezbadatelná. Světcova hlava klesala stále hlouběji a hlouběji, ale pojednou sepjal ruce, neboť oslepil jeho zrak prudký blesk a poznal, že chce s ním mluvit Bůh.

A Světec oné noci viděl a poznal toto: Viděl, jak země vězí mezi propastmi. Nad jejím povrchem klenulo se nebe tak vysoko, jak hluboko zela propast pod jejím prahem. Ale milosrdná ruka ji držela a prst ukazoval jí cestu. A Světec viděl veškeré pokolení lidí státi na

okraji země a naslouchati hlasu věčnosti. Občas šeptal hlas tiše, jako z veliké dálky, pak jako lehoučký vánek, který vane přes bezbřehné moře, časem opět duněl jako tisícero násobné hřmění, a byl blízek jakoby na dosah ruky. Ale lidé nerozuměli tomu hlasu a nesli břímě života jako bezvýznamný statek. Viděl vymírati pokolení a nové vyrůstati, a těm všem bylo uloženo nésti břímě života a při smrti dále je postoupiti.

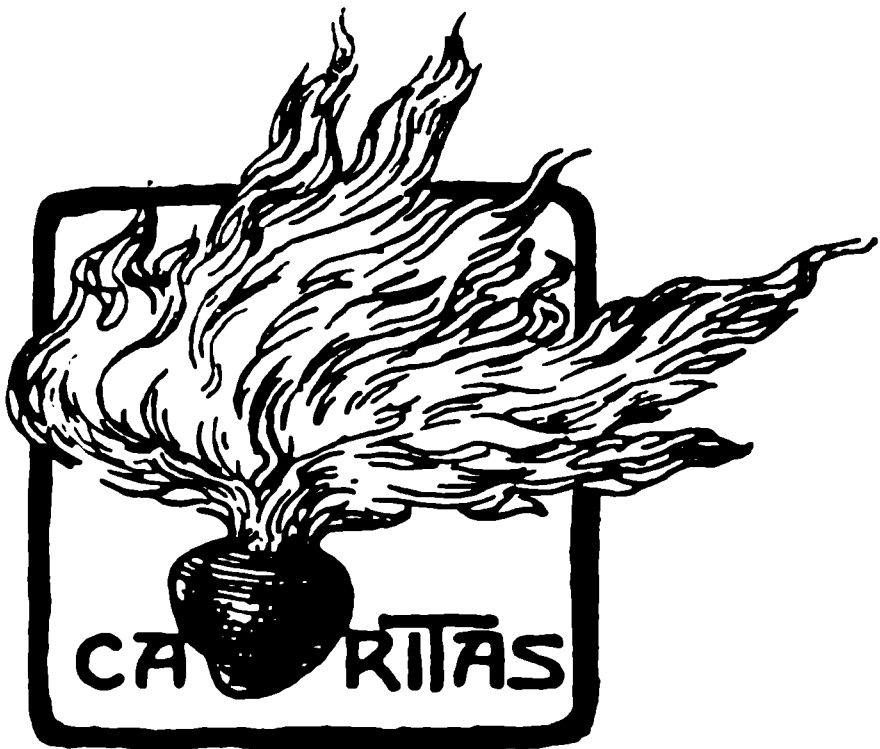
Světec, jehož obličej v rukou skryt byl jako v škrabošce, povzdychl ze zkormouceného srdce, neboť poznal nutnost zármutku a porozuměl bolu. Cítil, jak jeho duše opět překypuje a roste a pohroužil ji do moře poznání, jako rybář hází svoji síť do mořské hloubky v naději, že bohatě naplněnou kořistí vytáhne ji zpět.

A Světec pochopil smrt.

Viděl, že příčiny smrti spočívají tam, kde jsou na věčné věky skryta tajemství života očím lidí, že nemoc, mor, válka, lidská vůle nejsou příčiny smrti, nýbrž jen pomocníci a nádeníci a doručitelé smrti. Od živoucích ale k mrtvým nevede žádný jiný most, než most utrpení. A tak podivné jest srdce lidské, zvláště srdce ženy, že svoji vlastní bolest více miluje, než toho, jenž bolest tu způsobil, a že raději mu béře i to nejmilejší, třebaže tím bourá chrám, jež si ze snů a lásky samo vystavělo. Neboť když mrtvý dnes opět procítl, jest cizincem a vetřelcem, nese znamení smrti na svém čele a každý život prchá před ním, poněvadž nechce zaplatiti tajemný dluh, kterému propadl při narození. To všechno rozeznával Svě-

tec a poznal, že sen jeho mizí před jeho tváří. Viděl v hlubokém údivu, že Bůh mu Filipo a Perditu k tomu poznání poslal v cestu. Vstal, setřásl rosu s vlasů a šatu.

Tu pronikl zpěv kohoutů tmou a nebe nad lesem zabarvilo se zeleně, jako tekoucí horská voda. Světec stál opřen o svoji hůl a hleděl s velikou úctou, jak světlo vybavuje se z pout temna. A viděl slunce, obestřené velikou nádherou a jasností na okraji země vycházející a jeho srdce bylo zaplaveno krásou země; i pozvedl ruce k nebi a žehnal nově rozkvétajícímu dni.

Smích blázna.

Za dnů života Světcova žil v Assisi muž, chorý duševně, jemuž lid říkal „il pazzo“, to jest: blázen. Ale nebyl divokým a zuřivým, jak někdy blázní bývají. Mysl jeho byla smutná a jakoby temným mrakem zahalena. Ač mohl dobře mluvit, zřídka kdy někdo slyšel slovo z jeho úst, nikdo však neviděl jej smáti se. Chodil-li sám po osamělých stezkách, rozmlouval si polohlasně sám s sebou, což blázní nejednou činí, jakmile ale spatřil lidi, s plachým a bezmocným údivem se jim vyhnul, kam jen mohl. Lidé si však říkali o něm: „Kdyby náš blázen mohl se jednou zasmáti, stane se svatým.“ Nikdo se však o něho blíže nestaral a poněvadž ani on nikomu neublížil, nechávali ho lidé na pokoji a valně si ho nevšíмали. Když někdo zdravý náhle o samotě se s ním setkal, rychle opouštěl blázna s výrazem, jenž zrcadlí se v očích pomatené pozorující: polo zvědavost, zpola ohromná bázeň.

A přece nebyl blázen opuštěn úplně, neboť jeho tupá duše tajila plachou lásku k dětem a zvířatům. A tito jej také milovali, neboť děti a zvířata velmi rychle vy cítí, kdo je miluje a splácejí potom stejnou láskou. Proto bylo viděti často uprostřed

zástupu dětí seděti blázna, kterému přinášely kůru se stromů, aby jim z ní řezal různé hračky, nejvíce ale malé lodičky. A blázen měl ruce hbité, řezal a lepil a piloval, a než se děti nadály, plovalo na malém potoce vznešené loďstvo se stožáry a s plachtovím z rákosí a zelených lístků. Děti plesaly a křičely, chopily blázna za ruce nebo šaty a táhly jej k potoku, aby se s nimi obdivoval, jak loďky pěkně plují a radoval se s nimi. Ale uprostřed toho jáсотu a veselého štěkání psů, kteří svoje malé pány doprovázeli, zůstával blázen jakoby němým. Žádný záchvěv úsměvu nepohnul jeho tváří, takže se zdálo, jakoby neznámá ruka uzamkla jeho ústa a obestřela věčným smutkem. A když útloucitné srdce zatáhlo jej jednou za kabát a tázalo se: „Proč jsi, Giovanni, pořád tak smutný?“, pohlédl blázen na dítě s pootevřenými ústy, potřásl hlavou a nevěděl, co by řekl. Když nastal večer a rozzevučely se zvony s věží města, děti sebraly rychle své cenné lodičky do náručí a pádily domů jako roj včel a opouštěly jej v padajícím soumraku. A blázen stál tu sám; dlouho díval se za nimi, až již lomoz a štěkání psů zaniklo; potom potřásl hlavou, jakoby chtěl naznačiti, že si neví pražádné rady a schoulil se na zemi v louce. Hleděl na širý umbrijský kraj, na pole, pahorky a potoky, které tu v západu slunce ležely jako ohromná skořápka, a

nikdo nevěděl, o čem jeho ubohá duše snila.

Svatý František, jehož srdce bylo zrcadlem a ozvěnou všech věcí, znal dobře blázna a velice jej miloval. Ale nikdy se mu nepoštěstilo, aby ho našel samotného, ani žádným nevinným úskokem své dobromyslné duše. Neboť, jakmile jej tento jenom z dálky spatřil, ihned se vzdálil; ba, Světci se zdálo, že blázen utíká před ním ještě více než před všemi ostatními lidmi. A to Světce velice rmoutilo, a dlouho o tom přemýšlel, jak by to navlékl, aby blázna zastavil. Ale, že jeho srdce bylo velice prostomyslné a jeho léčky tak prosté a průhledné jako lsti děcka, které zamhouřivši oči, domnívá se, že je nikdo nevidí, Světec nemohl ničeho poříditi. Spasitel, dobrý vítěz, viděl však bezradnost Světcovu a pomohl mu blázna lapiti. Když jednou Světec šel kol veliké louky, spatřil nedaleko — blázna. Klečel na kolenu, hlavu měl skloněnou k zemi. A při tom těžce oddychoval, jako člověk, který zvedá veliké břímě. Světec tiše se k němu přiblížil a díval se klečícímu bláznovi přes ramena. A viděl, že blázen klečí před kaluží, plnou vody, zanesenou bahnem, pískem, travou, a namáhá se zdvihnouti těžký kámen, který v bahně ležel. Horký pot vystával mu na čele a jeho ruce a nohy trásly se únavou. Neboť kdykoliv kámen z vody napolo vytáhl, vždy opustila blázna všechna síla a kámen spadl do

bahna zpět. Ale ni jediné slovo, ni jediný výkřik nevole nevydral se z úst bláznových. Zatnul zuby, že zaskřípaly a začal znovu kámen zdvihati.

Srdce Světcova zmocnila se hluboká soustrast nad touto podivuhodnou námahou bláznovou, i položil mu lehce ruku na ramena a řekl: „Co to robíš, Giovanni?“ Při těch slovech blázen vyjekl, jakoby se ho někdo žhavým železem dotkl a ne ruka Světce; upjal své mrtvé oči na Světce a rty se chvěly, jakoby chtěly něco říci, ale nemohly. Přece nespouštěl Světec své zraky s tváře bláznovy a ruku s jeho ramenou, ale ptal se po druhé: „Proč se mne štítíš, Giovanni, pohleď, jak já tě miluji.“ Tu pohlédl blázen na Světce úkosem, dlouho upínal naň svůj zpytavý pohled a potom vypravil ze sebe prudce, znělo to jako drsné vytí: „Neptej se mne! Lidé jsou blázni, a ten, kterému říkají „bratr František“, jest mezi nimi blázen největší.“ — Slyše ta slova, Světec se velmi ulekl; neboť věděl, že v slovech člověka — a byť to byla třeba slova bláznova — skryt jest ještě jiný, tajemný smysl, než ten, který člověk míní, a že neviditelná síla řeči jest větší nežli síla věcí. Jeho ruka, která stále spočívala na rameni bláznově, byla těžká jako olovo, a jeho hlas bolesti se chvěl, když řekl: „Pověz mi, Giovanni, proč mne nazýváš bláznem?“ Blázen ukázal rukou na kámen ve vodě, mrzutě potřásl hlavou, jakoby ne-

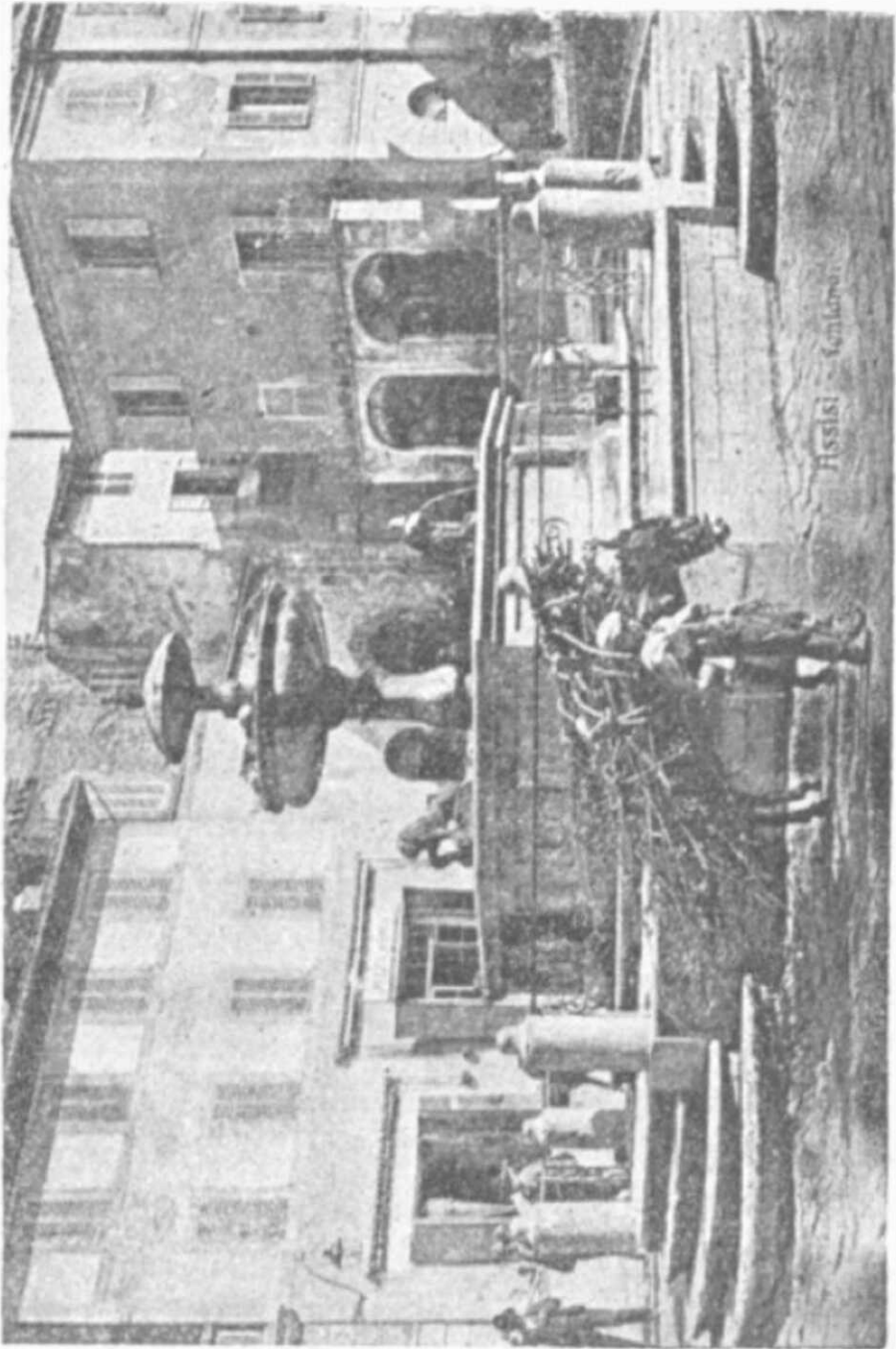
chtěl dále rozprávati řeč, ale hned také ze sebe jakoby vyčítavě vypravil: „Každý den jdeš kolem a každý den vidíš zde ubožáka ležeti v blátě. Nemyslíš, že by mu bylo lépe na slunci? — Lidé říkají, že's Dobráčkem a ty necháš si to říkati a jsi snad ještě na to pyšný! A zatím necháváš zde chuděrku v bídě vězeti, jako všichni ti ostatní. Kde je tedy, blázne, tvá dobrota?“

Světec při těch slovech ucítil prudkou bolest u srdce, položil ruku na prsa a mlčel. V té chvíli viděl celé nitro bláznovo otevřené před sebou v nevýslovné kráse; viděl jeho mocnou touhu po dobrých skutcích, jeho duši, oplývající nekonečnou láskou — a při tom vlastní duše připadala mu tvrdá a potřísněná, jako onen kámen, který ležel v blátě. I klekl si vedle blázna a pravil tiše: „Máš pravdu, Giovanni, pomohu ti kámen pozvednout.“

A Světec ponořil své čisté ruce do kalné vody a chopil kámen; blázen mezitím vzal kámen na druhé straně, s námahou jej pozdvihli, mírně rozhoupali a již ležel kámen v trávě u jejich nohou. A blázen, mumlaje nesrozumitelná slova, pečlivě kámen očistil. A potom řekl k Světci: „Jdi nyní svojí cestou, už tebe nepotřebuji.“ Ale Světec zůstal bez pohnutí státi a vyzbrojiv svoji duši milosrdenstvím, řekl: „Prosím tě, Giovanni, dovol, abych pobyl u tebe malou chvíli.“ A když blázen neodpovídal, usedl bratr František vedle něho, a jeho bolestí sevřené srdce volalo k Bo-

hu: „Pane, pouč mne, jak pouta jeho duše uvolniti! Hleď, on Tě tak miluje a ctí Tě i v mrtvém kameni. Pane, pomoz mi!“ A když tak vedle blázna seděl, napadlo jej, co lidé o bláznů říkali: „Kdyby se mohl jen jednou, jedinkrát zasmáti, byl by uzdraven.“ A Světec přemýšlel a přemýšlel, a prohledal všechny komůrky svých vědomostí, zda by v nich snad našel nějaký žertovný příběh, aby blázna obveselil. Ale ať sebe více vzpomínal a hledal, vše se mu zdálo chudé a mělké, bez vtipu a radosti. A Světec smutně svěsil hlavu na prsa a bylo mu teskno. Mezitím cestou běžel malý psíček, vše na zemi očenicval, jakoby něco ztratil, pozdvihl svůj nosík vzhůru, jakoby chtěl pozorovati, jaké bude počasí, a potom položil se do trávy na záda a rozpustile válel se po louce. Od lesa bylo slyšeti silné krákání, a když Světec pozdvihl hlavu, viděl jako uhel černého havrana, který vyletěl se stromu a kroužil nad loukou. A hned za ním vyletěla malá, bílá holubice, milá na pohled, a kroužila kol krkavce, jakoby rychlá, bílá lodička veslovala kol vysoké, černé bárky. Když to viděl psík, ve trávě se povalující, poděšen vyskočil, protože stín havrana přejel přes jeho hlavu a jal se, děláje veliké skoky, za stínem se honiti a zuřivě štěkati, jakoby chtěl stín rozsápati.

A Světec, který to pozoroval, nejprve tiše se zasmál a potom po druhé a po třetí. A smích jeho zněl tak radostně z jeho

úst, jako když někdo na zvon prstem zaklepe. Blázen udiven naň hleděl a mrzutě pravil: „Čemu se směješ?“ Světec ukázal na ptáky, kteří již daleko odlétli, a na psa, který se štěkotem za nimi se hnál, a řekl: „Neviděl jsi, Giovanni?“ Ale blázen neviděl, co viděl Světec, a kroutil hlavou. Světcovy oči však zářily radostí, poněvadž cítil, že Bůh té chvíle stojí při něm a dal duši bláznovu v jeho ruce. I přiblížil se k bláznovi, a řekl, maje čelo rozjasněné štěstím, tak, že slova z něho takřka proudem prýštila: „Giovanni, můj příteli, budu ti vypravovati jeden příběh. Poslouchej mne, miláčku, dobře!“ A Světcova ruka opět spočinula na bláznovu rameni a jeho blahoslavená ústa, z nichž vždy kanulo jen požehnání, spočinula na uchu bláznově. A Světec vypravoval mu o havranu, černém jako uhel, o sněhobílé holubičce a o štěkajícím psíku, který chtěl jejich stíny sežrati . . .

Nezachovala se na nás o tom zpráva, jakého rázu byla pohádka Světcova a jeho slova také nejsou známa. A kdybychom i to věděli, co bychom z toho měli? Nevypravovali bychom ji dále a také bychom toho ani nedovedli. Nikdo z nás by toho nedovedl. Či nejsou slova lichá a hluchá, když není zde ten, kdo je pronesl? A kdo by se chtěl odvážiti pohádku tak vyprávěti, jako ji vyprávěl nejlepší z lidí? Či jest někdo mezi námi, jehož srdce stále spočívá v rukou Božích, jehož ruce byly

mocně požehnány od nejsilnějšího mezi anděly, v jehož ústech dobrota nezmírání a v jehož očích září světlo tak silné a mocné, jako světlo posledního soudu? Je někdo, kdo dovede hleděti do slunce, když o polednách vysoko plane na obzoru, a řící mu: „Můj bratře?“ Je někdo, jemuž nebeští ptáci slétají na ramena a ve svých zobáčcích přinášejí mu zvěsti tajemné, jehož oči a uši jsou otevřeny pro něžné zázraky křovin a travin, a na jehož rtech spočívá úsměv, jako spočíval na ústech Světcových? Žije-li kdo, jemuž vše to je dáno, ten ví, co Světec vypravoval; ale schází-li mu nějaká z oněch vlastností, pak neví to, a nikdy vědět nebude. Ale nám se nedostává té síly a naše slova jsou slabá a nedostatečná, a my nemůžeme nic jiného dělati, nežli vzdávati chválu Světců a přičiňovati se, aby sláva jeho nepohasla mezi lidem.

Světec vypravoval a blázen naslouchal. A ruka, kterou Světec držel na rameni blázna, pohybovala se vzhůru a zas dolů, dle síly řeči, jako jemná ruka, jež dotýká se strun při hře harfy. Ústa Světcova, přiložená k uchu bláznově, vyprávěla sladké zprávy, takže Světec sám cítil radost z lahody svých slov. A připadalo mu, ba, cítil to v hloubi vlastní své duše, že cizí hlas mluví jeho ústy, že spočívá na jeho jazyku, a užívá jej jako ochotného nástroje.

A jistě, že to byl mocný a podivuhodný příběh a všechna síla milosti v něm působila a všechna radost nebes se v něm zrcadlila, neboť každé slovo padalo v duši blázna a každý zvuk lámal jeden článek řetězu, který obepínal ducha bláznova a věznil jej v poutech. A bylo, jakoby padaly škrabošky s tváře bláznovy a tvář byla přetvořena v ohni nového ducha. A blázen viděl, kterak zdvihají se před ním četné závoje, jak tvářnost země před ním se rozjasňovala vždy světlejší a radostnější, a nové, blaživé a nevídané světlo rozlévalo se po všem stvoření. Jeho pevně sevřené rty lehce se otevřely, jako by chtěly píti světlo sluneční, a jeho ústa přeletl úsměv jako smích děcka.

Tu padl k nohám Světcovým a skryl svůj obličej na zemi jako činí slepec od narození, jež přemohlo štěstí prvního paprsku světelného, a rty jeho koktaly: „Pane, Pane!“

A Světec, vida to, velmi se divil a žasl nad výmluvností vlastních úst. Pozvedl blázna se země a přivinul na svá prsa, a když pohlédl do jeho očí, plakal a pravil: „Bratře, Bůh tě uzdravil!“ A blázen hluboce se před ním pokloniv, pravil: „Nazývají tě Dobráčkem a mluví pravdu. To budu dosvědčovati tak dlouho, dokud budu živ. Vlož, prosím, ruce na mne, a požehnej mi!“ Tu potrásl tiše Světec hlavou a řekl: „Jak bych tě mohl, Giovanni, žehnati? Což nezrodil jsi se nově v tomto

okamžiku a není-liž tvoje srdce čisto jako srdce dítěte? Proto já prosím Tebe, dej ty mně požehnání!"

A blázen vložil své ruce na hlavu Světcovu a požehnal mu ve jménu Páně.

Číta sa v zápisoch a historiách troch kronikárov talianskeho mesta Alessandrie, Viliama Schiaviny, Gerolama Ghiliniho a Juliana Porta, ktorí žili v 16. a 17. storočí, že Sv. František na svojej ceste do Francúzska pobul za niekoľko dní v Alessandrii; meste severotalianskom. Legenda alessandrijská je opätovaním zázraku gubbijského s tým rozdielom, že alessandrijski miesto vlka majú v legende vlčicu. Táto v hĺbti lesov, ktoré vtedy rástly na rovinách medzi riekami Tanarom a Bormidou, mala vlčatá a z hladu robila veľké škody. Alessandrijski obrátili sa o pomoc k Sv. Františkovi. Svätý tak skrotil beštiu, že nabudúce dala sa pohladkať bársktorým chlapcom. Stalo sa jedného dňa, že akýsi chlapček, zbadajúc vlčicu, objal ju, vyskočil jej na chrbát a tak vošiel do mesta Alessandrie k veľkému podivu všetkých mešťanov. Alessandrijski, bez toho, žeby svolali pánov radcov, na mieste vyhlásili zákon, ktorý stanovil, aby vlčica živila sa na obecné trovy. Na večnú pamäť všetkým budúcim zachovali zázrak Sv. Františka, dajúc umiestiť nad portál veže starobylej katedrály relief, ktorý znázorňuje vlčicu, na chrbte ktorej sedí jeden chlapček; a druhý stojí pred beštou a hráje sa s ňou. Popod reliefom možno čítať dva latinské verše, ktorých preklad zneje: „Divá vlčica, ktorá beztrestne kradla a hltala naše deti. bola skrotená rukou Svätého Františka z Assisi tak, že deti mohli pokojne sadáť na beštiu a nosiť sa na jej chrbte na cestách pozdĺž rieky Tairu.“

Serafínský rytíř.

Často pudilo to světce ven z hluku a vřavy uzoučkových ulic, z dohledu lidí, aby hledal naléhavě samotu. A kudy kráčel, kráčela před ním všude milost a razila mu cesty, jež vedly ho do tajů všech věcí a snoubily ho s prapůvodem všeho bytí. Ale srdce světčovo bylo ojedinělý pokorný údiv, bezvědomého pohroužení, a bezedného oddání v tajemství, které se před ním otvíralo. Jeho oči patřily na planoucí slunce prostoru a viděly hvězdy nebe, kroužící svými blaženými drahami, a jeho uši slyšely kovové šumění andělských křídel, nesoucích poselství od světa k světu. A bylo mu dáno pohlížeti na ohromnou tvářnost žhoucích světů, na otvírání tajemství a na veliké kolo, jež samo od sebe otáčelo se od věčnosti do věčnosti. A čas i prostor, těžká dolů jihnoucí tíže, jež svírá pouty naše duše, prchly před ním, jako by jich nikdy nebylo a všecky protivy a veškerá Ano i Ne, a vše minulé i budoucí, co má přijíti, rozpadalo se v nesignifické přízraky před ohromným nesdělitelným údivem jeho duše. A často se stalo, že světec klesl, skryl obličej a čelo na zemi a volal: »Pane, kdo jsem, že propůjčuješ mi, co všem je skryto?« A ústa Boží

položila se na jeho ucho a dala mu odpověď a pravila: »Ty jsi ten jasný paprsek, který proniká tmou. Ty jsi to pádné kladivo, které má scelit, co dělí čas. Kdo na tebe se vrhne, bude zničen a za koho ty se přimluvíš, bude vykoupen. Láska Syna člověka jest v tobě, a jeho meč bude ti dán do ruky.«

A přišel den, kdy duše Syna člověka s duší Světce se zasnoubila a na ni skanula jako svatozář a jako diadém.

A přišel den, kdy propůjčila tělu Světce královské rány jako nerozvížitelnou pásku. A od toho dne překypuje Světcova láska přes všechny okraje a břehy jako moře, když nastane příboj.

Ale jeho láska nebyla jako láska naše, lehoučkou touhou jednoho po druhém, ona byla jako světlo slunce, nebe a zemi a vše stvoření obklopující a její přímé plameny tryskaly výše než plameny nenávisli. Ona byla něžná, jako květy mandlovníků a byla hrozná jako vzdalující se bouře, která vyvrací stromy a drtí skály. Byla to láska, o které vznešená slova praví: větší než víra a naděje a silnější než smrt.

Tak putoval umbrijskou zemí, jež byla jeho otčinou a která je zdobena tolika roztomilými krásami. Lidé zvou ji proto pokojnou, nebo také zelenou zemí. A nebylo při cestě keře, na který by bylo oko Světcovo nepohlédlo a jemuž by nebylo nepožehnal, nebylo tu stébla a květiny, kterým by byl jeho úsměv nebyl platil,

nebylo tu ptáčka v povětří, aby nebyl přítelem a poslem Dobráčka. A hleďte, více století leží mezi ním a námi a dodnes říkají o jednom poli, které nese dvacateronásobnou úrodu: Zde jednou světec odpočíval po cestě a jeho ruce hladily klásky. Plní úcty mluví o něm, když na večer sedí před svými domky, o Něm, jenž vyšel z jejich středu a putoval jejich cestami. A děti si říkají, musíme ráno brzy vstávat, ještě před červánky, neboť tu můžeme spatřit Světce, krácejícího poli a lukami, a na každé dítě, jež jej shlédne, kývá veliké štěstí a veliká radost. Nikdy nebyl žádný člověk tak milován pro své bolesti a pro svou lásku.

A přišel den, kdy Pán Světci ukázal poslední slávu, že směl nahlédnouti do tajemství svými smrtelnými očima.

Stalo se to takto: Krátce, než Světceva pouť na zemi byla ukončena, jednoho dne uchvátila jej neurčitá a jakási nadzemská radost, jejíhož původu nemohl se dopátrati. A radost tato byla láska člověka, nad jehož hlavou zašumělo první mávnutí křídel nevýslovného štěstí. Člověk ale nevěděl ničeho o tomto štěstí a žil v blaženém dýmu a opojení a žil z poloviny v bázni před vrávoráním své duše. A Světec sepjál ruce na tlukoucím srdci a slyšel je tlouci pravidelným taktem jako zvonící kladivo, a cítil své srdce v prsou jako lesknoucí se slunce. A cítil krev svého těla jako proud zanikající a opět prýstící,

bez počátku a bez konce. A všechny hlasy života zpívávaly z jeho krve a byly plesajícím sborem. Světec ale nevěděl, jak se mu to stalo. Tu přistoupil k oknu své komůrky a pohleděl ven, zdali přijde odpověď z venčí. A viděl spočívati pole a olivy v požeňání slunce a viděl prostírat se louky u paty lesa a vše bylo jako jindy. Ale jeho radost rostla v něm bez mezí a chopila jej za ruce a vyvedla z úzkého prostranství přes pole a louky a usadila na pahýlech stromů uprostřed lesa. A radost stála vedle něho a objala rukou jeho šíji a její spánky spočinuly na jeho spáncích.

Světec seděl na pařezu a nechal svoje tmavé oči blouditi s keře na keř a od stromu ke stromu a zdálo se mu, že nikdy tento les neviděl, jak jej vidí v tuto hodinu. Neboť křoviny skláněly a zvedaly svá čela, jakoby zdravily neviditelného, stromy stály s mohutnými kmeny jak tělesná stráž krále a ptáci létali s plesáním a zpěvem tam a sem, jako by připravovali velikou slavnost. A Světcovy roztěkané oči viděly jasný svit lesknoucí se v hloubi lesa, a jasná záře přicházela blíž a blíže. A uslyšel lehký poklus jako od kopyt koně, který se brouzdá měkkou půdou lesa. A záře byla silnější a silnější a klus koně zřetelnější. Světec spatřil projížděti lesem rytíře a rytířův kůň byl barvy mléčné a rytířovo brnění bylo z jasného stříbra od chocholu až k patě. Levá ruka držela pur-

purovou uzdu a rytířovo hledí bylo spuštěno, jako by jel do války a jako mléko bílý kůň klusal s radostným ržáním tam, kde seděl Světec. Zastavil krok a radostně zařehal, jako když je u cíle. Světec nemohl se dohadnouti dobře, proč zvíře zde stojí. Usmívaje se, pozvedl se se svého místa a vytáhl skrojek chleba ze své kapsy. Ulomil z něho malý kousek a podal jej na dlani koňovi. A kůň vzal opatrně sousto a hleděl na Světce lesknoucíma se očima. A když pozřel, položil něžně měkká ústa na rameno dobráka, jako činí koně, kteří svého pána velmi milují. Světec se ale před rytířem sklonil a pravil, co jeho ruka ležela na širokém čele koně: »Promiňte mi, vzácný rytíři, že přerušuji vaši jízdu, neboť zdá se mi, že vaše zvířátko trpí hladem.« Ale rytíř dal odpověď a pravil: »Ne tak, bratře, ty víš, že v samotě zvíře a rytíř jedno jsou, a kdo zvířeti dobře činí, ten činí to jeho pánu. Díky za tvůj dar!«

Když Světec uslyšel hlas rytíře, rozcívěla se každá vlasečnice v jeho těle a bylo mu, jako by byl tento hlas často a často slýchal: ve snu za noci, když obklopovaly jej mocné postavy, v šumění ticha, když opouštěl jej spánek. A na cestách skláněl se k jeho uchu a mluvil k němu o divech a bolestech světa. A Světec stál bez pohnutí a hlas vnikal do jeho duše. A bylo mu, jakoby trojzvuk chvěl se v hlasu, a tři tóny byly jeden tón a byly sjed-

noceny v jedno slovo, a byly sjednoceny v jedněch ústech. A první tón bylo znění zvonu, který zvoní vysoko nad městem a druhý tón byla něžná šalmaj pastýře, který střeží svoje ovce, a třetí tón bylo rýčnění úderu širokého meče.

A Světec měřil postavu rytíře pátravýma očima, a jemu, kterému všechna krása byla zcela nakloněna, cítil, že nikdy nic tak vznešeného nespatriil, jako postavu rytíře a brnění i rytířův meč. Nemohl odtrhnouti zraku od meče, který mocně na jeho pasu visel, jako strašná hrozba a jako bezpečná záštita. A Světec sklonil maličko čelo a pravil tiše, jako sám k sobě: »Již chápu...«

»Co chápeš?«, pátral rytíř. A Světec odpověděl a pravil: »Pohleď, vzácný pane, milý Bůh posílá mi dnes velikou radost a veliké veselí do srdce a nevěděl jsem, co to znamená. Nyní ale vidím, že moje duše o vašem příchodu věděla. Nikdy nechápal jsem lidský hlas s takovou radostí, nikdy neviděl jsem mocnějšího než vás a nikdy neviděl jsem drahocnějšího meče než vašeho. Vpravdě dobrý mistr tento meč ukoval.« A rytíř sklonil hlavu a pravil: »Mluvíš pravdu, příteli.« Tu pohleď mu Světec na spuštěné hledí a pravil pokorně: »Vzácný rytíři, proč se mi posmíváš a jmenuješ mě přítelem? Jak mohu já, nejnižší sluha Velikého hrdiny býti přítelem?« »Ó bratře Františku,« pravil rytíř a bezměrná láska proudila z

jeho slov, »jak neměl bych tě nazývati přítelem a bratrem! Pohled, není zvykem, že s přáteli, které potkáváme, vyměňujeme si dary? Dobře tak, vezmi tento meč ode mne a opatruj jej dobře!« A tak mluvě, vzal rytíř svůj meč z purpurové pochvy a podával jej Světcí. A ten držel meč ve svých rukou a nevěděl, jak se to stalo a sklonil se, a líbal po rytířském způsobu kříž rukojeti strašného meče. Zvedl oči k rytíři plné tajemné radosti a plné tajemné hrůzy z rytířského daru a pravil, aniž by slyšel svá vlastní slova ve víru opojení své duše: »Pane, kdo jsem já a kdo jste vy, že mne tak vyznamenáváte? Ó, že jsem tak chudý . . . že nádherné nádherným nemohu splatiti.« Ale rytíř pravi! — a znělo to jako kapka, která spadla s veliké výše v stříbrný pohár: »Františku, můj příteli, ty příteličku Boží, hledal jsem tě a ty jsi mne našel. Pohled, ty jsi ještě mladíkem byl, tu provázel jsem tě na cestách dnem i nocí, a nyní, když jsi se stal mužem, našel jsi mne. Co chceš mi dáti, příteli? Dej mi sám sebe! Hled, cennějšího daru by pro mě nebylo.«

Tu vykřikl Světec z hloubi své duše a bylo to skoro jako rozkaz, když volal: »Pane, odkryjte hledí a nechte mě na vás patřiti. Vaše řeč jest tajemná a září přece jako světlo, a hlas váš není žádný hlas lidský. Pane, nechte mě popatřiti na vás.«

A rytíř sklonil se hluboce k člověku a pozvedl přilbu. Tu zařinčel meč na ze-

mi a Světec padl na svůj obličej a modlil se. A ležel na zemi jako zabitý...

A Světec posadil se na pařez a meč Páně ležel na jeho kolenou. A Světec vstával jako někdo, jenž pracuje k smrti, ještě jednou se pozvedl a pohleděl do tmy vidoucímá očima. Objal křížovou rukověť meče a pozvedl ji vzhůru do výše přímo nad svoji hlavu. A obnažený meč měl tři hrany a tyto tři hrany měly troje ostří. Troje ostří splývalo dohromady v jednu špici a špička nebyla již ostří ani hrana, nýbrž byl to hrot a bod a věčnost a konec patření. Z hrotu plápolal oheň a z ohně zářilo světlo. A Světec stál jako světloňoš u brány paláce, který s pochodní stává, svítí a mává vstříc hostům, aby nemohli minouti cestu ku královské hostině. A Světec stál s planoucím mečem jako strážce a ponocný u zahrad Páně.

Potom Světec odhrnul hlínu svýma rukama, vykopal hrob a položil do něho meč a přikryl zemí, že žádné lidské oko jej již nespatrilo.

Vypravuje se ale, že meč se jednou nalezne, až přijde jeho hodina. A bude prý dán tomu, jehož paže nechvěje se před jeho mocí, a jehož oči neuleknou se jeho lesku.

L. P. 1927

V ROCE FRANTIŠKÁNSKÉM

ve 2800 exempl. na dřevaprostém papíře

ve 200 exempl. na knihovém papíře

vytiskla tuto knihu

ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE

a vlastním nákladem vydal

ANTONÍN ŠORM.

Na knihkupecký trh kniha tato dána nebude.
Obdržeti lze pouze u autora za režijní příspěvek Kč 6,- (mimo poštovné a obal).

OBSAH:

FRANTIŠKÁNSKÝ PŘÍRODOPIS.

Sebral a uspořádal Antonín Šorm.

	Str.
PŘÍRODA.	
Od Tvůrce ke tvorům. Odtvorstva k Tvůrci. Z knihy Dra P. Hilaria Feldera O. C. M.: „Ideály sv. Františka“, 1923	17
VLK.	
Povídka o kajícím vlku. Napsal Bratr Hugolín „Fioretty“ 1328. Přeložil Dr. Karel Vrátný 1921	25
Vlčice v Alessandrii. Přel. P. Libor Mattoška O. F. M.	227
BERÁNEK.	
Beránek, zvířátko nevinné, Krista lidem připomínající. Dle rozmanitých starých pramenů františkánských A. Š.	30
Beránek sv. Františka. Původní báseň od Josefa Pospíšila, 1926	33
OVEČKY.	
Kterak sv. František kupoval ovečky. Tomáš z Celana, přel. P. Bonaventura Wilhelm, 1903	36
Jak ovečky vedly sv. Františka do Jerusalema. Anonym v „Almanachu Svaté země“ na rok 1924; z ital. přeložil Tomáš Hrobař, 1926	39
ZAJÍC.	
Zajíc sv. Františka. Francis Jammes 1906; přel. Boh. Reynek, 1920. (Z Bitnarových „Seraf. novel“)	46
VEPŘ.	
Jak usekl bratr Jalovec vepři nohu. „Kvítko“, 1328. Přeložil Dr. Karel Vrátný, 1923	49
PTACTVO.	
Kázání ptáčkům v české poesii. Původní studie od Viléma Bitnara	53

		Str.
ČÁP.	Čáp sv. Františka. Úryvek z básně Jar. Vrchlického, 1881 . . .	84
CHOCHO- LOUŠ.	Jak sv. František miloval chocholouše. Z knihy „Zrcadlo dokonalosti“, 1228; přel. P. Leander Brejcha O.F.M.	90
SKŘIVÁ- NEK.	Bratr František a skřivánek. Anonym. „Seraf. květy“, roč. XX.. 1926	93
HOLU- BIČKA.	Holubička — Panna Maria. A. F. Holland, úryvek z legendy „Den radosti“, 1913; přel. A. Š., 1926 .	97
HRDLIČKY.	Hrdličky. Ant. Edv. Odyńca. Z polštiny přeložil Jan Nečas, 1883.	106
VLAŠTOV- KY.	Utišení vlaštovek. Z knihy „Život sv. Františka“ od sv. Bonaventury. Z latiny přel. Ant. L. Stríž. .	113
SOKOL.	Sokol. Dle V. Š. Kronusa. „Seraf. květy“, roč. VIII., 166.	114
BAŽANT.	Bažant, věrný služebník sv. Františka	116
HAVRAN.	Legenda o havranu. „Annales Minorum“ XXV. z roku 1373. Přeloženo anonymem v „Zahrádce sv. Františka“	119
	Havran vypravoval... Jiří Ter-ramare, 1926. Přel. František Jeníček.	121
KUŘE.	Jak svatý František oživil pečené kuře. Pavel Sabatier. San Francesco e il movimento religioso nel XIII. secolo, versione italiana di Ada Bellucci, Perugia 1902. Přeložil z ital. Tomáš Hrobař, 1926 . . .	127
SLAVÍK.	Slavík. Báseň Syrokomla. Přeložil Vilém Bitnar.	129
OCHRANA PTACTVA	Intermezzo. A. Š.	135
RYBY.	Světce a ryby. Lucie Rohmer-Heilscher „Legenden um Franz von Assisi“, 1926. Přeložil Josef Šorm.	137
LÍNEK.	Línek sv. Františka. Původní báseň od Františka Kyselého . .	140

	Str.
VČELY.	Džbán svatého Františka. Původní báseň od Františka Střížovského. 1926. 143
CVRČEK.	Cvrček. Dle františkánských pramenů P. Klemens Minařík, O.F.M. 145
CIKÁDA.	Cikáda. Báseň Gottfrieda Herdera. Přeložil Otto F. Babler. 146
ROSTLIN- STVO.	Láska sv. Františka k rostlinám. A. Š. 150
OVOCE.	Hrušky sv. Kláry. A. Š. 154
RŮŽE.	Růže u Panny Marie Andělské. Johannes Jörgensen: „Umbrijská kronika“, 1895 Přel. A. Š. 1914. 157
BŘÍZA.	Světec a bříza. A. F. Holland. „Legends“, 1913; přeložil A. Š. 1914. 166
ŽIVLY.	Jak světec miloval slunce, a oheň. 172
OHEŇ.	„Bratře stroji!“ Dr. Alfred Fuchs. „Hlas lidu“ 1926. 174
VODA.	U studně sv. Kláry. Anatol France. Přel. Adolf Velhartický. . 176
ZEMĚ.	Horský zpěv. P. Gaudencius Koch O C. M., 1924. Přeložil Josef Šorm. 179
VZDUCH.	Bouře. Týž pramen a překladatel. 181

LEGENDY.

Bratr Kazatel František o jízdám řádu. J. Hätzenfeld, 1926; přeložil Alois Tetour. 187	187
Andělská hudba. Stanka Andrič v kalendáři „Sv. Franje“ na rok 1925; přeložil Otto F. Babler. 192	192
Z Hollandových františkánských legend. Přeložil A. Š. 194	194
Zázrak 206	206
Vzkříšení mrtvého 217	217
Smích blázna 228	228
Serafínský rytíř 228	228